

הישיבה המאה חמישים ושתים של הכנסת העשירית

יום רביעי, ו' בטבת התשמ"ג (22 בדצמבר 1982)

ירושלים, הכנסת, שעה 11:01

א. שאילתות וחשובות

4. לא.

רענן נעים (המערך):
כל הכבוד לך. אין לך תשובה על השאילתא.

היו"ר מ' שחל:
חבר הכנסת נעים, יש לך שאלה נוספת?

רענן נעים (המערך):
כבר אין לי מה לשאול. שאלתי על הנתונים.

1749. אזורת יישובים
חבר הכנסת י' צור שאל את שר החקלאות ביום ח' בכסליו
התשמ"ב (24 בנובמבר 1982):
בביקורי במאחז מנוח שליד קריית ארבע התברר לי, כי
עומדים להחליף את החיילים המוצבים במקום באזרחים
מקבוצת הרב כהנא.

ברצוני לשאול:

1. האם ועדת השרים לענייני החיישנות אישרה את אזורת
המקום?

2. האם הטיפול באנשי קבוצת כהנא השוהים במקום היה
על דעת השר ובאחריותו?

3. האם יש מאחזים נוספים ששר הביטחון מטפל
באזרחם בלי אישור המוסדות המיישבים?

4. מה בדעת השר לעשות, כדי להבטיח שאזורת יישובים
יהיה עליה הנהלים שקבעו הממשלה והמחלקה להתיישבות?

5. האם יורה השר לשר הביטחון להפסיק לאלתר כל
פעולה מסוג זה הן במנוח והן במאחזים נוספים?

פגן שר החקלאות מ' דקל:
1. לא.

2. לא רלבנטי.

3. לא.

4. לפעול עליפי החלטות הממשלה וועדת השרים
להתיישבות.

5. לא רלבנטי.

ב. הצעה לסדר-היום

החלת מחירי הנפט המיועד בעיקר לחימום ביתי למשך תקופת החורף

מברך את חבר הכנסת שלמה הלל לשובו משליחות.

בני שליטא (הליכוד):
מה עם החשובות על השאילתות האחרות?

היו"ר מ' שחל:

אני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת.

הסעיף הראשון בסדר-היום: שאילתות וחשובות. אבקש
מסגן שר החקלאות, מיכאל דקל, להשיב על שתי שאילתות.
ראשונה — שאילתה מס' 1643, של חבר הכנסת רענן נעים.

1643. רכישת אדמות ועסקים עליידי ערבים
חבר הכנסת ר' נעים שאל את שר החקלאות ביום ט"ו בחשוון
התשמ"ב (2 בנובמבר 1982):

בחורשים האחרונים מתפרסמות ידיעות בעיתונות,
וברחבי הגליל מתנהלת חרושת שמועות על רכישת מסיבות של
קרקעות, דירות ועסקים עליידי ערבים תושבי ישראל מיריהם
של יהודים, במחיר גבוה מהממוצע בשוק.

לפי ידיעות מתבצעות הרכישות הנ"ל במגדל-העמק.
ככרמיאל, בעפולה ובנצרת-עילית.

אבקש מכבודו להשיב לי:

1. האם ידוע למינהל מקרקעי ישראל, שהינו כחום
אחריותו של השר, מה היה היקף הרכישות של מקרקעין, של
דירות ושל בתי-עסק עליידי ערבים תושבי ישראל מיריהם של
יהודים, במחיר גבוה מהממוצע בשוק?

2. האם ידוע לכבודי, כי הרכישות נעשות בכספים הפרטי
של הרוכשים או האם קיים גוף העוין את ישראל, המממן
רכישות אלו?

3. מה גודל הקרקעות, מספר הדירות ובתי-העסק בגליל
הנמצאים כיום בבעלות של ערבים תושבי מדינת ישראל?

4. האם ידוע לשר על התארגנות בקרב גורמים בעלי הון
במגזר הערבי להקמת "הקרן-הקיימת לישמאל", שתפעל,
להבדיל, במתכונת של הקרן-הקיימת לישראל, לרכישת
קרקעות של יהודים במדינת ישראל?

סגן שר החקלאות מ' דקל:

1. לגבי נצרת ועפולה — כן; לגבי כרמיאל ומגדל-העמק
— לא.

2. לא.

3. תשובה על שאלה זו ניתן למצוא בלשכות רישום
מקרקעין המסונפות למשרד המשפטים.

היו"ר מ' שחל:

אנו עוברים להצעת לסדר-היום. נתחיל בהצעה לסדר-
היום מס' 1521: החלת מחירי הנפט המיועד בעיקר לחימום
ביתי למשך תקופת החורף. של חבר הכנסת שלמה הלל. אני

חוברת י"י, ישיבה קנ"ב
— הצעה לסדר-היום —

יבחרתי על שני סוגי אנשים. עכשיו אני רוצה לדבר על סוגי מקומות. ארצנו היא ארץ קטנה, אבל יש בה טמפרטורות שונות באזורים שונים ובמרחקים קטנים. אני מדבר במיוחד על אזורי ההר, ולא רק משום שאני תושב ירושלים, אלא משום שבלא ספק הבעיה של חימום הדירות באזורי ההר היא הרבה יותר אקוטית, והחימום הוא הרבה יותר יקר.

יש סקר — אני מבין שהוא נערך על-ידי מהנדסים של משרד האנרגיה — אשר מחלק את הארץ לאזורים שונים. אני יכול לעשות השוואה רק על סמך העלות במחירים, העלות במחירים לגבי אותו סוג של חימום. נניח שאני מדבר על תנור נפט נייד, שהוא אחד ממכשירי החימום הנפוצים ביותר. אם חימומה של דירה בשפלה עולה 10,000 שקל, באזור ההר, בדירה דומה, המחיר הוא 30,000 שקל, כלומר, 300% יותר. אני ערכתי השוואה בתנאים דומים, ומתברר כי מחיר החימום באזורי ההר גבוה פי-שלושה ממחירו באזורי השפלה ואפילו ממחירו באזורי הנגב, שמבחינה מסוימת יש בהם בעיה של קור חריף יותר מבאזורי השפלה.

אדוני היושב-ראש, יתר על כן, יש בעיה שקיימת בירושלים, אבל לא רק בירושלים. בדירות רבות אין הסקה מרכזית. אף שבאזורים אלה צריכה להיות הסקה מרכזית. הבעיה חמורה במיוחד בדירות אשר נבנו במסגרת הכנייה של שיכון עממי, לאנשים מעוטי הכנסה. הם לא החליפו את הדירות הללו של שיכון עממי, כאמור, אין בהן מערכת של הסקה מרכזית, במקרה כזה, יש בעיה להסיק את הדירות שלא על-ידי מערכת של הסקה מרכזית. זה נטל שאינו מבוסס. אם מדברים על 30,000 שקל למשפחה לדירה — זה סכום עתק, ביחוד לגבי אנשים שהכנסתם קטנה. דבר זה מורגש, ואנחנו יודעים שיש לא מעט מחלות ולא מעט נפגעים, משום שמידת החום בדירות האלה איננה טובה. יש, כמובן, גם בעיות נוספות, כגון בידוד של החלונות ושל הקירות, ואצלנו אין יודעים לשמור על כך; אבל, כפי שאמרתי, אני מדבר על נתונים שווים ועל תנאים שווים.

יש הערכה, אני שואב אותה מתוך דברים שאמרה יושבת-ראש הרשות להגנת הצרכן, הגברת נוחה קצב, שבמשך השנה האחרונה מחירי הנפט עלה ב-140%. פירוש הדבר — 20% יותר מעליית האינדקס. יתר על כן, אם היינו עושים השוואה לכמה שנים לאחור, העלייה היתה נראית חדה יותר, כי, כידוע, היה כעבר נוהג שסוגים מסוימים של הדלק היו מסובסדים יותר ואחרים — פחות. על חלק מהם, כמו דלק למכוניות, בנוין, היה מוטל היטל ניכר, ובעזרתו סבסדו דלקים חיוניים אחרים. המדיניות של הממשלה כיום תומכת בצמצום הסובסידיה, מתוך שיקולים ליברליים, וגמצא שהעלות של הנפט גדולה יותר מהעלות של האינדקס, באופן משמעותי למדי, אם כי אני מבין שעל מחיר הבנוין עדיין קיים היטל מסוים.

מכאן אני מגיע לשאלה הבסיסית: מה לכל זה ולדין, שאני מציע שהכנסת תקיים בצורה יותר יסודית?

יש מציאות, שעל-ידי תכנונה ורגישות שנגלה לבעיה הזאת אנחנו יכולים למצוא לה פתרון, בלי לזעזע את המערכת הכלכלית — ואינני נכנס כרגע לשיקולים הממשלתיים — בלי לפגוע במערכת הכלכלית הממשלתית, כפי שהיא קיימת.

כידוע, הנפט איננו משמש לתעשייה, הנפט איננו משמש לתחבורה. למעשה הנפט משמש, במידה מסוימת, אם כי במידה מובלעת, לבישול לצורכי בית, כעיקרו הוא משמש לצורכי חימום בחדר, והראיה: — לככה הוזכרה פעם אחת את המספר הזה. ואחרי-כך שמעתי אותו גם משר האנרגיה — צריכת הנפט בחדשי החורף גדלה פי-ארבעה בהשוואה

היו"ר מ' שחל:

אין מי שישב עליהם. אנו ממתנים לכואם של המשיבים. אם במשך הישיבה יגיע סגן שר הבינו והשיכון, נאפשר לו להשיב על השאלות בין שתי ההצעות לסדר-היום.

שלמה הלל (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, תודה רבה ליושב-ראש על ברכת כרוכים הבאים.

אני מרשה לעצמי הפעם לנסות להעסיק את הכנסת לא בנושא מסעיר, לא בנושא מדיני ולא בנושא קונטרברסלי, אלא להטיל עליה את אחד החפיקים שהיא צריכה לעסוק בהם: הדאגה לענייני דיור. הנושא שאני רוצה לגעת בו, ולפי הכותרת הוא מובן מאליו — עניין מחירי הנפט לפחות בתקופת החורף — הוא נושא בעל רגישות אנושית.

איתן לבני (הליכוד):

בכל אופן, זהו נושא חם.

שלמה הלל (המערך):

לצערי הוא לא מספיק חם. אני רוצה להוסיף לו חום. זה נושא בעל רגישות אנושית וחשיבות חברתית, והוא עולה בקנה אחד עם המטרות הכלכליות שלנו.

אין ההצעה שאני מבקש להעלותה, כדי להקל על אזרחים, עומדת בסתירה למטרות הכלכליות והלאומיות של מדינת ישראל; היופכו של דבר. כפי שאנסה להראות בדברי, עידוד השימוש בנפט עושה צדק חברתי, אבל לפי דעתי, הוא גם תואם את הצרכים הכלכליים של משק המדינה ושל כלכלתה.

אדוני היושב-ראש, כל יהודי ארוך מקדמת דנא, כאשר נגמרים ימי חול המועד של חג הסוכות, נוהג לכרך "משיב הרוח ומוריד, הגשם" במקום תפילת "מוריד הטל", הנהוגה בקרב. גם יהודי שאין לו כל קשר עם החקלאות נוהג כך. לפי החינוך שלנו כעם שאמון על עבודת האדמה, כל יהודי מתפלל בלבו שיהיה חורף גשום, שתהיה רוח ויהיה גשם. שיהיה חורף כהלכתו, גם אם אין פרנסתו קשורה בכך. אני חושב, שבימים אלה אני צריך להוסיף על ברכת "משיב הרוח ומוריד הגשם" גם תפילה: "שלא יהיה קר מדי". אנו נמצאים בתקופה שבה, לגבי חלק לא קטן של אוכלוסיית מדינת ישראל, הבעיה של החורף היא בעיה קשה ביותר, מבחינה זו שאין אפשרות לשמור על הטמפרטורה הדרושה לקיומו של אדם בתנאים סבירים. ואני מתייחס בעיקר לשני סוגי אנשים וגם למקומות מסוימים בארץ.

סוגי האנשים, אדוני היושב-ראש, הם קודם כול האנשים המבוגרים יותר, הם ערירים ואם לא, והסוג השני — אלה הם התינוקות, הפעוטים. לגבי אנשים מבוגרים הבעיה היא מיוחדת, כי הם אינם נוסעים לעבודה במקומות עבודה מחוממים, כמו הכנסת שלנו, שלפעמים יש בה אפילו עודף חום, או משרדי ממשלה, או בנקים, אנשים אלה יושבים בכתייהם, חלק גדול מהאנשים קמים בבוקר, ולאחר שהם מסיימים את הסידורים שלהם — יוצאים למקומות מחוממים יותר. אנשים מבוגרים יותר, בגיל פנסיה, או זקנים או חולים, נשארים בכתייהם. עבורם הבעיה של חימום הדירה היא הרבה יותר אקוטית מכפי שאנו, כל אחד מאתנו, הנמצא בפיתו ובמקום עבודתו, יכולים לתאר לעצמנו.

הקבוצה השנייה שרגישה לעניין זה — אלה הם הפעוטות. קראתי ושמעתי, שבשנה שעברה נפטרו 11 פעוטות כתוצאה מקור, לא מנת קור, אלא קור מתמשך, שבגללו הגוף חדל לתפקד כהלכה. אני יודע מה הסיבות לכך, אבל אחת הסיבות היא ודאי הצורך לצמצם באנרגיה.

עניין של התחשבות חברתית. יש בו עניין של התחשבות ציבורית. יש לבחון נושא זה ולעמוד על האספקטים השונים שלו יחד עם משרד האנרגיה. הווי אומר — לבדוק זאת במסגרת של הכנסת.

אני יודע, ואני רוצה לשבח על כך את שר האנרגיה, שבהעלאת המחירים האחרונה של הדלקים למיניהם לא הועלה מחירו של הנפט. היה לנו דיון קטן וצדדי בעניין זה בכנסת, לפני כחודש, אם אניי טועה, וכבר אז העליתי את השאלה הזאת. שמחתי שהשר התייחס לדברים בצורה חיובית, וההעלאה האחרונה של 5% אכן לא חלה על הנפט. זאת אומרת, יש כאן התחשבות מסוימת. אולם אני חושב, אדוני השר, שבביטול ההעלאה של 5% אין כדי לפתור את הבעיה הקשה שאני מציג כאן.

אני חושב שאנחנו צריכים לפעול למען הכולה משמעותית הרבה יותר של מחיר הנפט, לפחות בתקופות החורף, לפחות באזורי ההרים, אם אפשר לעשות את ההפרדה הזאת. אבל אם לא, יש להחיל את מחירי הנפט במשך כל השנה ובכל חלקי הארץ. כדי שלא ליצור פה בעיה של תחרות או של עיוותים. אני חושב, שבעניין זה אנחנו נעשה צדק חברתי, והצדק החברתי הזה לא יכול על חשבון פגיעה במערכת כלכלית כלשהי. הן משום שהנפט מוגבל בעיקרו לצורכי חימום בחודשי החורף, לפי הסטטיסטיקה שכבר מסרתי, והן משום שעלות היחידה לקלוריה כנפט היא יותר זולה ממחירה בחימום בגז או בחשמל.

לפיכך, אני מציע, אדוני היושב-ראש, שהכנסת תיתן את דעתה על הנושא הזה. עניין זה נראה כאילו הוא עניין שולי, ולכאורה מה זה חשוב, בימים טרופים אלה, לבוא ולעסוק במחירי הנפט? אבל לגבי הרבה אלפים של משפחות, אולי גם רבות של משפחות, בירושלים, באזור הר ובאזורים אחרים, לגבי הרבה אלפים, וראי רכבות של אנשים מבוזרים שאינם הולכים לעבודה והם נמצאים כמעט כל הזמן בדירתם ואינם יכולים ליהנות מהסקה כמבנים ציבוריים אחרים, לגבי זקנים, לגבי חולים, לגבי ילדים — אני משוכנע שהכנסת תעשה שירות שהיא אמורה לעשות אותו, ותבחן את העניין הזה של עלות הסקה מכל היבטיו.

אני מאמין באמונה שלמה, שברצון טוב של משרד האנרגיה ושל שר האנרגיה, ובהתחשבות עם השיקולים שבוודאי יועלו בכנסת בעת הדיון בעניין זה, תימצא דרך להקל על רכבות אנשים, לעשות צדק חברתי, ולקיים גם את הצרכים הכלכליים של מדינת ישראל.

הו"ר מ' שחל:

אני מודה לחבר הכנסת הלל. אני מבקש משר האנרגיה והתשתית להשיב על ההצעה.

שר האנרגיה והתשתית י' מודעי:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, יפה עשה חבר הכנסת הלל שהעלה נושא שנוגע למרכיבים חלשים בחברה הישראלית. רק חבל שהוא העלה אותו בקשר לאחד המרכיבים, אם כי אין הוא מהבלתי-חשובים שבהם. למעשה, הנושא הזה שדיר וקיים לגבי כל הצרכים המיוחדים שלהם נזקקות השכבות החלשות. הוא הדין בדירי: הוא הדין בכיבוד: הוא הדין בכלכלה. לא שמעתי שחבר הכנסת הלל הציע, למשל, שמעילי חורף לנזקקים יימכרו בזול יותר בחנויות. והסיבה שהוא לא הציע את ההצעה הזאת, היא לא מפני שהוא לא היה רוצה בזאת, או מפני שאני לא הייתי רוצה בזאת. יש בעניין הזה צדק חברתי.

לחודשי הקיץ. הווי אומר, עיקר השימוש בנפט הוא אכן להסקה ביתית.

הסבירו ואמרו לי — אניי מומחה גדול לקבוע זאת — שהנפט לא משמש לצורכי תעשייה, כלומר, אנחנו לא נכנסים כאן לתוך המערכת של התעשייה, אם כי זה נושא שחשוב לשקול אותו בפני עצמו. יכול להיות שיש היגיון כלכלי לרזן כשאלת הדלק המיועד לתעשייה. כרגע אניי רוצה להיכנס לשאלה הזאת. זו שאלה מסובכת. עכשיו אני מדבר על עניין ספציפי — נפט המיועד בעיקרו להסקה, ובמידה קטנה מאד לצרכים ביתיים כגון בישול.

שוב, אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, מי משתמש בימינו בנפט לצורכי בית ריבשול? — ורק מעט משפחות, משפחות שמצבן הכלכלי איננו טוב, משפחות שלא עברו להשתמש לא בגז ולא בחשמל ולא בצירופים אחרים למיניהם. אני מציע, שענינו לא תהיה צרה אם אומנם תוצאה מהתיקון הזה, שעליו לעשותו, יקל עליהם גורלם כאשר לשימוש באנרגיה הזאת לצורכי הבית. אבל בעיקרו של דבר, הנפט יהיה מיועד לאותם אזורים, לאותן משפחות ולאותן דירות שצריך החימום שלהן או החימום הבלעדי בהן הוא בתנורי נפט. גם פה יש שיקול כלכלי.

כל חימום באמצעים יותר מתקדמים כגון גז או חשמל — יחידת החימום בו עולה יותר מיחידת החימום בנפט. יש, כמובן, יחידות חימום יותר זולות מנפט, אם היינו חוזרים לחימום בעצים או בפתח. אבל אם נישא בחתום הרגיל שבו אנחנו נחונים, אין כל ספק שהסקה או ניצול אנרגיה של נפט עולה למשק המדינה במטבע זה פחות משעולה אנרגיה המופקת מגז או מחשמל. כי אנרגיה שהיא מעובדת יותר — עלות הקלוריה שלה יותר גבוהה. אין לי כאן, לצערי, יכולת להשוות את המספרים של העלות למדינה. אך כלוח הסטטיסטיקה של העלות לצרכן אני מוצא שמחירו של הנפט — אם לוקחים מחיר של מיליון קילו קלוריות או מחיר של קילו אחד של קלוריות — כשמדובר בהפקה של קילו קלוריות, הנפט הוא בתווך בין השימוש בסולר לבין השימוש בגז. הסולר, בהיותו דלק פחות מעובד, עולה, כמובן, פחות מנפט, אבל הגז עולה הרבה יותר. לגבי החשמל אין לי כאן סטטיסטיקה, לא הצלחתי להשיג אותה. השר בוודאי מכיר את העניין. האנרגיה המופקת מחשמל מחירה גבוה יותר.

האמת היא שהסובסידיה לחשמל — אני אומר את זה מתוך הערכה, בלא יכולת להסתמך על מספרים מדויקים, אבל ההערכה מבוססת למדי — ניתנת בגלל שיקולים שונים שכולנו מכירים אותם, והיא בוודאי הרבה יותר גדולה מכל סובסידיה אשר ניתנת או לא ניתנת לנפט.

קיצורו של דבר, אני מציע, אדוני היושב-ראש, שמאחר שיש לנו כאן עניין מורכב — יש פה גם שיקול כלכלי, יש פה גם שיקול חברתי, יש פה גם שיקול אנושי — עניין קביעת מחיר הנפט ראוי שייבחן מן האספקטים השונים שלו. ביחוד מפני שכאן מדובר בחתום אחד מוגבל וצר של אנרגיה, המיועדת להסקה ביתית בחודשי החורף.

מבחינתי, הייתי בא על סיפוקי אם היו אומרים שמחילים את מחיר הנפט רק לחודשי החורף. זה לא בלתי אפשרי. אני חושב שזה לא נחוץ. אפשר להחיל את מחירי הנפט לכל חודשי השנה, ויהיו מכך אלה אשר משתמשים בנפט גם לצורכי בישול. זה לא אסון גדול.

מכל מקום, אין לי כל ספק — אני מקווה שגם השר יסכים אתי בעניין זה — שלנושא זה יש השלכות מורכבות ביותר. אין זה נושא כלכלי גרידא. אין זה נושא של תמחירים גרידא. יש בו

שלמה הלל (המערך):

זה משום שהיתה סובסידיה לנפט, ושללו אותה.

שר האנרגיה והתשתית י"י מודעי:

גם זה ייתכן. אבל הסובסידיה לא היתה מקרית, היא היתה מכוונת. בין היתר, לאור הצגת הנושא עלייך כאן. זה היה חלק מן השיקולים. זה היה חלק מן השיקולים הפעם, לאחרונה. שלא להעלות את מחיר הנפט. ואני יודע שזה לא עונה על עיקרה של הבעיה, כלי שום טפק, לא הסובסידיה שהיתה ובינתיים נעקרה מתוך החתשים ולא ה-5% הללו. אין בזה כדי להשיב על הבעיה ועל הצורך הצורך שאחיה העלית כאן.

אם כן, בתשובה על ההצעה לסדרהיום, ולא להבהרת נתונים, אני מבקש קודם כול לבדוק את הצדק החברתי. כבר אמרתי שהטעון על צדק חברתי לגבי החימום לוקנים ולילדים הוא נכון. אבל לא יותר נכון מעשיית צדק חברתי בכל יתר הצרכים האנושיים. ואיך חברה מתוקנת מטפלת בעשיית צדק חברתי יחסי כזה? עלייך זה, שדלי האמצעים משתתפים פחות בתקציב הקופה הכללית, ולפעמים אפילו לא משתתפים כלל, אלא מקבלים ממנה. ואז אתה יכול לדאוג לעשיית צדק — יחסי, הכול יחסי — כמעט באורח אינדיבידואלי. כי אחרת, עלייך הורדה כללית, הדבר איננו ניתן. כי עד כמה שידוע לי, חבר הכנסת הלל לא היה רוצה, שהמדינה או כלל הציבור יסבסדו, למשל, בעלי אמצעים גדולים.

יגאל הורביץ (תל"ם):

הרי זה המצב.

שלמה הלל (המערך):

את זה המדינה עושה.

שר האנרגיה והתשתית י"י מודעי:

זה שייך לדיונים של אתמול ושל שלשום. היום אנחנו דנים במצרי נפט.

אבל, חבר הכנסת הלל, אני צריך להפנות את תשומת לבך ואולי את תשומת לב הבית לכך, שהנקודה המוסרית שהעלית אינה כפי שהיא נראית על פניה. ניקח את ירושלים, נשווה איש שיש לו אמצעים קטנים בירושלים לאיש שיש לו אמצעים מוגבלים, דומים, בתל-אביב, או בנגב, כפי שאמרתי, בירושלים הוא נזקק לחימום, נאמר, שלושה חודשים בשנה.

תמר אשל (המערך):

קצת יותר.

שר האנרגיה והתשתית י"י מודעי:

ארכבע חודשים.

תמר אשל (המערך):

יותר, חמישה חודשים.

שר האנרגיה והתשתית י"י מודעי:

חמישה, טוב, זה תלוי בריכונו של עולם. חבר הכנסת הלל אמר: ממתי שמתחילים לומר "משיב הרוח ומוריד הגשם", ואני אומר לך, חברת הכנסת אשל, שזה פחות מארכבע חודשים, לפי הפרקים שקוראים בתורה.

תמר אשל (המערך):

אני יודעת מה אני משלמת.

שר האנרגיה והתשתית י"י מודעי:

אינני יודעת מה את משלמת בשביל "משיב הרוח ומוריד הגשם", אבל לא זה הדבר הקובע.

שלמה הלל (המערך):

ההערכה של כל מהנדסי משרד האנרגיה היא, שבסביבות ירושלים וההרים יש 150 — 180 ימים שיש צורך להסיק בהם.

אנחנו חיים במערכת כלכלית חופשית, ובה אתה יכול להכניס רק מידה מוגבלת של בקרה. אולי זקוקים לעניין הזה דווקא במערכות כלכליות שנמצאות כולן תחת בקרה. אך דווקא שם לא עושים את הדברים הללו. לנו פשוט אין אפשרות להוויל לפלוגי או אלמוני, שראוי לזה, ועל כך אין ויכוח: להוויל לאזור זה או לאזור זה. ואולי אין הצדקה בזה — ואני אעמוד מיד על הנקודה הזאת — המכנס הזה איננו בריבצו.

לכן מיהר חבר הכנסת הלל, בחוכמתו כי רבה, ואמר שהעניין הזה גם טוב מבחינה כלכלית. כאן, לדאבוני הגדול הוא טעה בנתונים מיסודם. אדוני היושב ראש, כבר מומן העליתי בדעתי איזו מחשבה, אם יותר לי, שאיננה נוגעת רק לנושא הזה. דומני, שאילו המעלים הצעות לסדרהיום בכנסת בכל נושא היו מוכנים לצורך ההצעותיהם, כפי שמקובל בדיונים, נייר עבודה, שיעלה את עיקרי ההנחות לטיעוניהם — יכולנו לחסוך הרבה איהבנות בכנסת. כי אילו ידעתי מה הם הנתונים שמבקש חבר הכנסת הלל להעלות כאן, הייתי מפנה את תשומת לבו לפני הדיון, שהנתונים המצויים בידו, ואשר עליהם הוא מבסס את הצגת הנושא וכמוכן את המסקנות, אינם נכונים.

ואני אתחיל אחת לאחת. הנפט איננו משמש בעיקרו לצורכי חימום, לדאבוני. הנפט משמש ב-95% לצורכי תעופה, ורק מיעוטו, 7%, משמש לצורכי חימום. נכון, ה-7% מוכפלים פי ארכבע בחורף. זה — כן, קודם כול, יש לנו בעיה בסיסית אחת, איך מפרידים בין המעיל לנזקק למעיל לעשיר, ומורידים את מחירו לעומת המחיר שגובים מהאיש העשיר. איך עושים דבר כזה?

שלמה הלל (המערך):

עצם השימוש בנפט לחימום הוא הוכחה למצבה של האוכלוסייה הזאת.

שר האנרגיה והתשתית י"י מודעי:

אין לנו ויכוח בעניין הזה. קודם כול יש לנו קושי, איך מפרידים. אם הנפט הולך גם לתעופה ולעוד שימושים, כמו תעשיות צבעים, דילול וכו' וכו' — השאלה היא איך מפרידים. אינני יכול לפתוח חנויות לנפט לתגורר חימום, כל הניסיונות שנעשו בעבר להבחין בנוזל זה באמצעות צבע לא הצליחו. התעופה היא 90%, ותזקקים לדילול — כ-3%.

אני יודע שרק 7% מכלל הנפט בהגדרה הכימית הזאת משמש לחימום ולבישול ולמטרות הללו. אבל שוב טעה חבר הכנסת בנתונים, זה לא נכון, שההיפק הקלורי נמוך יותר מההיפק הקלורי של חשמל, שמייצרים אותו מפחם, אפילו לא כאשר מייצרים אותו ממוז.

עניין הסובסידיה באמת איננו שייך לכאן. הסובסידיה ניתנת מהסיבה הפשוטה, מפני שיועדת הכנסת, שהיא המופקדת על תעריפים במשך השנה וחצי האחרונות, אולי למעלה מזה, לא העלתה את מחיר התעריפים אלא במידה שעלו מחירי הדלקים. ופצתה את חברת החשמל רק על ההתייקרות בדלק או בפחם, אבל לא על יתר ההתייקרויות. הואיל והמרכיב הזה בעלות מהווה פחות משני-שלישים, כ-60%, אז ברור ש-40% פיגור אחרי תהליכי האינפלציה במשק, ברור שהיה צורך בסובסידיות הולכות וגדלות. אבל שוב, זו פרשה נפרדת.

אני צריך לומר, שנכון היה הנתון שמחיר הנפט עלה משום מה — אני עוד לא הספקתי לבדוק את העניין — מעל לשיעור האינפלציה, ואילו סך כל מחירי הדלקים עלה בכרך בשיעור האינפלציה. אני ראתי את הנתון הזה.

ייוזם הצעה, שתאמר שהבעיה הזאת קיימת, אבל הוא מבקש שמאמצעי הרווחה של מדינת ישראל יופנו משאבים גם לצורך הספציפי הזה. ואז לא יוכל אדם עשיר בירושלים, אבל קמפן גדול, להשתמש בנפט מחל ומסוכסד על-ידי המדינה. זה לא מה שהתכוונת, חבר הכנסת הלל. לדעתי, זה הפתרון הפרקטי, גם האדמיניסטרטיבי.

הי"ר מ' שחל:

אדוני השר, אם תרשה לי, אינני רוצה להתערב, אבל לא הבנתי את ההצעה. יש שלוש אפשרויות: דיון במליאה, העברה לוועדה, או הסרה מסדר-היום. היו מקרים שבהם הסתפק מי שהעלה את ההצעה בחשובה, ולא הצביעו כלל. גם זאת אפשרות. נדמה לי, שחבר הכנסת הלל הציע את ההצעה הזאת, אם הבנתי נכון.

שלמה הלל (המערך):

לא, אני הצעתי לדון בנושא במליאה או בוועדה.

משה שחל (המערך):

אדוני השר, אני מבין שאתה מציע שלא לכלול את הנושא בסדר-היום.

שר האנרגיה והתשתית י' מודעי:

כן, אדוני היושב-ראש, אני הבינתי את הצעתו של חבר הכנסת הלל כפי שהוא הציג אותה. הוא הציע שנקיים דיון במליאה. כהעירתי רק ניסיתי לשכנע אותו שזה לא אפקטיבי. אחר כך אמרה חברת הכנסת ארבלי-אלמחלינו, שאולי אפשר להעביר את הנושא לוועדה. הסברתי, שהוועדה תהיה מוגבלת רק להגדרה המצומצמת, לפי ההצעה שהועלתה, שאם לא כן, צריך להעלות הצעה אחרת.

שושנה ארבלי-אלמחלינו (המערך):

הוועדה גם יכולה להרחיב.

שר האנרגיה והתשתית י' מודעי:

אבל עכשיו אני משתחרר מההסברים ומבקש להסיר את ההצעה מסדר-היום.

הי"ר מ' שחל:

תודה. חברת הכנסת ארבלי-אלמחלינו, את מציעה להעביר את הנושא לוועדה?

שושנה ארבלי-אלמחלינו (המערך):

אני מציעה להעביר את הנושא לוועדה. גם על-פי התקנון וגם על-פי הקדימים, הוועדה רשאית להרחיב את מסגרת ההצעה, על-פי החלטתה.

שלמה הלל (המערך):

מרוע להתנגד לזה?

הי"ר מ' שחל:

חבר הכנסת הלל, האם אתה מסכים להצעה להעביר את הנושא לוועדה?

שלמה הלל (המערך):

אני מסכים, ואני מציע לראות בזה עניין שלא מתווכחים עליו. נדון בזה: או שנגיע למסקנה או שלא נגיע למסקנה.

הי"ר מ' שחל:

אנו עוברים להצבעה. לפנינו שתי הצעות: האחת — להעביר את הנושא לדיון בוועדה, אני מבין שההצעה היא להעביר אותו לוועדת הכלכלה; השנייה — שלא לכלול אותה בסדר-היום.

שר האנרגיה והתשתית י' מודעי:

טוב, קיבלתי. אבל מה פירוש הדבר? פירוש הדבר שדלי האמצעים בירושלים נזקקים לחימום חמישה עד שישה חודשים בשנה, אבל דלי האמצעים בנגב נזקקים לקירור שבעה-שמונה חודשים בשנה, אולי אפילו חשעה. זאת אומרת, שלתכנון הקלות על בסיס גיאוגרפי — זה לכש צימוקים מתוך העונה, שהאחד יאכל את הבצק והשני יאכל את הצימוקים. אני אומר, שלאדם זקן או לחינוק, כפי שאתה תיארת אותו, החום לא פחות מכביד מהקור.

תמר אשל (המערך):

איי-אפשר להשוות.

שר האנרגיה והתשתית י' מודעי:

לכן אין שום היגיון להכניס את הדברים לקטיגוריה מוסרית-גיאוגרפית, אם כי השאלה החברתית נשארה בעינה, בכך אין לי שום ספק.

אני מבקש לומר לחברי הבית, שהנושא מתעורר בכל שנה לפני החורף, בהיותו שר האנרגיה בקדנציה הקודמת, וזה כמה שבועות שאני שר האנרגיה בקדנציה הזאת, אני חוזר ומפנה את הנושא הזה למקור הטיפול האמיתי בו, דהיינו, למי שדואג לעשות שוויון יחסי בחברה הישראלית, שהוא גם שואב אמצעים מכלל הציבור וגם מחלק אותם או מונע שאיבה מבעלי היכולת הנמוכה. זה צריך להיות כלול בקטיגוריה ההיא, בדיוק כמו כל צורך או צריכה אחרים.

לכן אני יכול לומר עכשיו, שמנקודת מבט של תוכניות משק האנרגיה אפילו לא היינו רוצים לעודד צריכת נפט. כי מנקודת מבט משק האנרגיה זה אינו חומר הבערה הוול ביותר, לא לחימום ולא לכישור. היינו רוצים לעודד צריכה כחשמל. למה אני אומר היינו רוצים? כי גם בעניין זה יש לנו שותפים, שלפי טיעונים של ראיית הצרכים של כלל המשק, מנקודת מבטם לפחות, אינם מוכנים לשאת אתו פעולה בעניין זה. אבל כמובן, כל הנושאים הללו אינם נושאים לעשייה של יום אחד או של שבוע; אלה תהליכים.

לסיכום, אדוני היושב-ראש, אני מבקש לומר שאני בהחלט מצדיק את הפניית תשומת לב הבית לצורך חברתי שהתעלמו ממנו. הוא קיים, אינני יודע להגדיר את גודלו, אבל הוא קיים. אני מבקש לומר לבית, שהצורך הזה איננו היחיד, אפילו לא היחיד בתחום האנרגיה, כי יש צורך הפוך לו בתחום האנרגיה דווקא באזורים אחרים. לפיכך, הפתרון איננו אזורי. אני מבקש לומר יותר מזה: אין שום אפשרות, גם אילו ידענו שדלי האמצעים משתמשים אך ורק בנפט, לבודד את מחיר הנפט לצורך חימום משתמשים אחרים, שהם העיקריים, והם מהווים 93% מצריכת הנפט.

לכן, אדוני היושב-ראש, אני מציע שלא נלך בדרך הרוטينية ולא נחליט שהבית דיון בנושא. כך עשינו בשנים קודמות, והעובדה שחבר הכנסת הלל היה צריך לעמוד כאן היום מוכיחה שהדרך הזאת איננה פרודוקטיבית.

שושנה ארבלי-אלמחלינו (המערך):

אפשר להעביר את הנושא לדיון בוועדה.

שר האנרגיה והתשתית י' מודעי:

אני גם הייתי מציע שלא נקבל החלטה להעביר את הנושא לוועדה, כי עם כל הכבוד, לוועדה יש סמכות של המלצה, ובדרך כלל, אם ההמלצה היא מצומצמת שנוגעת רק לשאלה שהעלה חבר הכנסת — והוועדה תהיה מוגבלת רק לשאלה שהעלה חבר הכנסת הלל — זה לא יתן לנו פתרון נכון. לכן אני מציע לבית להסיר את ההצעה מסדר-היום; שאחד החברים

הנושא בסדר-היום של הכנסת — 32
ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום
של הכנסת נחקבלה.

ה צ ב ע ה
בעד ההצעה להעביר את הנושא
לדיון כוועדת הכלכלה — 27
בעד ההצעה שלא לכלול את

ג. הצעה לסדר-היום

דיון-חשבון הוועדה הממלכתית לענייני השלטון המקומי

החקיקה של ראשי הרשויות המקומיות והשלטון המקומי יחסי הגומלין בינו לבין השלטון המרכזי; והשנייה — בראשותו של פנחס אילון, יושב-ראש מרכז השלטון המקומי וראש עיריית חולון — לבדיקת המבנה והיחסים הכספיים שבין השלטון המקומי ובין השלטון המרכזי. מסקנותיהן של שתי ועדות אלו הביאו אותנו לכלל החלטה, שיש להסדיר את ולחמיד, בדרך של חקיקה ממלכתית, את היחסים שבין השלטון המקומי ובין השלטון המרכזי, על ההיבטים העקרוניים והכספיים הקשורים במעמדם של כל הרשויות המקומיות ויחסיהן עם השלטון המרכזי. אחרת היה בלבנו חשש כבד, שאנו עלולים לעמוד בפני מצב שלא תהיה לנו תשובה על בעיותיהן ועל מצוקותיהן של הרשויות המקומיות.

פניתי אל מוזכר מפלגת העבודה דאז, החבר מאיר זרמי, הסבירתי לו את המצב ואח החובה המוטלת עלינו לקיים החייצות בדרך ראשון, ולמצוא פתרון הולם למשבר שאנו עלולים להיקלע לתוכו. הוחלט לקיים החייצות בהשתתפותם של שר האוצר דאז יהושע רבינוביץ וזכרוננו לברכה, של שר המשפטים דאז חיים צדוק, של שר החינוך והתרבות דאז אהרן ילין, של שר השיכון דאז אברהם עופר וזכרוננו לברכה, של פנחס אילון שכינה ומכהן — — —

שר הפנים י"י בורג;
ויכהן.

היודה חשאי (המערך):

שכינה, מכהן ויכהן כיושב-ראש מרכז השלטון המקומי. ראשי רשויות נוספים, שרגא נצר, שעמד אז בראש המחלקה המוניציפלית, ועבדכם, שהיה אז מנהל המחלקה המוניציפלית. לאחר דיון מעמיק ויסודי שהתבסס על הנתונים ועל העבודה המסורה של שתי הוועדות שהוזכרו, סוכם ששר האוצר ושר המשפטים דאז יפנו אל שר הפנים, הלא הוא הד"ר יוסף בורג, שכינה, מכהן ויכהן כשר הפנים, ויבקשו ממנו להמליץ בפני הממשלה על הקמתה של ועדה ממלכתית לבחינת יחסי הגומלין שבין השלטון המקומי לשלטון המרכזי, ואומנם, הממשלה, בראשותו של יצחק רבין, החליטה, על-פי הצעתו של הד"ר יוסף בורג ביום 26 בדצמבר 1976, להקים את הוועדה הממלכתית לענייני השלטון המקומי.

חברי הכנסת, מה היו תפקידי הוועדה, כפי שהיו מעוגנים בהחלטת הממשלה? תפקידיה היו:

1. לבחון את חלוקת התפקידים הקיימת בין הממשלה לרשויות המקומיות כמתן שירותים ובכיצד עבודות פיתוח, להגדירה מחדש ולהציע תפיסת יסוד לחלוקת התפקידים הרצויה;

2. לבחון את מערכת המימון לתקציבי הרשויות המקומיות ולהציע תחומי הכנסה ומימון שיבטיחו את איוונם;

3. להמליץ על סדרי פיקוח ובקרה של הממשלה על הרשויות המקומיות;

היור"מ' שחל:
אנו עוברים להצעה לסדר-היום מס' 1638 — דיון-חשבון הוועדה הממלכתית לענייני השלטון המקומי, של חבר הכנסת יהודה חשאי. רשות הדיבור לחבר הכנסת חשאי.

יהודה חשאי (המערך):

אדוני יושב-ראש הכנסת, חברי הכנסת, בראשית דברי רצוני לברך את אותם 120 אישים אלמונים, חברי הוועדה הממלכתית לענייני השלטון המקומי בראשותו של החבר משה זנבר, נגיד בנק ישראל לשעבר. 120 אישים אלה, שעשו את עבודתם במסירות, הם מהנבחרים שיש לנו במדינה, מומחים בנושאים שונים, הקשורים ליחסים שבין השלטון המרכזי לשלטון המקומי. כולם — בעלי ידע רב וניסיון אישי וציבורי מגוון. ורק הודות למסירותם שאין לה גבול ניתן היה להגיע, לאחר כמה שנות עבודה מאומצת — עם נסיעות לחוץ-לארץ כדי לברר שאלות מהותיות-עקרוניות, וכן השקעה כספית לא קטנה — לסיכומים ולהמלצות על הסדרת היחסים בין השלטון המקומי לשלטון המרכזי.

אולי כאן המקום וזו ההזדמנות לספר לכם, חברי הכנסת — ובאמצעותכם לראשי הרשויות המקומיות ולציבור הרחב — על תרומתן של המפלגות, ובמיוחד של המחלקה המוניציפלית של מפלגת העבודה, שיש לי הזכות לעמוד היום בראשה, להקמתה של ועדת זנבר.

מאיר שטרית (הליכוד):

קיבלו משהו, דחו את הבחירות לשנה.

היודה חשאי (המערך):

בסוף חודש מרס, או בתחילת אפריל 1976, פניתי אל שר האוצר דאז — — —

היור"מ' שחל:

חבר הכנסת חשאי, חבר הכנסת שטרית אמר שקיבלו משהו, דחו את הבחירות לשנה.

יהודה חשאי (המערך):

שמעתי. אילו היה חידוש בדברים, הייתי מתייחס אליהם.

פניתי לשר האוצר דאז, יהושע רבינוביץ וזכרוננו לברכה, והודעתי לו שעומד לפרץ משבר חמור בשלטון המקומי על רקע התביעות הכספיות של השלטון המקומי מן האוצר, וכן על כוונתו של החבר פנחס אילון, יושב-ראש מרכז השלטון המקומי, להתפטר מכל תפקידיו. הוא שאל אותי, מה אני מיעץ לעשות. אמרתי לו: שלדעתי אנו חייבים, ובהקדם, לבנס את כל שרי המערך שיש להם נגיעה לשלטון המקומי, ולקיים דיון והתייעצות כיצד להוציא את הרשויות המקומיות מן הבוץ הכספי שאליו נקלעו על לא עוול בכפן.

אזכיר ואומר, שכבר שנתיים קודם לכן החלטנו במחלקה המוניציפלית של מפלגת העבודה להקים שתי ועדות לבירור השאלות הנוגעות ליחסי הגומלין שבין השלטון המקומי לשלטון המרכזי: האחת — בראשותו של החבר מרינוב, שהיה אז סגן ראש עיריית ירושלים — לבחינת המעמד המשפטי

בסעיף זה גם לסעיפי ההכנסות העיקריות שיהיו מבוססים על מלוות, קווי אשראי מאושרים ומענקים לפיתוח; מענקים למימון חווים ומלוות לקונסולידציה; השתתפות הבעלים; העברות מן התקציב הרגיל וחשבוניות משנים קודמות.

כ. באשר לחלוקת התפקידים בין השלטון המרכזי שלטון המקומי בתחום השירותים הציבוריים: מרבית השירותים הממלכתיים הם בגדר תחומי פעולה משותפים. התכנון והפיקוח על הביצוע הם באופן טבעי תפקידים ממשלתיים. הביצוע בפועל של מתן השירות יופקד בדרך כלל בידי הרשויות המקומיות. המדיניות בדבר היקף השירותים ורמתם בשנת התקציב הנתונה חייבת כמשתף על-ידי הממשלה והרשויות המקומיות. קביעה זו צריכה להבטיח שגם הראייה הכוללת של צורכי המשק והעדיפויות הממלכתיות וגם צורכי המקום ורצון התושבים יקבלו ביטוי הולם בהחלטה הסופית על התקציב ובתוכנית הפעולה השנתית.

ג. באשר לחוקים: בהמשך לחוק הבחירה הישירה של ראשי הערים, שהתקבל בנובמבר 1978 על בסיס דוח הביניים הראשון של הוועדה הממלכתית לענייני השלטון המקומי — חוק בדבר סמכויות ראש העיר. חוק זה בא לקבוע חלוקת סמכויות בין ראש הראשות ומועצת הרשות באופן שהמועצה תעסוק בעיקר בתפקידים של חקיקה, קביעת תקציב, תקן כוח אדם, הטלת מסים וקיום ביקורת. תפקידי הרשות המבצעת יופקדו בידי ראש הרשות. בהמשך לכך, גם מוצע להפריד בין תפקיד ראש הרשות לבין תפקיד יושב ראש המועצה. לאחר הפעלה ניסיונית בארבע הרשויות המקומיות הגדולות ביותר.

ד. בנושא חוקי העזר: לא תשונה הסמכות של הרשות המקומית לחוקק חוקי עזר במסגרת החובות, התפקידים והסמכויות הכלולים בחוק, אולם לאור העובדה שהחלק הגדול של חוקי העזר הם סטנדרטיים לא יא עוד צורך באשרור על ידי השר. עם זאת גם בעתיד יוגשו חוקי העזר לעיני השר בטרם פרסום ותוענק לשר זכות וטו לגביהם לפרק זמן מוגבל.

ה. בנושא המינהל: המלצות הוועדה בנושא זה באות לאפשר לממשלה לפעול למען מינהל תקין ברשויות המקומיות, כלי לפגוע בעצמאות השלטון המקומי. לשם כך הצעו עקרונות וכללים לקביעת פיקוח באמצעות מסגרות — לביטול הפיקוח ככל שניתן מחד גיסא, ולדרכים שיגבירו התערבות אפקטיבית במקרים של חריגים משמעותיים מאידך גיסא. כמובן יש ליצור מערכות המתאימות לבקרה פנימית ולקבוע סנקציות נאותות, ישימות ומדורגות, בהתאם לתומרת התריגה.

ו. באשר למפת הרשויות המקומיות: כל רשות מקומית, אפילו קטנה ככול שתהיה, משמשת כתא בסיסי של המשטר הדמוקרטי, ולכן אין מקום לבטלה על-ידי מחוג עם רשויות אחרות אלא במקרים קיצוניים של חוסר אפשרות ברור למילוי תפקידי הרשות המקומית. הפתרון היעיל למרבית הבעיות הנובעות מהפיצול הרב של מפת הרשויות המקומיות נעוץ בהידוק שיתוף הפעולה האזורי ועוד ועוד.

חברי הכנסת, זה שלושים שנה לא נערכו שינויים רבים וחשובים בתחום הסמכויות של הרשויות המקומיות או בתחומי פעולתן, וכל הצדדים הכירו במגבלות וביתרונות שיש לכל צד. נוסף על כך, יש לזכור שכבר בעת הגשת התקציב לשנת 1982/83 התרענו והזהרנו מפני המעורבות ההולכת וגוברת של האוצר בקביעת תקציב הרשויות המקומיות כמעט בצורה של תכתיב חד-צדדי — אם איננו מגזים — וכל זאת במסגרת הצעה של חוק התקציב ולא בחקיקה נפרדת, שהיא צעד לגיטימי כשלעצמו.

4. לבחון את מבנה השלטון המקומי לצורותיו ואח מפת הרשויות המקומיות בישראל ולהמליץ על שינויים בה;

5. להמליץ על עקרונות יסוד שלטון המקומי ולביצוע רפורמה בחקיקה הקיימת, שיש לה ויקה לרשויות המקומיות.

חברי הכנסת, כפי שאנו רואים, העיקרון של ביזור הסמכויות מן השלטון המרכזי שלטון המקומי היה מונח ביסוד ההגדרה והמטרת שהנחו את הוועדה הממלכתית.

לועדה זו בראשותו של משה זנבר, נגיד בנק ישראל לשעבר, מונו 15 חברים, שיש מהם אנשי אקדמיה ממקצועות שונים — מדעי המדינה, כלכלה, שלטון מקומי, מינהל ציבורי, גיאוגרפיה, משפט קונסטיטוציוני ומשפט אזרחי. שלושה מנהלים כלליים של משרדי האוצר, הפנים והמשפטים, שלושה בעלי תפקידים בכירים במרכז השלטון המקומי ושלושה אנשי ציבור מובהקים — משה זנבר, מרדכי איש-שלום ויעקב סלמן.

מאז הקמתה של הוועדה ביום 26 באפריל 1976 ועד 12 ביוני 1981 הוגשו על-ידי הוועדה לשרים הנוגעים בדבר 20 דוחות ביניים, ובהם הצעות מעשיות בתחומים רבים, כמגמה לאפשר לימוד מיידי של המסקנות ויישום ההמלצות.

במקביל לעבודתה של מליאת הוועדה ובתיאום עמה פעלו 5 ועדות-משנה. על היושבים-ראש שלהן הוטל להכין תוכנית עבודה, ששימשה בסיס לעבודתן של הוועדות, נקבעו קריטריונים, שולבו תוכניות ונקבעו העקרונות האלה:

1. הואיל והבחירות הישירות של ראשי הרשויות המקומיות מטילות אחריות אישית על ראש הרשות המקומית כלפי הבוחרים, יש להעניק לו את מירב אחריות הביצוע, ויש לשחררו מן ההזדקקות המתמדת להחלטות המועצה בעניינים פוטנטי ערך.

2. יש להגביר את הביקורת הציבורית על פעולות הרשות המקומית, ובכלל זה פעולות ראש הרשות המקומית. פירוש של גישה זו, שמועצת הרשות המקומית היא "הזרוע המחוקקת" של השלטון המקומי, ואילו ראש הרשות המקומית יהיה ראש "הזרוע המבצעת".

בראש ועדות-המשנה עמדו מייסב האישים שיש לנו כמדינה: בראש ועדת-המשנה לחוק ולמשפט עמד הפרופסור יצחק זמיר, שמכהן כיום כיועץ המשפטי לממשלה; בראש ועדת-המשנה למפת הרשויות המקומיות עמד הפרופסור אריה כן-שחר; בראש ועדת-המשנה למכנה הרשויות המקומיות עמד הפרופסור דניאל אלעזר; בראש ועדת-המשנה לחלוקת התפקידים בין השלטון המקומי והמרכזי בתחום השירותים הציבוריים ובראש ועדת-המשנה לענייני מימון הרשויות המקומיות עמד מר משה זנבר.

חברי הכנסת, מה הם עיקרי המסקנות של הוועדה הממלכתית לענייני השלטון המקומי? — א. באשר למימון הרשויות המקומיות — יובטחו מקורות המימון הדרושים למילוי תפקידיהן הן במסגרת התקציב הרגיל; על-ידי הכנסות עצמיות, על-ידי מימון ממשלתי על-פי עקרונות כלליים ואחידים ועל-ידי מענקי איזון של משרד הפנים לרשויות המקומיות השונות, והן על-ידי מקצבי הפיתוח. הגישה הטמונה ביסוד תקציב הפיתוח מבליטה את קשרי הגומלין בין פיתוח חדש לבין פירעון חובות ישנים. רשויות מקומיות שהסתבכו תיאלצנה לצמצם תוכניות פיתוח, ולהתרכז בפירעון חובות.

תקציב הפיתוח יכול לשלוש סעיפי הוצאה עיקריים: תוכניות פיתוח, פירעון חובות וחיסכון לעתיד. כמו כן יתייחסו

אני מנצל הודמנות זו כדי להודות בפעם נוספת למר זנבר, שהיה יושב ראש הוועדה, ולכל חברי הוועדה — חבר הכנסת חשאי אמר שהיו עד 120 איש שטרחו ועמלו בנושא. אני הצעתי, בדצמבר 1976, להקים את הוועדה, ואני זוכר את

היו"ר מ' שחל:

אני חושב שבמקרה זה ההחלטה הנכונה היא להעביר את הנושא לוועדת הכנסת, והיא תכריע.

כני שליטא (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, לא ייתכן שנושא כזה, נושא אקוטי הקשור לענייני פנים ולמשרד הפנים, לא יועבר לוועדת הפנים. הוא חייב להיות מועבר לוועדת הפנים.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

לפחות אל תפגינו בנרות כזאת לגבי נוהל ותקנון.

היו"ר מ' שחל:

בענייני נוהל ותקנון — כרגע שעלתה שאלה כזאת, אני מעביר את ההחלטה לוועדת הכנסת.

לפנינו שתי הצעות: הצעה אחת — להעביר את הנושא לדיון בוועדה משותפת של ועדת הפנים וועדת הכספים. הצעה שנייה — להעביר את הנושא לדיון בוועדת הפנים. ועדת הכנסת היא שתחליט על הוועדה, ואנו נצביע רק אם להעביר את הנושא לדיון בוועדה.

ד. שאלות ותשובות

היו"ר מ' שחל:

חברי הכנסת, אנו עוברים לשאלות ותשובות. אני מזמין את סגן שר הבינוי והשיכון להשיב על שאלות.

1589. צפיפות דיור בבלוק 43 ברחוב המ"ג ברוממה בירושלים
חבר הכנסת י' גיל שאל את שר הבינוי והשיכון ביום כ"ג בתשרי
התשמ"ב (10 באוקטובר 1982):
ביום 27 ביולי 1982 השיב לי סגן שר הבינוי והשיכון מר
קצב בנושא הנ"ל.

בשאלה נוספת הקשיתי, מדוע לא תנצלו את העובדה שיש אלפי דירות ריקות בירושלים, כדי להיענות לצורכי המשפחות השרויות במצוקת דיור, וביניהן כאלה שמצבן הוא כפי שתיאר סגן השר עצמו במליאה.

בין השאר השיב לי סגן השר, כי "נדמה לי שזו שאלתא נוספת". הבטחתי כי אציג שאלתא נוספת.

לפיכך, רצוני לשאול:

האם משרד הבינוי והשיכון, המודע למצוקת הדיור החמורה הקיימת בירושלים, ינצל את העובדה שיש אלפי דירות ריקות בירושלים ויבקש תקציב מיוחד כדי לרכוש דירות, לתת מענה ועזרה למצוקת הדיור בעיר, לרבות מצוקתם של דיירי בלוק 43 ברחוב המ"ג ברוממה בירושלים?

סגן שר הבינוי והשיכון מ' קצב:

רכישת דירות על-ידי המדינה אינה פתרון לבעיית הדיור בירושלים, וכדוראי אינה מענה לדיירי בלוק 43 ברחוב המ"ג ברוממה, שלהם אושרו הלוואות להרחבת דירותיהם. קיום מלאי דירות נועד למנוע עליית מחירים, ואכן, מחירי הדירות בירושלים יורדים לעומת מחירי הדירות באזורים אחרים במרכז הארץ.

הגדלת הסיוע לעולים עד כדי 135,000 שקל, ולזוגות צעירים שעברו ניקוד גבוה עד כדי 950,000 שקל, מאפשרת לרוב הזכאים לרכוש דירה על-פי בחירתם. כך אין הם נאלצים לגור בדירות ספציפיות שנרכשו מראש על-ידי המדינה, שיטת שיצרה את ריכוזי העוני. לעומת זאת, וכפי שמציע השואל, למשפחות במצוקה חמורה רוכש המשרד דירות בשוק החופשי, אולם המשתכן בוחר את הדירה כעצמו.

ששנה ארכלי-אלמחליני (המערך):
נכון, בסדר גמור.

היו"ר מ' שחל:

חבר הכנסת חשאי, האם אתה מסכים להצעתו של שר הפנים להעביר את הנושא לדיון בוועדה?

יהודה חשאי (המערך):
אני מסכים.

היו"ר מ' שחל:

מי בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה שתקבע ועדת הכנסת, ירים את ידו.

ה צ ב ע

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדה
שתקבע ועדת הכנסת נחקלה.

היו"ר מ' שחל:

איש לא התנגד, ואני קובע שהוחלט פה אחד להעביר את הנושא לדיון בוועדה שתקבע ועדת הכנסת.

במחצית השנה האחרונה קיבלו דירות בשכירות כ-300 משפחות, מהן כ-100 זוגות צעירים, ונתור הממתנים הצטמצם ככשליש, למרות הגידול במספר הזכאים. יצוין, כי לחלק גדול מהממתנים הוצעו דירות, אך הם סירבו לקבלן.

עדנה סולודר (המערך):

כבוד היושב-ראש, שכחת שאלתא אחת, שאלתא מס' 1558.

היו"ר מ' שחל:

חברת הכנסת סולודר, אחרי שהיא הודפסה בירוק, היתה בקשה שלא להשיב על השאלתא. בסידור העבודה שלפני, שהוא הקובע, ברשימה המודפסת של השאלות שניתן להשיב עליהן, השאלתא שלך, עם כל הצער והכאב, איננה כלולה.

סגן שר הבינוי והשיכון מ' קצב:

אדוני היושב-ראש, כדי שהצער והכאב לא יהיו גדולים מדי, אני רוצה לומר שהנושא נמצא בבחינה עם משרד הביטחון. וייתכן שמשרד הביטחון ישיב על השאלתא.

היו"ר מ' שחל:

ברור, על כל פנים, לא טעיתי, בטעות זה חולק והונח על שולחן הכנסת.

1678. תחזית למחסור בדירות בשנת 1983

חבר הכנסת ש' וייס שאל את שר הבינוי והשיכון ביום כ"ב כחשוון התשמ"ב (8 בנובמבר 1982):
הסטיסטיקן של מרכז הקבלנים חזה מחסור בדירות חדשות בשנת 1983, אך בינתיים, ברביעי של אפריל-יוני השנה, חלה ירידה של 39% במכירת דירות.

אודה לכבוד השר אם ישיב לי:

1. האם ניתן לקבל תמונה ראייתית ובהירה של המצב?

2. כיצד נערך המשרד מול התופעה של מחסור משוער מזה ועורך מזה?

סגן שר הבינוי והשיכון מ' קצב:

1. כן, אני אשלח בנפרד דוח מפורט לחבר הכנסת וייס.

1740. מדיניות משרד הביטוי והשיכון לבנייה לזוגות צעירים, לעומת הבנייה ביהודה ובשומרון

חבר הכנסת ג' פדר שאל את שר הביטוי והשיכון ביום ח' בכסליו התשמ"ב (24 בנובמבר 1982):

מתוך פרוגרמת הבנייה לשנים 1982/1983, שאושרה בימים אלה, עולה כי משרד מצמצם בכ" 20% את התחלות הבנייה הציבורית — 11,150 דירות השנה לעומת 13,750 דירות אשתקד.

שאלותיו הן:

1. כיצד מתיישבת עובדה זו עם מצוקת הדירור הפוקדת רכבות זוגות צעירים ואנשי עולים חדשים, הנמצאים זה שנים במרכז קליטה וממתנים לשיכון הולם?

2. כיצד מתיישבת עובדה זו עם תאוצת הביטוי והפיתוח הניכרת ביישובי יהודה ושומרון?

3. האם לדעתך לא נשקפת סכנת דלדול לאוכלוסייה בעיירות הפיתוח, ובעקבות כך החלשתן מבחינה כלכלית וחברתית, בשל נדידת אוכלוסייה לשטחי יהודה ושומרון, שבהם מוצעים להם פתרונות דירור בתנאים נוחים יותר? אם כן — מה בדעתך לעשות על-מנת לקדם את פני הסכנה המתקרבת?

תשובת סגן שר הביטוי והשיכון מ' קצב:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

בידי משרד הביטוי והשיכון יש קרוב ל-14,000 דירות לא מבוזרות, מהן מעלה מ-9,000 דירות בידי החברות המסכנות, וכ-4,500 דירות בידי המשרד באופן ישיר. מלאי זה של דירות, אשר רובן נמצאות בשלבי בנייה שונים ברחבי הארץ, נועד להבטיח דירור לאנשי זוגות צעירים, לעולים חדשים, למשפרי דירור ולאחרים.

1. לא קיימת בעיה של רכבות זוגות צעירים ושל אנשי משפחות עולים השוהים שנים במרכז קליטה. מרבית אוכלוסיית הזכאים יכולה למצוא פתרון דירור בהיצע הדירות הרב והמגוון במחירים סבירים בכל חלקי הארץ, ובעזרת הסיוע של המשרד.

2. אין סתירה בין הבנייה ביישובי יהודה ושומרון לבין הצורך לספק דירות מגוון בכל אזורי הארץ.

3. פתרונות הדירור המוצעים כאזורי הפיתוח היום בתנאים דומים לאלה המוצעים ביהודה ובשומרון, ובחלק מיישובי הפיתוח אף יותר מכך. לפיכך, איני צופה סכנה לאזורי הפיתוח בגלל הבנייה ביהודה ובשומרון.

1741. כביש הדמים שליר מרחצאות טבריה

חברת הכנסת ע' סולודר שאלה את שר הביטוי והשיכון ביום ח' בכסליו התשמ"ב (24 בנובמבר 1982):

קטע הכביש המוליך מטבריה לעמית, העובר ליד מרחצאות טבריה, הפך לכביש דמים, הגובה קורבנות בזה אחר זה. עד כה נהרגו בכביש זה קרוב ל-12 בני אדם. מאז נעשו בו הרחבות, שיפורים וחידושים לפני כשנתיים, עקב סימון בלתי ברור, הפוכים נהגים והולכי רגל, ובעיקר כאלה שהאזור אינו מוכר להם, לקורבנות בכוח.

אודה לכבודו אם ישיב על שאלותי:

1. האם משרדך הוא האחראי לקביעת התוואי, לסימונו ולביטוי?

2. אם כן — האם אתם ערים למתרחש בו?

ב. מה הצעדים שאתם עומדים לנקוט לשינוי התוואי או להבהרת הסימון, בצורה שיימנע הקטל במקום זה?

הדוח ממצה את מצב ענף הבנייה בארץ. הדוח ארוך מדי ומפורט מדי, ואני אגיש לו אותו בנפרד.

2. משרד הביטוי והשיכון, הפועל לוויסות מערכות הבנייה בארץ, מבטיח בבצוע מדיניותו את צורכי הדירור בישראל ושומר על יציבות כענף הבנייה, זאת — באמצעות קביעת פרוגרמה, שרמתה תמנע מחסור בדירות מצד אחד ועודף מן הצד השני.

בשלב זה, נמצאות בשלבי בנייה ברחבי הארץ כ-66,000 יחידות דירור — כמות העונה על הצרכים. מתוכננות לבנייה בפרוגרמת השנה כ-11,000 יחידות דירור ועוד כ-3,000 יחידות כרזרה טכנית להפעלה מהירה במידת הצורך.

מסלולי הסיוע מתעדכנים בפרקי זמן שונים ומשמשים כלי להעלאת יכולת הקנייה של קבוצות אוכלוסייה בארץ, ובאותה מידה, תורמים להגדלת המכירה על-ידי חברות וקבלנים.

1693. בנייה: ציבורית בעומר ובריהט

חבר הכנסת ד' מגן שאל את שר הביטוי והשיכון ביום כ"ד בחשוון התשמ"ב (10 בנובמבר 1982):
הגני מבקש לדעת:

1. כמה מוסדות ציבור נבנו על-ידי משרדך או באמצעות תקציב משרדך בשלוש השנים האחרונות במועצה המקומית עומר?

2. מה הוא התקציב המצטבר שמשרדך הועיד בתקופה הנ"ל למועצה המקומית רהט ולמועצה המקומית עומר?

תשובת סגן שר הביטוי והשיכון מ' קצב:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. משרד הביטוי והשיכון לא מימן בשלוש השנים האחרונות בניית מוסדות ציבור בעומר. זהו יישוב שכולו בניה יזקרתית, ודינו כדיון יתר היישובים החוקים במרכז הארץ. המשרד אינו מקצה משאבים לעומר ככל המסגרות.

ב. תקציב משרד הביטוי והשיכון לרהט בשלוש השנים האחרונות היה: בשנת 1980 — 9.8 מיליון שקלים; בשנת 1981 — 33 מיליון שקל; בשנת 1982 — 33 מיליון שקל. הסיבה לירידה בתקציב נעוצה בכך, שפיתוח השכונות ברהט רוב מוסדות הציבור שם הם בשלבי סיום.

1739. עיכובים בזיקוקן הגשר המוביל לעין קיניה

חברת הכנסת ע' סולודר שאלה את שר הביטוי והשיכון ביום ח' בכסליו התשמ"ב (24 בנובמבר 1982):

כפר עין קיניה, השוכן למרגלות החרמון, מנותק זה שמונה חודשים מהעולם החיצון, בעקבות התנגשות משאית בגשר שמעל נחל סער, המרוחק קילומטר וחצי מהכפר.

עם ראשית הגשמים נשטפה דרך העפר שכנו התושבים מעל הנחל, ששמשו אותם עד תקופה זו. התושבים, העוברים בחלקם הגדול מחוץ לכפר, וכן התלמידים הלומדים במסעדה, נאלצים להגיע ברגל לעברו של הנחל, על-מנת שיוסעו משם לעבודה ולביתם.

אודה לכבודו אם ישיב על שאלותי:

1. האם משרדך הוא האחראי לחיקוק?

2. אם כן: א. מדוע מתעכב חיקוק הגשר? ב. מה ניתן לעשות לזירוז החיקוק ולמניעת סבל מיותר מ-2,500 אזרחים של מדינת ישראל?

סגן שר הביטוי והשיכון מ' קצב:

ראי נא תשובות את על שאלתא מס' 1649 של חבר הכנסת אמל נסראלדין.

2. האם קיימת מדיניות מוצהרת של משרד לבנות דווקא מחוץ לעיר ירושלים, על חשבון בנייה בתוך ירושלים?

3. לאור מצב העלייה והמעבר לירושלים מהשפלה, שהוא נמוך מהצפון, האם אין מקום לשקול מחדש את העדיפות שניתנת ל"ערי הלוויין" ולהקצות את מרב המשאבים לירושלים עצמה, להכחשת אופיה כבירת ישראל?

תשובת סגן שר הבינוי והשיכון מ' קצב:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. ירושלים היא עיר בידה ומטרופולין אשר תחום השפעתה חורג מגבולות השיפוט שלה. אם מדובר ברוב יהודי-ערבי בירושלים, שהוא עדיין בסדרי גודל של 72% יהודים והיתרה ערבים, הרי באזור המטרופולין היחס הוא בערך 1:1. לכן, השיקולים אינם יכולים להצמצם לגבולות העיר בלבד, לפני חוק ירושלים ולאחריו יכונן משרד הבינוי והשיכון את המאמץ העיקרי שלו מאז 1967 בפיתוח ובבנייה בירושלים כבירת ישראל.

2. חזקה של עיר תלוי בין השאר במה שקורה בסביבתה. מתוך דאגה לביסוס ריכוזותנו בכירה, הורחבה פעילות זו למרחב העירוני בפיתוח מערכת כבישים ובבניית יישובים יהודיים נוספים, שהיו עורף איתן לעיר.

3. בשנים שבהן הוחל בבניית מעלה-אדומים ממזרח וגבעת-זאב מצפון, הוגבר קצב הבינוי בתוך העיר ירושלים.

בשנת 1979 הוחל בבניית 3,732 יחידות דיור בעיר ירושלים ו-702 במעלה-אדומים; בשנת 1980 הוחל בבניית 2,539 יחידות בירושלים ו-617 במעלה-אדומים; בשנת 1981 — 1,539 בירושלים, 955 במעלה-אדומים ו-596 בגבעת-זאב. זאת — בהשוואה לשנים קודמות: 1978 — 900 יחידות בירושלים; 1977 — 1,120 ובשנת 1976 — 1,220 יחידות דיור. בשנת התקציב 1982 החל משרד הבינוי והשיכון בפיתוח שכונה עירונית גדולה בצפון ירושלים, אשר יהיו בה בעתיד כ-12,000 יחידות דיור.

4. המלאי הקיים כיום בירושלים, אשר כרונו עומד בשלבי בנייה שונים, ובכלל זה יסודות, נוצר בעיקר בגלל בעיות תעסוקה בירושלים וצמצום העלייה.

5. משרד הבינוי והשיכון העביר השנה את משרדיו, ואף את משרדי בנייה כפרית ומע"ץ, מתל-אביב לירושלים. יתירה מזאת, הוחלט על העברת שתי חברות ממשלתיות הכפופות לשר הבינוי והשיכון, חברת שיוך ופיתוח לישראל וחברת עמידר תעבורה במשך שנת 1983 לבירה. מדיניות זו באה לידי ביטוי בכל תחומי הפעילות של המשרד, והכוונה לבנייה למגורים, לבניית מוסדות, לפיתוח כבישים וכו'.

6. אין סבסוד מיוחד של דירות במעלה-אדומים ובגבעת-זאב. הסיוע הזה לזה הקיים בירושלים, בתוספת של הלוואה צמודה כריבית של 5.7%, בסך 120,000 שקל לזכאים ו-200,000 שקל ללא זכאים.

המחיר הנמוך יחסית במעלה-אדומים ובגבעת-זאב נובע מההפרש במחיר הקרקע, הנקבע על-ידי השמאי הממשלתי, ומהעדר הסקה מרכזית במעלה-אדומים.

1768. מצוקת דיור בטירת הכרמל

חבר הכנסת ש' ייס שאל את שר הבינוי והשיכון ביום ט' בכסליו התשמ"ב (25 בנובמבר 1982):
המקומון החיפאי "כל-בו" מדווח בגיליונו מיום 5 בנובמבר 1982 על מצוקת הדיור החמורה בטירת-הכרמל.

סגן שר הבינוי והשיכון מ' קצב:

קטע הכביש שבו מדובר אינו כאחזקה משרד הבינוי והשיכון (מע"ץ), אלא באחריותה של עיריית טבריה בלבד.

מע"ץ אינה אחראית לתחא, לסימונו או לבינויו. למרות זאת, המשרד שיתף פעולה עם עיריית טבריה, עם משרד התחבורה ועם משטרת ישראל, למציאת פתרון נאות למפגע תעבורתי זה. הפתרון קיים, ואני מניח שעיריית טבריה תמצא את הדרך למימושו.

1742. הקמת בית גרוזיה באשדוד

חבר הכנסת ב' שליטא שאל את שר הבינוי והשיכון ביום ח' בכסליו התשמ"ב (24 בנובמבר 1982):

ארגון יוצאי גרוזיה בישראל, שמרכזו באשדוד, פנה לכבודו בבקשה לסייע בבניית מרכז באשדוד.

רצוני לשאול:

1. האם יוצאי גרוזיה, שהם שבת מפואר בישראל, ראויים למרכז משלהם?

2. מה בדעתך לעשות כדי לקדם בניין כזה?

3. האם העיר אשדוד, המרכזת את רוב יוצאי גרוזיה בישראל, ראויה לשמש מרכז לפרויקט זה?

4. ארגון יוצאי גרוזיה הציע לכבודו פתרון זול יחסית של שיפוץ מבנה קיים באשדוד במקום בניית בניין חדש. האם נראה לכבודו שרעיון זה מתאים?

סגן שר הבינוי והשיכון מ' קצב:

נבדקו תוכניות להקים במסגרת המתג"ס ברובע ר' באשדוד בית ליהדות גרוזיה. המבנה הקיים יושפץ באופן יסודי, ובו ירוכזו פעילויות הנוער ועבודות קהילתיות עבור עולי גרוזיה. התוכנית תצא לפועל בתחילת שנת התקציב הבאה.

1743. עדיפות לבנייה לזוגות צעירים במרכז ירושלים

חבר הכנסת א' רון שאל את שר הבינוי והשיכון ביום ח' בכסליו התשמ"ב (24 בנובמבר 1982):

לאחר חקירת חוק-יסוד: ירושלים בירת ישראל, נדמה היה שדגש הפיתוח יושם בהפיכתה של ירושלים לעיר ואם מרכזית בישראל. במקום זאת, החל בשנים האחרונות פיתוח מאגץ של "ערי לוויין" ושל שכונות סביב ירושלים ובמרחק רב ממנה, במספרים עצומים. כ-26,000 — 28,000 דירות עומדות להיבנות במקומות כמו מעלה-אדומים, גבעון, ענתות וכו'. בנייה זו מתקיימת, על-פי דבריו של ראש העיר טדי קולק, שצוטטו ב"מעריב" ב-16 בנובמבר 1982, דווקא בשעה שאנלי דירות ריקות עומדות באזור הארבעי של ירושלים בלא קונה זה שנים מספר. תופעה זו מוצאת, כיוון שהדירות שמחוץ לירושלים מסובסדות בצורה ניכרת, (בעיקר על-ידי משרדן ומינהל מקרקעי ישראל), והדבר גורם להפרשים במחיר לצרכן בין 20% ל-60%.

תהליך זה גורם להגירה שלילית מהעיר, בעיקר של זוגות צעירים ושל תושבי השכונות. כך מאבדת העיר מאופיה, והדבר גורם להזדקנותה המהירה. בדומה לתהליך שמתרחש בתל-אביב, האיוון הדמוגרפי העדין שבין האוכלוסייה היהודית והערבית בתחום העיר ירושלים נשבר, ולכן, כמובן, יהיו השפעות מרחיקות לכת על עתידה של ירושלים כעיר מאוחדת וכבירת ישראל.

שאלותי הן:

1. האם מידע זה נכון?

1. האם ידוע לכבודו, שעד היום לא סודר דבר והמצב בכבישים גרוע מאוד וגורם להרבה תאונות ולהרבה הרוגים ופצועים?

2. האם מוכן כבודו להתעניין בנושא ולהורות שיתחילו בחיוקן הכבישים האלה?

3. אם לא, מתי יתקנו הכבישים?

תשובה סגן שר הבינוי והשיכון מ' קצב:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. משרד הבינוי והשיכון שיפר השנה את הגישה לכפר מעיר מכביש מגדל, בתיאום עם ראש המועצה המקומית מעיר.

2. עם זאת, המשרד מטפל באחזקה שוטפת בכל הכבישים באזור, להבטחת עכירות סבירה בנסיבות הקיימות.

בכביש מס' 806 עילבון מעיר ירדו תאונות הדרכים מ־13 תאונות ב־1978 ל־5 תאונות ב־1981. ול־2 תאונות עד סוף אוגוסט 1982.

בכביש 805 סחינ' עראבה־דיר־חנא בתקופות מקבילות ירדו התאונות 18 תאונות ל־13 תאונות ול־5 תאונות.

המשרד ימשיך בטיפול בכבישים אלה במסגרת המשאבים המוקצים לרשותו וישמח להרחיב את השיפורים עם קבלת משאבים נוספים.

היו"ר מ' שחל:

אדוני סגן השר, אני מודה לך. אני מבקש מיושב־ראש ועדת הכנסת להודיע הודעה.

איתן לבני (יו"ר ועדת הכנסת):

אדוני היושב־ראש, לא ביקשתי שתזמין אותי לדון.

היו"ר מ' שחל:

בסדר.

ה. הצעה לסדר־היום

השקעה בשכונות במקום התנחלויות

מדברים על פברואר 1982 — אארגן ביקור לכל חברי הכנסת שירצו בכך, כדי לצאת לשכונות ולראות כמו עיניהם את הנעשה, לפגוש את האנשים, ולאחר מכן — מפאת חשיבות הנושא — אני רוצה להציע לכנסת לקיים דיון בנושא במליאה.

אלה הדברים שנאמרו בפברואר שנה זו, ומאז — מדי שבוע בשבוע מזכירות הכנסת מדפיסה את סדר־היום, ובשבוע הקרוב סעיף ח' בסדר־היום מלמד שיהיה דיון כפי שהוצע בהצעה לסדר־היום של ארבעה חברי כנסת: חברת הכנסת שושנה ארבל־אלמחלינו, חברת הכנסת גאולה כהן, חבר הכנסת מאיר וילנר וחבר הכנסת מאיר שטרית. וככן, אחם רואים שאנשים מכל גוני הקשת דיברו בפברואר שנה זו על ההכרח לתת את דעתנו על העניין, והממשלה מתעלמת מהחלטה זו. אני רוצה לקבל על יחס הולול של הממשלה לעבודתו של מבקר המדינה, שמדינת ישראל מקצה לו הון עתק כדי שיעשה את מלאכתו. בדוח מס' 29 ובדוח מס' 31 של מבקר המדינה היתה התייחסות מקפת ויסודית לבעיה הזאת, ואף הוועדה לענייני ביקורת המדינה דנה וגבתה עדויות ושמעיה את אלה שקבעו את היעדים של שיקום השכונות בראשיתן. הוועדה גם גבתה עדות מסגן שר הבינוי והשיכון, חבר הכנסת קצב, והניחה את המלצותיה מספר 9 ו־10 על שולחן הכנסת, אולם לא נעשה מאומה בעניין הזה.

זוגות צעירים עוזבים את טירת־הכרמל בגלל מחסור בדירות. חברות בניה פרטיות אינן בונות במקום, ומאז 1980 אין משרדך בונה ביישוב דירות חדשות.

אודה לכבודו אם ישיב לי:

1. מה בדעת משרדך לעשות לשינוי המצב?

2. מתי יש בדעת משרדך לפעול, ובאזה קצב של פעילות?

סגן שר הבינוי והשיכון מ' קצב:

1. בטיירת־הכרמל יש כיום למעלה מ־50 דירות מתפנות, שחלקן הגדול מיועד למכירה. כמו כן יש 12 דירות חדשות העומדות למכירה כבר תקופה ארוכה.

2. כחודשים האחרונים רכשו זוגות צעירים רבים דירות מתפנות ביישוב.

3. המשרד נערך לבנייה ביישוב של כ־30 יחידות דיור עוד במהלך שנת הכספים הנוכחית, במידה שהבנייה לא תתקל בקשיים טכניים ותכנוניים.

4. לקראת שנת התקציב 1983/84 תידון מחדש סוגיית הבנייה ביישוב.

1769. תיקון הכבישים בכפרים ערב־אלהיב, עילבון, מעיר, דיר־חנא, ערבה וסחינ'.

חבר הכנסת ח' חלילה שאל את שר הבינוי והשיכון ביום ט' בכסליו התשמ"ב (25 בנובמבר 1982):

ביום 4 בדצמבר 1981, שאלתי את כבודו בשאלתא מספר 287 על תיקון הכבישים המובילים לכפרים ערב־אלהיב, עילבון, מעיר, דיר־חנא, ערבה וסחינ'.

בשאלתא זו הודעת לי, שבשנת הכספים הבאה תיתן עדיפות לתיקון הכבישים האלה.

רצוני לשאול:

היו"ר מ' שחל:

חברי הכנסת, אנו עוברים לסעיף הבא בסדר־היום, הצעה מס' 1605: השקעה בשכונות במקום התנחלויות, של חבר הכנסת יעקב גיל.

יעקב גיל (המערך):

אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, ועינתי ברצון לפנייתו של סגן ראש הממשלה לדחות את הדיון לשבוע זה, ויצאתי נשכר פעמיים, משום שכלי כוונה — ולא ידעתי מה יתרחש בקונגרס הציוני ה' — ההחלטה שנתקבלה שם, שיש לתת עדיפות לשכונות על־פני התנחלויות, מחזקת עוד יותר את פנייתו הדחופה לבוא לכאן ולתבוע מהממשלה שתסדר בסדר אחר, צודק ונכון, את קדימויותיה, כדי שרונחתה של החברה הישראלית תגיע לכלל מיצוי.

אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, בהצעה זו, אני רוצה גם לתבוע את עלבונן של 160 שכונות השיקום, שהוגדרו על־ידי הממשלה כיעד שצריך לתת לו את המשאבים ואת תשומת הלב הלאומית. בהמשך דברי אעמוד על מידת מימושו של יעד זה. באמצעות הצעה זו אני מבקש לתבוע את עלבונה של הכנסת מדי הממשלה. סגן ראש הממשלה ושר הבינוי והשיכון הבטיח בישיבה ביום 3 בפברואר 1982, ואני קורא מהפרוטוקול: "אדוני היושב־ראש, בימים הקרובים — אנחנו

חברי הכנסת, מדובר ב־160 שכונות. על-פי הגימטריה 160 אומר "כסף". בחנו זאת.

עקיבא טף (הליכוד):
זה נימוק משכנע.

יעקב גיל (המערך):
הנה, יש לי אפילו תמיכה מחבר הכנסת עקיבא טף. המשמעות של המספר בגימטריה עומדת ביחס הפוך לצרכים וליעדים שראש הממשלה התחייב עליהם בפני העם. מתוך 160 שכונות השיקום, מן הראוי שנדע שבסך הכול 69 שכונות היו בתוכנית עד לפני חודשים אחדים, והיתוספו עליהן עוד 10 שכונות. זה חמש שנים וחצי שהליכוד יושב בשלטון והוא הבטיח לחת מענה על כבייתם של אנשי שכונות אלה, והנה, איפה אנחנו נמצאים? באותה תוספת של 10 שכונות הוריעני סגן השר קצב, בתשובה על שאלתה שהגשתי לו בשבוע שעבר: הוקצו 2.7 מיליוני שקלים. חברי הכנסת, הקשיבו למספר הזה: 2.7 מיליוני שקלים.

שבוע לפני כן, על-פי דרישת שר האוצר, מאשרת ועדת הכספים 460 מיליון שקל. שהועברו מהרזרבה הכללית להתחלואות בשנה השוטפת. אלו מול אלו, 2.7 מיליוני שקלים מול 460 מיליון שקל, שלא להוסיף את 10 מיליון השקלים שהוקצו לגבעתי-זאב.

חברי הכנסת, טעה מי שסבר שביערים לאומיים אפשר ללכת בהפעלה מסיבית, לפי תפיסה של בודדים בעם כארץ וכעם היהודי, שאינה מקובלת כל עיקר, ולהשקיע השקעה מסיבית כזאת ביהודה ובשומרון ובאזורים צפופי אוכלוסין. ואף-על-פי-כן, אנחנו באים, משקיעים וסוחטים את לשד עצמותיה של המדינה בנושא שהוא שנוי במחלוקת לאומית. ואין אני משקיעים אותה מידת תשומת הלב בדבר שיש בו הסכמה לאומית — אותן 160 שכונות. פה אנחנו מגדילים את הספקולציה, כאן — מעשירים את העשירים, את אלה שיש לאל ידם לשלם. אדוני סגן ראש הממשלה, 60 ו־70 אלף דולר לקניית דירה ביהודה ובשומרון לא יוכלו לעולם להגיע למיצוי היכולת הזאת.

כפי שהזכרתי בתחילת דברי, יש מחלוקת בעם לגבי ההשקעה ביהודה ובשומרון. גם מן ההיבט המדיני וגם מן ההיבט הכלכלי-החברתי. אבל בראש ובראשונה — מן ההיבט המדיני. אנחנו יודעים, שמי שהיה שר החקלאות בממשלה הקודמת, שהיום הוא שר הביטחון, יצא ב־1977 עם תפישה אסטרטגית-מדינית שכללה השקעה מסיבית ביהודה ובשומרון ובאזורים צפופי אוכלוסין, והוא בסך הכול קיבל שני מנדטים מן העם. אלמלא הצירוף של אותם מנדטים לממשלת הליכוד דאז, הוא לא היה מגיע להיות שר חקלאות, בזכות שני המנדטים. אבל בידי הופקדו ההשקעות הלאומיות המסיביות ביהודה ובשומרון.

בשנת 1981 קמה סיעה וקראה תיגר על הממשלה ועל כל ההסכמה הלאומית לגבי הנסיגה מסני ולגבי התפיסה המדינית שלה בעניין ארץ-ישראל, וגם היא זכתה בשלושה מנדטים. הנה כי כן, שתי סיעות: שלומציון ב־1977, והתחיה בשנת 1981; חמישה חברי הכנסת בסך הכול סוחטים מן המדינה את הלשד של הלשד, ומשקיעים בדבר, שאילו היו מפנים את תשומת הלב ממנו אל אותם 160 שכונות שאני מדבר עליהן, כי אז תוסגנו הביטחוני היה גדול יותר לאין ערוך.

חברי הכנסת, אני משמש כחבר כנסת צעיר כאן, אבל אינני צעיר בעשייה בתחום החינוך והחברה. שלוש עשרות שנים אני משקיע בעניין הזה, ושמתי לב לעובדה שגם בנחשאים המסעירים מאוד, כשהתייצבו פה מעל הדוכן הזה ראש

הממשלה וגם שר הביטחון, אף לא פעם אחת שמעתי אותם מדברים בלהט ובהתלהבות על היער שהם שמו לעצמם, וכי הפתרון של בעיות השכונות הללו, של בעיות התכנה שלהן, של בעיות הנוער, איננו בעיה ביטחונית ממדרגה ראשונה למדינת ישראל? האם ההשקעה בהן איננה נכס ביטחוני? רק בשטחים צריך להשקיע? האם מדינת ישראל קמה על שטחים, או על אמונה פנימית עמוקה של העם, שהוא צריך ליישב את ארץ-ישראל, כפי שהוסכם אז בהסכמה לאומית גדולה?

והנה אנחנו מצילים בדרך שאין לה, כאמור, הסכמה לאומית. אנחנו מגיעים למצב אשר בו אותם כיסים של מצוקה שדיבר עליהם שר השיכון והבינוי בהרבה מאוד הזדמנויות — ואני שמעתי אותו ואני מאמין בכנות שהוא רוצה להתמודד עם הבעיה — אבל היכן המשאבים שיעזרו לעניין הזה?

חברי הכנסת, ועדת ראש הממשלה לילדים ולנוער במצוקה, שישבה על המדוכה עם רבים מטובי המתשבה שלנו בשנות השבעים והוציאה את המלצותיה — — —

מאיר כהן-אבידב (הליכוד):
אפשר לשאול שאלה?

יעקב גיל (המערך):
בבקשה.

מאיר כהן-אבידב (הליכוד):
את הוועדה הזאת הקימה ממשלת המערך ב־1970. היא לא פעלה ולא עשתה שום דבר בקשר להמלצות אלה במשך שנים רבות, עד שבאה הממשלה הזאת והתחילה לשקם שכונות. ידוע לך — — —

אורה נמיר (המערך):
זה לא נכון.

מאיר כהן-אבידב (הליכוד):
מה עשיתם בדוח? הרוח גגנו.

יעקב גיל (המערך):
אדוני חבר הכנסת, אני רוצה להשכיל את כולנו באינפורמציה, שמי שעמד בראש הוועדה הזאת הוא הר"ר ישראל כ"ץ. עד כמה שזכור לי, הוא כיהן כשר העבודה והרווחה בממשלת הליכוד במשך ארבע שנים, והוא היה אמור למלא את אותן 290 המלצות ומסקנות.

מאיר כהן-אבידב (הליכוד):
מה עשיתם במשך חמש שנים? מי הקים את פרויקט שיקום השכונות? אתם הקמתם אותו? אתם גנזתם את הדוח.

יעקב גיל (המערך):
אדוני חבר הכנסת מאיר כהן-אבידב, כאשר אתה יושב על-יד השולחן הזה ואני קורא רכע מהקריאות שאתה קורא, אתה קורא לי לסדר. אז אני מבקש ממך שלא להפריע לי. המשנה שלי כל כך סדורה, שאתה לא תצליח להסיט אותי ממנה, ולא תעזור לך גם המהומה שתעשה.

הי"ד מ' סבדור:
זו לא מהומה. זו היתה קריאת כינים מעל התקן, ויש כבר השלמה ביני לבין חבר הכנסת מאיר כהן-אבידב. נא להמשיך.

יעקב גיל (המערך):
ובכן, אותם אנשים שישבו על המדוכה — זו היתה בעיה לאומית של כולנו — אני רוצה לקבוע, שהם קבעו שלושה מרכיבים אשר יוצרים מצוקה, או מצוקה עמוקה. אם חלים על אדם שניים מתוך שלושת התנאים האלה, כי אז הוא נתון במצוקה. אבל אם חלים עליו שלושה — כי אז הוא נתון

קריאות:

— — —

יעקב גיל (המעריך):

המוסר הכפול של חבר הכנסת מילוא כקשר לעם היהודי היושב בארצות-הברית ראוי בהחלט לדיון מעמיק. כמי שהיה יושב-ראש ועדת העלייה והקליטה של הכנסת, נדמה לי שההערה שלו היתה מיותרת, ומן הראוי שיחזור בו מדבריו.

דני מילוא (הליכוד):

— — — למדתי את זה מכן-גוריון.

יעקב גיל (המעריך):

אני מציע וממליץ שתקשיבו לדברים. ראש הממשלה, שכולכם מאמינים בו ונותנים לו את כל התמיכה, פנה אל יהדות העולם וביקש את סידעה לעזור בשיקום השכונות, ואלה באים ואומרים: אל תתנו להתנחלויות. מה אתה רוצה? שרק יתנו, שלא יחוו דעה? יש להם בהחלט מה לומר. התמיכה המוסרית שלהם בנו היא גדולה, ואל נזלזל בזה. חבר הכנסת מילוא.

אני רוצה להמשיך בדברי. יש כאן מיליארים. מול קמצוץ של תקציבים לאומיים שהולכים לשיקום השכונות, חתא הבעיה, ואתם לא תתחמקו ממנה על-ידי הצעקות האלה.

מיכאל קליינר (הליכוד):

אין לך מושג על מה אתה מדבר — — —

יעקב גיל (המעריך):

אתם לא תתחמקו, מפני שהאחריות שלכם על 160 השכונות הופקדה בידי סגן ראש הממשלה ושר הבינוי והשיכון, דוד לוי, הוא — אני מניח — יענה לי. אני כבר הכנתי את השכפ"ץ שלי, אל תדאגו. השאלה היא מה קורה בשטח. קולות תואנה ואנחה כברים עולים מהשכונות. מי שרוצה באמת להתמודד עם זה — שילך לשטח ויראה. מרוע עד היום לא הוציא אותו סגן ראש הממשלה לסיר המזיחה? — מפני שיש שם בעיה, ואנחנו שמעים את הבעיה. היא עולה בעיתונות הכתובה, היא עולה באמצעי התקשורת של ההמונים, והיא גם עולה מדינים יחשבוניות של מבקר המדינה.

מאחר שהיושב-ראש דוחק בי, ומאחר שההפרעות — — —

קריאות:

— — —

היו"ר מ' סבדור:

אני מבקש שלא להפרע. חבר הכנסת גיל, נא להמשיך.

יעקב גיל (המעריך):

אדוני היושב-ראש, רבים הם צורכי העם היהודי, ובוודאי רבים הם צורכי העם בישראל. אני רוצה לספר לחברי הכנסת דבר מדהים ששמעתי, ואני מניח שכמוני שמעו אותו עוד רבים. מדינה נאורה מתארכת בתוחלת החיים הארוכה של אזרחיה, ורואה בזה ברכה וסימן היכר לקדמה. ביום שבת היתה ברדיו תוכנית על כעייט מצוקת הקשישים במדינת ישראל, ולא פחות משר בממשלת ישראל אמר, שתוחלת החיים הארוכה במדינת ישראל הפכה לקללה. תצילנה אזרחים שכך שמעו. תוחלת חיים ארוכה, בגלל העדר משאבים, היא קללה לעם ישראל.

דני מילוא (הליכוד):

עם כל הכבוד, אין זה הוגן לעשות מה שאתה עושה כאן. שר הבריאות הגן על הקשישים ואמר שצריך לדאוג לצורכיהם, ולכן דרש תוספת תקציב. הוא אמר שבגלל תוספת בתקציב מספיק הזיקנה הופכת לקללה. איך אתה מסלף כך דברים? זה לא הוגן.

במצוקה עמוקה. אני רוצה להזכיר את שלושת המרכיבים והיסודות. אחד — מיעוט השכלה של ההורים; שניים — מיעוט הכנסה של ההורים; והשלישי — מצב צפיפות דיור של מלושה ילדים ומעלה בכל חדר.

הנה רווח לנו. אין עלייה. מאז ההגירה שלילי. אלפי דירות ריקות יש בארץ. במקום לתת פתרון למצוקות האלה, יש 6,000 דירות ריקות בירושלים, חברי הכנסת. יש 10,000 דירות ריקות בגליל. במקום להשתמש בהן, לאכלס אותן ולתת פתרונות לאותם כיסי מצוקה, כפי שהוועדות השונות קבעו, אנחנו הולכים, בנים, משקיעים ונותנים לספקולנטים לעשות הון מיהודה ומשמרון, בתפיסה ערכית גם אליבא דאלה שמאמינים בארץ-ישראל שלמה.

ומה לעשות, יש מחלוקת. ומה לעשות שיש אנשים המאמינים שעם ישראל קודם לארץ-ישראל, מבחינה זו של שלמות הארץ. כי באין עם ישראל לא תהיה ארץ-ישראל, ועם ישראל נמצא במצוקה ב-160 השכונות הללו. מבחינה ביטחונית עם ישראל נתון במצוקה. כי אם היתה נשירה מבחינת הספר בשנים האחרונות, היא לא נחלשה; אם יש הדרדרות עבריינית, היא דווקא בקרב הנוער, לפי דיווח של המשטרה. יש עצירה של עבריינות בקרב המבוגרים, ויש 10% עלייה בעבריינות הנוער. וזה דבר מדהים ומדהים.

ומה עושים? על-פי מה שהתפרסם בעיתון "הארץ" מדברי סגן ראש הממשלה ושר הבינוי והשיכון, מתוכננים לנו, לא כמקומות שיש עליהם הסכמה הלאומית, 35 יישובים עירוניים, שההוצאה הכוללת עליהם, כך מדרווח עיתון "הארץ", תהיה 20 מיליארד שקל.

הזכרתי את הקונגרס הציוני הל'. הוא מטיל עלינו חובה לאומית גדולה להתייחס אל רחשי הלב של העם היהודי. אנחנו פונים אל העם היהודי, פושטים אליו יד ומבקשים שיעזור לנו לחלץ את השכונות ולשקמן. אפילו עוד לא הגענו לטיפול במחצית השכונות שהזכרנו, ומיליארים של שקלים מוצאים היום על דבר שאפשר לדאוגו כאילו שמנו את כל כספנו על קרן הצבא, שלא לדבר על ההפרעה שיש בכך לתהליך המדיני, ונדמה לי שלגבינו יש הסכמה גדולה יותר, באשר את רוצים להגיע לשלום עם שכנינו במזרח.

דני מילוא (הליכוד):

אתה באמת חושב שגברת שרלוט ג'ייקובסון שיושבת בפדרציה בניו-יורק יכולה להחליט לנו האם להקים יישובים ביהודה ובשומרון, או לטפל בדברים אחרים?

רענן מעיס (המעריך):

— — —

דני מילוא (הליכוד):

— — —

היו"ר מ' סבדור:

חבר הכנסת דני מילוא, האם אתה מתכוון להביע אי-אמון בסגן ראש הממשלה? עד כרי כך אין אתה מאמין בו, שאינך חושב שהוא זכאי להשיב על ההצעה בעצמו, והוא נזקק לסייע שלך? אני מבקש שלא להפרע.

אברהם כ"ץ-עוז (המעריך):

גם לא נאה שההערה של חבר הכנסת דני מילוא לגבי גברת ג'ייקובסון תירשם ב"דברי הכנסת".

דני מילוא (הליכוד):

מרדע לא? הם ישובו שם ויכתובו לנו מה לעשות? תבוא הגב' ג'ייקובסון לארץ; שתעשה ציונות ותבוא לארץ, ולא תשב שם ותכתוב לנו מה לעשות כאן.

מיכאל קליינר (הליכוד):
אזה מין תרבות היא זו?

רענן מצים (המערך):

היו"ר מ' סבידור:

אני מזמין את שר הבינוי והשיכון, סגן ראש הממשלה, דוד לוי, להשיב על ההצעה לסדר-היום.

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, האונת בקשכרכלטיעוני של חבר הכנסת מילוא וחבר הכנסת קליינר, איני יודע מה קורה במדינה עם קללת הקשישים. אבל במליאה יש קללת הצעירים. אני מבקש שלא להפריע.

רמי מילוא (הליכוד):
זה קצת מוגזם, עם כל הכבוד.

מיכאל קליינר (הליכוד):
אני אפטר לדבר כך על שר שאינו באולם ואינו שמע את הדברים. אראפטר כך לקחת את הדברים שאמר השד —

יעקב גיל (המערך):
מי אתה שתאמר לי מה לקחת ומה לא לקחת.

מיכאל קליינר (הליכוד):
— — — — —
למה אתה מצטרף אותו בצורה מסולפת?

יעקב גיל (המערך):
אדוני חבר הכנסת קליינר, מן הראוי שתדע, שחבר הכנסת העומד כאן על הבמה יכול לומר כל מה שעולה על דעתו, ובוודאי כשהוא מצטרף דברים בשם אומרם.

מיכאל קליינר (הליכוד):
מסלף דברים.

יעקב גיל (המערך):
אני מבקש לקבוע, ששר הבינוי טען שיש אלף קשישים שעומדים לסידור בתי-יטלים ואף לא ידו לתת להם עזרה, מפני שאין להם כסף.

מיכאל קליינר (הליכוד):
זה לא מה שאמרתי קודם.

יעקב גיל (המערך):
ולאן הולך הכסף? 460 מיליון שקלים מהרזרבה הכללית הולכים להתחלפות, לדבר שנתון במחלוקת לאומית. זה הדבר.

אני רוצה לומר לכם עוד משהו, וגם על זה תאמרו לי כוודאי שזה טיפוף. מר עמיר, שהוא ראש המינהל לבטיחות כדורים, קבע כדרכיו, גם כראיונות, שבכסף אפשר היה למנוע את התאונות.

שר התקשורת מ' צפורי:
אתה מתייחס לזה כרציונות?

יעקב גיל (המערך):
איני מקבל את זה כפשוטו, אדוני השד. אבל לא אוכל לומר שאין זה נכון, שבהשקעה נכונה בתשתית הכבישים ישיכדילחטון בחיי אדם.

ועכשיו אני מגיע לאחרון חביב: חביב — מפני שזה קרוב ללבי, ואני מניח שגם ללב כלולו. בשלוש השנים האחרונות חלה נסיגה ריאלית של 17% בתקציב החינוך, על-פי עדותו של שר החינוך והתרבות. 17% נסיגה ריאלית, ואילו היעדים העומדים בפני החינוך גדלו, וצריכים היו לגדול כהנה וכהנה. מפעל ההזנה לילדים נסגר, בגלל 7 מיליון שקלים עתידים להיסגר 80 גני-מזדון במדינת ישראל. 80 גני-מזדון שיכולים להקל על כלכלת המשפחה עומדים בפני סכנת סגירה בשל 7 מיליון שקלים. השוו את הסכום הזה ל-460 מיליון השקלים.

אדוני היושב-ראש, חבר הכנסת גיל דיבר על מצוקת דיור של אלפי משפחות שגרות בתנאי דיור מחפירים של שלושה עד ארבעה ילדים בחדר. כאן אולי המקום להדגיש, כי בשנת 1976 חיו בישראל 30,000 משפחות בתנאי דיור מחפירים של שלוש וארבע נפשות לחדר. מספר זה ירד ב-1982 לפחות מ-9,000. אפשר שלא לראות בכך הישג, אבל מי שמכיר את הנושא ודאי מכיר על ההתקדמות הזו.

וזוגות צעירים שאינם משיגים דירות — עוד נתחן שטוב לזכור אותו: ב-1977 פתרו את בעיית הדיור שלהם מדי חודש בחודשו, בסיוע משרד הבינוי והשיכון, 600 זוגות לחודש. ב-82/1981 המספר הגיע ל-1,300. זוגות צעירים לחודש. אפשר להתעלם מההתקדמות הזו, אבל חובה לראות את ההישג שבא בעקבותיה ואת השקט החברתי שהושג.

אציין עוד פרט אחד, כדי שנוכל לעמוד על המשמעות החברתית של הביצוע. בשנת 1977, 24% מהזוגות הצעירים שפתרו את בעיית הדיור שלהם בסיוע המדינה היו מקבוצה שכבות החלשות. בשנת 82/1981 הם היו למעלה מ-50% מכלל הזוגות הצעירים. כאן אנוראים את ההתקדמות החברתית הברירה.

לא אעמוד כאן על כל מה שנעשה בשנים אלה, כל אורח בארץ וגם כל חבר כנסת הרוצה בכך יודע את העובדות וחסותן. בשנים אלה ניתנו 250,000 פתרונות דיור, מאות משפחות הרצאו מהמעברות לדיור הולם ולא ל"סלמס".

שושנה ארכלי-אלמחלינו (המערך):
250,000 משפחות?

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:
250,000 פתרונות דיור ניתנו.

שושנה ארכלי-אלמחלינו (המערך):
אפשר לקבל פירוט?

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

הגישי הצעה לסדר-היום או שאלת אתות קבלי פירוט, ברצון.

אדוני היושב-ראש, העשייה ביהודה ובשומרון אינה באה על חשבון השכונות ולא על חשבון ערי הפיתוח. אנפועלים בשני תחומים אלה בתנופה, במאמצים ובמשאבים הולכים וגדלים, כפי שאוכיח בעובדות ובמספרים. ישיבות, לגבידידו של חכרה הכנסת גיל, לפי השתייכותו המפלגתית, יהודה ושומרון — כפי שאנו

לבצע מדיניות, והיא מגשימה אותה בתחום החברתי ובתחום הלאומי.

ביהודה ובשומרון נמצאות בבנייה כ-7,000 יחידות דיור. כערי פיתוח בלבד יש מלאי של כ-9,000 יחידות דיור. ביהודה ובשומרון מתבצעות עבודות במיליארד 600 מיליון שקל; מוסדות ציבור ב-960 מיליון שקל; כבישים, ובניהם גם כבישים ביטחוניים — במיליארד שקלים. כסך הכול — 3 מיליארדים ו-560 מיליון שקל בעשייה ביהודה ובשומרון.

בעשייה כשכונות, באזורי פיתוח — 4 מיליארדים ו-547 מיליון שקל. כפי שאמרת, העשייה היא בשני התחומים יחד, והאחד לא בא על חשבון רעהו.

אדוני היושב-ראש, גם בסיועו נקטנו גישה מקבילה: לא סיוע על חשבון ערי הפיתוח, ולא אי-עשייה כערי הפיתוח ועשייה ביהודה ובשומרון. הזכויות לסיוע דומות ומוערדות, בהתאם לאזורים ובהתאם לקביעת סדרי העדיפויות והיעדים הלאומיים. לכן, ביהודה ובשומרון הסיוע זהה לזה שניתן לערי הפיתוח. הוא מועדף וגדול יותר בגליל, בגב ההר, ביישובים המרוחקים כמו מושבי הגליל.

דירה ביהודה ובשומרון אינה מוצעת כמקום דיור בתוך מה שקרוי — אימה שהיה קרוי — הקניון, לא ולא; אין מדיניות המחייבת אנשים ללכת לשם כנחת, בצו אדמיניסטרטיבי, כשליחת זכאות וכשלילת סיוע, אדם מחליט על מקום מגוריו על-פי בחירתו, על-פי קביעתו והתופשת.

משום כך, לפעמים תמורה לשמוע שיש המתלוננים על שאדם זכאי לגור בכל מקום במרכז הארץ על-פי בחירתו, בתוככי הקניון — זה מותר, זה לא פסול, זה רצוי. אבל אם אותו אזרח כוחר להתגורר ביהודה ובשומרון — זה פסול, זה לא טוב, זה על חשבון משהו. הוריות אינן ענייני, הוא לא רצוני, וכל ניסיון לחת לזה "עטיפה" של רגנה חברתית הוא פשוט סילוף של המציאות, והייתי אומר, גם כביעות.

אדם קובע היכן יתגורר על-פי בחירתו. יש תנופה ויש אנשים הכותרים מחוץ מגייעים שונים ללכת ולהתגורר ביהודה ובשומרון. יש מניעים אידיאולוגיים חלוציים; יש הכוחר לעבור בגלל איכות החיים; יש רגוצה סביבתית, עשייה, שיתוף במעשה, במעשה בראשית. האינטגרציה מוצאת את ביטוייה גם כאן, כי אין ריכוז הומוגני אחד כפי שהיוו עדים לו בשנים מסוימות. ובשכונות מסוימות, הכול פתוח ומוצע לכולם, לחושבי השכונות, שכונות עוני, ולחושבי שכונות יוקרה. ביחד חיים ויוצרים חברה חדשה, חברה בריאה; לא שואלים מניין באת, אלא לאן אתה הולך.

לכן, אדוני היושב-ראש, כל הטיעונים המושמעים יש להם מניעים פוליטיים, אשר לגביהם הציבור, האזרח, העם קבע את עמדתו ונתן מנדט לממשלה הזאת, להגשים את מדיניותה. המדיניות, כפי שצייתנו, באה לידי ביטוי בעשייה בתחום הלאומי והחברתי. בשכונות, ביהודה ובשומרון, זאת עשייה אחת. נעשה הכול כדי שלא תיפסק.

משום כך, אדוני היושב-ראש, אני מציע להסיר את ההצעה של חבר הכנסת גיל מסדרהיום.

היורד מ'סבידור:

תורה לשר הבינוי והשיכון, יש הצעה של חבר הכנסת וירשובסקי, להעביר את הנושא לוועדה. בבקשה, חבר הכנסת וירשובסקי.

מדיכירי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הייתי מבקש משר הבינוי

שומעים מדי פעם — הן ארץ גזירה, ארץ זרה: לגכירידי — זוהי ארץ ישראל, והעשייה בה, יישובה ופיתוחה, הם יעד לאומי, שאנו מגשימים אותו לא על חשבון יעדים אחרים, אלא בדבררעם הגשמים.

יש טענה על דירות ריקות, אשרינו של הצד הפתורנות שצינתי יש גם דורכה נכבדה מאוד של דירות ריקות, והן עומדות לרשות החברה שלנו וכאות לספק את צרכיה.

אדוני היושב-ראש, בעניין שיקום השכונות — מדי פעם כפעם אנחנו שומעים טענות, קטרוגים, שלא נעשה דבר, שואלים אותנו: מה עשיתם? גם היום נשמעה הטענה: מה עשיתם במשך חמש שנים וחצי בנושא של שיקום השכונות? לא אכנס לוויכוח על מה נעשה בשכונות במשך שנים רבות. הייתי שמח לו אותה דאגה המושמעת היום הייתה נשמעת בעבר, וגורמת להתעוררות כזו שלא היינו צריכים להגיע כלל לשיקום. אבל כדאי לעמוד על המספרים ועל העובדות.

ב-1977 החילונו כעבודה כ-15 שכונות, בתקציב של 7 מיליון שקלים. עשיו, בשנת 1982, אנו בשלבי עשייה ב-33 שכונות, בתקציב של 2.472 מיליארדי שקלים מתקציב המדינה, ולא כללתי כאן את התקציב של הסוכנות היהודית.

כדי לסבר את האוזן למי שרוצה לראות את העשייה ולהגיע למסקנה האם אנו דורכים במקום או יש התקדמות, אני מביא את המספרים ואת העובדות האלה: ההוצאה הכוללת מ-1977 עד 1972 בשיקום השכונות, מהממשלה — 216 מיליון דולר, מהסוכנות היהודית — 76 מיליון דולר, אנו ממצאים כעת כוויכוח, וקיימתי פגישה עם שר האוצר ועם יושב-ראש ההנהלה הציונית מר דולצ'ין, כדי שהכספים שהסוכנות היהודית חייבת יועברו, ובהקדם, הם גם ישמשו כסיו לאותו סכום שאנחנו צריכים לגבי השיקום החברתי ב-13 השכונות החדשות, שצירפנו השנה לשיקום השכונות. העשייה לא תיפסק.

כאשר נעשה הסקר לגבי השכונות, היו 160 שכונות שיקום. אבל מאז איננו פועלים רק בשיקום השכונות. בשכונות הוותיקות אנחנו גם עושים עבודה רצינית מאוד של תשתית, של שיפוץ ושל בנייה חדשה. ולא נותרו 160 שכונות לשיקום, אלא 125. כסך הכול, אם נפחית ממספר זה את 33 השכונות שבהן אנחנו עובדים היום — נותרו 40 שכונות שיקום בלבד, ואנחנו מתכוונים להתחיל בעבודה בהן כבר בקרציה זו.

אדוני היושב-ראש, זהו הפירוט: שיקום שכונות, השנה בלבד — 2 מיליארדים ו-472 מיליון שקל; פיתוח שכונות ותיקות שאינן שכונות שיקום — 190 מיליון שקל; תשתיות ומוסדות כערי פיתוח — 800 מיליון שקל; חיסול מעבדות רק לשנה זו — 300 מיליון שקל; הרחבת דירות ושיפוץ — 475 מיליון שקל; מחזור דירות — 310 מיליון שקל. השנה בלבד בתחום החברתי הזה, שיש בו גם פיתוח מוסדות ושיפוץ — 4 מיליארדים ו-547 מיליון שקל.

אם משהו רוצה להתעלם מהעשייה האדירה הזאת בתחום החברתי — יבושם לו. בהתעלמותו אין הוא קובע שום עובדה. הוא מתעלם מן המציאות וממשיך לחיות תקופה שחלפה, שאנחנו עושים הכול כדי לתקן את עיוותיה.

מנסים להעמיד את העשייה ביהודה ובשומרון אל מול אי-העשייה בשכונות. אדוני היושב-ראש, העמדת דברים בצורה כזו, אחר מה שאמרת ולא רמה שידוע כלל ונכונה והכספים — אני חושב שיהא סילוף המציאות, הסתה וניסיון להשיג מה שלא הושג בדרך הדמוקרטית. הממשלה הזאת קיבלה מנדט מהעם

המספרים האלה. כוועדה אפשר לגבש הכנה לנושאים האלה או להוכיח לך שיש דברים שאינם ראויים בתחום הזה. כאן זה לא יהיה דיון. זו תהיה החלטה להסיר הצעה. מפני שהאופוזיציה העלתה אותה.

אני מציע לך, בתור אדם שבדרך כלל נותן מקום לוויכוח פומבי בחיים הפוליטיים, שתסכים להעביר את הנושא לדיון בוועדה — אולי ועדה משותפת ולא ועדה ספציפית — אבל שהנושא הזה לא ירד מסדר-היום בגלל דוב או מיעוט. מפני שזה אחד הנושאים הנוקבים ביותר, וכולנו מתמודדים אתו. תודה.

היו"ר מ' סבידור:

תודה לחבר הכנסת וירשובסקי. חבר הכנסת גיל, האם אתה מסכים להעברת הנושא לוועדה?

יעקב גיל (המערך):
כן, אדוני.

היו"ר מ' סבידור:

תודה. נעמיד להצבעה את שתי ההצעות. הראשונה — מי בעד העברת הנושא לדיון בוועדה, ירים את ידו. נא למנות, אדוני המזכיר.

רענן נעים (המערך):
שני מונים, אדוני.

היו"ר מ' סבידור:

שני מונים בבקשה, חבר הכנסת רענן נעים וחבר הכנסת מאיר שטרית. אנו ניגשים להצבעה.

הצבעה

בעד ההצעה להעביר את הנושא

— 41

לדיון בוועדה

בעד ההצעה שלא לכלול את

— 53

הנושא בסדר-היום של הכנסת

ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום של

הכנסת נחקבלה.

היו"ר מ' סבידור:

הוחלט להסיר את הנושא מסדר-היום של הכנסת ולא להעבירו לוועדה.

והשיכון, מסגן ראש הממשלה, להבין שהנושא הזה נתון בוויכוח ציבורי הרף ממדרגה ראשונה.

אדוני השר, כשאתה עומד פה וקורא מתוך הניירות שלך עשרות מספרים — ואינני חולק על כך שהמספרים האלה נכונים ובדוקים — כשאתה קורא אותם וזורק אותם לחלל העולם, זה עדיין לא אומר שזה מענה של ממש על הטענה שיש העדפה של ההתנחלות לעומת צרכים ועניינים אחרים שלהמדינה, לאורדוקא פיתוח השכונות. חבר הכנסת גיל ציין באופן כללי גם את החינוך. הדבר דומה לתאונות דרכים: כולנו מתרגשים בשעת מעשה, אבל מייד לאחר שהתאונה חלפה שוכחים את הקטל הנורא הזה. שכולנו מדברים עליו, ולא עושים דבר ממש כדי למנוע אותו.

אני מציע, אדוני השר, הרי אנחנו כיתה מחוקקים, כיתה הנבחרים; אנחנו גוף פוליטי, אשר דן בנושאים שהמדינה חלוקה עליהם. העם נתן מנדט לממשלת הליכוד. זה נכון. לממשלת הליכוד יש מדיניות מסוימת של התנחלות, והיא רוצה להגשים אותה. אבל אין זה נכון להעמיד את הדברים זה מול זה, כאשר מקצצים כמעט בכל התחומים של חיינו הציבוריים. אומרים "אין תקציב" ומקצצים בחינוך, בתחבורה ובשיכון. אבל בתחום הזה של ההתנחלויות מוסיפים סכומים אדירים. בסופו של דבר, זו הטענה שאתה לא ניסית לסתור אותה. אתה רק אמרת שעושים הרבה בתחום שלך, ואני לא אתווכח אתך על זה.

מדוע לא חיתן שהנושא הזה, אשר שנוי במחלוקת בעם, יידון בצורה רצינית? אדרבא, אם יש לך טענות טובות כל כך, אם יש לך כל כך הרבה טיעונים לסתור את מה שאמר חבר הכנסת יעקב גיל — דווקא אתה היית צריך להסכים שזה יועבר לוועדה. כדי שפעם אחת יהיה ויכוח עקרוני ואח"כ תוכיח את צדקת טענותיך. להסיר נושא כזה מסדר-היום — פירושו של דבר להתעלם מהוויכוח הציבורי, ויום יום אתה שומע את הטיעונים האלה בציבור. אין זה נכון שכל העם או הרוב שיש לך בכנסת אומנם תומכים בגישה הזאת של העדפת ההתנחלויות על דברים אחרים. הוויכוח הוא גדול. לדעתי, גם חלק גדול מן האנשים, אשר תומכים בהתנחלות, לא היו מסכימים לשיטת ההעדפה הקיימת היום במדינה.

לכן נראה לי, שבמקום להסיר את הנושא מסדר-היום, על-ידי הרוב האוטומטי שיש לך בכנסת, כדאי להעביר את הנושא לדיון אמיתי ונוקב בוועדה. שם יש משקל אחר למספרים. אם כאן המספרים נכנסים לאוזן האחת — הם יוצאים ממנה בלי שייקלטו במוח. כוועדה, אפשר להתמודד עם הנושאים האלה ועם

ו. הצעה לסדר-היום

הבטחת דיור לעולים

היו"ר מ' סבידור:

חברי הכנסת, אני מזמין את חברת הכנסת שושנה ארבל-אלמולוניו להעלות את הצעתה בדבר הבטחת דיור לעולים.

שושנה ארבל-אלמולוניו (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הקונגרס הציוני, אשר הסתיים לפני שבוע, לא היתה בו בושה לחידוש העלייה ולא היה בו מסר להקלת קליטתם של העולים הנמצאים בארץ.

יש להצטער צער רב, שבמקום ששאלות אלה יעמדו במרכז הדיונים של הקונגרס ויבשרו מפנה כנושא קליטת העלייה, הקונגרס שימש מקום להתנגשויות, שלא הוסיפו כבוד לעוסקים בתחומים אלה.

בתקופה זאת מאזן העלייה חמור ביותר, וזאת השנה השנייה שהמאזן הדמוגרפי הוא שלילי. אנחנו עדיים לשנים של הצטמקות הולכת וגוברת בתחום העלייה, ולעומת זאת, מספר היורדים ממדינת ישראל עולה.

יש קשר גומלין בין עלייה לבין קליטה. בשנות גיאוקרטיה יש קשיים בקליטה, אבל תמיד קיבלנו קשיים אלה בשמחה ובכבדה. כיום המצב פרדוקסלי. יש בצורת בעלייה, אבל כאותו זמן גם יש קשיים בקליטת העולים שהגיעו לישראל בשנים האחרונות. קשיים אלה בקליטת העולים שהגיעו בשנים האחרונות לישראל משפיעים במידה מכרעת על מדיניות העלייה. על הקשיים בדיוור ובתעסוקה כותבים עולים לחברים ולקרובים בחוץ-לארץ. דבר שהשפיע על הנשירה של העולים

חוברת י. ישיבה ק"כ
— הצעה לסדרהיום —

עולים בת 5 — 6 נפשות זכאית בירושלים להלוואה של 660,000 שקל, דהיינו 6.6 מיליון לירות. מי שקונה דירה חדשה זכאי ל-760,000 שקל. אנוחיו יודעים מה הם מחירי הדירות בירושלים. חבר הכנסת ריינשטיין, שבקי בנושא ועוסק בו במסגרת הדיון לעולים בסוכנות, ודאי יודע מה מחירה של דירה בירושלים. מניין יקח העולה את הכסף להשלמת הסכום הדרוש לרכישת דירה? במרכז הארץ זוג צעיר זכאי ל-460,000 שקל, וההחזר החודשי הוא 3,000 — 4,000 שקל. לכן התנאים הקיימים היום אין בהם כדי לתת פתרון ותשובה על הכעיות שהלכו והצטברו במשך השנים הללו.

עלי לציין, אדוני היושב ראש, שבמרכזי קליטה ובדירות השכורות גרים עולים שאין להם האמצעים להשלים את המשכנתא הניתנת להם, כפי שצינתי. עולים אלה עלו לארץ אמצעים, כי הם באו מארצות שלא היתה אפשרות להוציא מהן כסף ודברים שווים כסף. העולים באו מבית המועצות ומארצות מצוקה אחרות. שמהן, כפי שאמרתי, לא ניתן להוציא כסף. גם העולים הבאים ממדורס אמריקה חסרי אמצעים. כיגם משם — עלי פי ידיעה שקיבלנו — אי אפשר להוציא כסף. לכן המצוקה של העולים הולכת וגוברת, ואין למשרד הקליטה דירות שניתן למסור אותן לעולים אלה. אינני בא להאשים את משרד הקליטה, אבל זוהי העובדה, אין למשרד דירות לעולים אלה.

יש בין עולים אלה מקרים קשים, שמחייבים טיפול ותשומת לב מיוחדת. ואבאי כמה דוגמאות, כדי להמחיש את הסבל הנורא שהוא מנת חלקם, ואין מי שיושיע להם. משפחה שבה אב, ילד חולה והאם חולה סרטן, נמצאת יחד עם ההורים במרכז קליטה בקריית ים. זה ארבע שנים. האגודה למלחמה בסרטן ביקשה והמליצה לאפשר למשפחה לקבל דיור בחיפה. בגלל הטיפולים הרפואיים שצריכה האשה לקבל, אך טוענים: אין דירה. מקרה שני — אשה ובנה מתגוררים בדירה שכורה בנתניה. האשה עובדת בנתניה ומתפרנסת בכבוד מעבודתה. מציעים לה דירה באזור פיתוח, כי פתרון אתר, אומרים. אין, נכון, שמענוהים מכבוד שר הבינוי והשיכון, שיש כך וכך דירות באזורי פיתוח חלילה לי להפחית מערכה של ההתיישבות באזורי הפיתוח ומהעברת עולים לעיר פיתוח, אזרחא. אבל אלה שנסארו הם מקרים קשים, שלא ניתן לעקור אותם ואי אפשר לתת להם פתרון באזור פיתוח. מה תעשה אותה אשה באזור פיתוח? בנתניה היא נקלטה בעבודה והיא מפרנסת את עצמה ואת בנה, כי אין מישהו אחר שעשה זאת.

חברי הכנסת, ידיעות אלו מגיעות לחץ לארץ, לבית המועצות ולארצות אחרות. סיפרו לי ש"סירובניק" אחד כתב למשפחה עולים בארץ: "אני יודע שאין לכם דירות, אומנם אני אעלה, אבל השאלה האם אני יכול להביא עוד עולים."

יש לציין שעולים אלה, הגרים בדיור ארעי, מחזיקים את מטענם ואת המטלטלים שהביאו אתם במחסנים, כי אם ישחררו אותם — אין להם היכן לאחסנם.

התאחדויות העולים של בריית המועצות, צפון אמריקה ודרום אמריקה, רומניה, פרס, הביאו את מצוקת העולים ואת בעיית הדיוור שלהם לפני שר הבינוי והשיכון, אך עדהיום קריאתם לא נענתה.

פלא הוא שקולה של מחלקת העלייה של הסוכנות היהודית לא נשמע. האם אין זה מעניינה? היכן מרקוטלוביץ, יושב ראש מחלקת העלייה בסוכנות היהודית? מדוע הוא אינו נאבק להקטנת דיוור לעולים? האם הוא אינו יודע שיש לכך תוצאה שלילית מבחינת עידוד העלייה מחוץ לארץ?

מבית המועצות והיה אנטי-תמריץ לעלייה מארצות הברית ומארצות אחרות.

לפי נתונים סטטיסטיים עלו בשנת 1981 בסך הכול 12,032 עולים, לעומת 20,800 עולים בשנת 1980.

הפרדוקס הוא, אדוני היושב ראש, בעליה המצומקת — מצד אחד, ובחוסר יכולתה של הממשלה לפתור את בעיות הקליטה של העולים בדיוור ובתעסוקה — מצד שני, פרדוקס זה אינו מקרה חריג במסגרת כישלונותיה של ממשלת ישראל. אותו דבר מאפיין אותה בתחומי המשק והכלכלה — אינפלציה גואה, ולעומתה סטגפלציה בצמיחה הכלכלית; גירעון הולך וגדל כמאזן המסחר, וכאותו זמן האוצר מעודד גידול בלתי מוגבל של היבוא. המדיניות הכלכלית של הממשלה מעוותת ביסודה, והיא אחת הסיבות למשבר בתחום הדיוור והתעסוקה לעולים.

שרים בממשלת הליכוד מדברים לא אחת על הירושה שקיבלו מממשלות המערך. אני יכול לציין בגאווה, שממשלות המערך התמודדו עם הבעיות והצליחו לקלוט רבבות עולים במשך שנה ולתת פתרונות דיוור, בו זמנית, שממשלת הליכוד איננה מצליחה להתמודד עמה. המספר הקטן של העולים ולחלתת שוכבות על בעיות הדיוור שלהם. אינני מתעלמת מן העובדה, שבעבר סטנדרד הדיוור היה נמוך יותר. מאז שנות השבעים עלה סטנדרד הדיוור והממשלות בראשות המערך בנו למעלה מ-50,000 — 60,000 יחידות דיוור לשנה, שנחנן פתרון הן לפיזור האוכלוסייה, הן לקליטת עולים בכל אזורי הארץ.

על פי נתונים של משרד הקליטה נמצאים היום במרכז עולים כ-7,000 נפש.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):
לכולם יש דירות.

שושנה ארבל (אלמחליה) (המערך):

מיד חשמע. במענות יש כ-3,000 נפש. בסך הכול — כ-10,000 נפש במסגרת מעבר, זה יותר משנתיים, שלוש שנים ואפילו ארבע שנים. בשכירות פרטית נמצאים 23,400 עולים, מהם 7,800 בודדים ו-15,600 נפש ביחידות משפחתיות. אצל קרובים נמצאים כ-600 נפש, וכך אנו מגיעים בסך הכול ל-34,000 עולים. המחכים לדיוור קבע זה שנים מספר.

רוב העולים הגרים בשכירות נאלצים לנדוד כל שנה מדירה לדירה. שכן הדירה עולה: מדי חודש, והם נאלצים לשלם 200 — 300 דולר לחודש. מה יותר הקליטה מסייע כיום ב-30% — 40% בלבד משכר הדירה. עולים אלה עובדים במקומות מגוריהם, ילדיהם לומדים בבתי ספר, הם השתלבו והתערו בחיי הקהילה באזור וקשה היה לעקור אותם למקום אחר. אם בשנת 1982 בכל זאת תהיה עלייה כפי שהיתה בשנת 1981, דהיינו 12,000 נפש, הרי יהיו לנו 46,000 עולים שאין להם דיוור.

הפתרון המוצע לעולים אלה הוא מתן משכנתאות, כדי לרכוש דירות בשוק החופשי. זהו פתרון שאינו עונה על הצרכים, תחת — כשל העובדה שהמשכנתא הניתנת היא בשיעור של כ-30% — 40% ממחיר דירה ממוצעת בשוק.

אני מציעה לחולל שינוי מהותי במדיניות זו. יש צורך בהגדלת המשכנתאות לעולים עד כדי 80% — 90% ממחיר הדירה, ויש לעדכן את המשכנתאות באופן שישמור על הערך הריאלי שלהן. צריך להקל את תנאי התור המשכנתאות של העולים, כדי שיוכלו לעמוד בכך מדי חודש בחודשו.

אדוני היושב ראש, תנאי המשכנתא היום, על פי המספרים של משרד הבינוי והשיכון מתורש נובכמר הם אלה: משפחה

אדוני היושב ראש, האם יכולה להיות הצדקה למציאות עגומה זו? האם יכולה להיות מציאות של לא־אכפחיות, בתקופה שהארץ זועקת לעולים ולמתיישבים? אומנם זו תקופה עצובה, וכמעט אין מדברים על עולים ועל עלייה ואין עושים כדי למצוא פתרונות הולמים לעולים, אך מדיניות זאת חייבת להשתנות. על הממשלה לגלות ערנות ורגישות ולהתוות מדיניות של קליטה עלייה, שתבטיח דיור ותעסוקה. אלה שני דברים אלמנטריים, שחייבים לתת לעולה עם כוואו לארץ.

כמקום לשבת על המדוכה ולדון במשותף כיצד להתמודד עם בעיות אלה, אנו עדים לחיכוחים על סמכויות בין הסוכנות היהודית לבין משרד הקליטה. הם לא התחילו היום, הם נמשכים שנים. אבל אם בעבר הריב והוויכוח היו על סמכויות ועל היקף, היום דנים ומתווכחים על כל עולה. עדות לוויכוחים אלה שמענו בקונגרס, כאשר עסקנים אלה ועסקני קליטה התגוששו מי קולט טוב יותר ומי אחראי לחדלון בעלייה ובקליטה.

אני רוצה לקוות ששר הקליטה, המופקד על הנושא הזה, ויש לו רגישות גדולה לו, אכן ישמש לפה לעולים ויאיבק את מאבקים של אלה שמחכים כיום לדיור של קבע ושל אלה שיבואו. ומיתן, אדוני היושב ראש, שאכן יבואו, כי כנפשנו הוא. אני מבקשת לקיים על כך דיון במליאה.

היור"מ סבידור:

תודה לחברת הכנסת שושנה ארבלי־אלמחלינו. אני מתכבד להזמין את שר הקליטה.

השר לקליטת העלייה א' און:

כבוד היושב ראש, כנסת נכבדה, חברתי חברת הכנסת ארבלי־אלמחלינו, אני רוצה לומר שהנתונים שציטטת אינם מדויקים. הנתונים המדויקים לאתמול בשעה תשע בבוקר הם כדלקמן: סך כול חסרי דירות — 21,000 נפש; במרכזי קליטה נמצאים 7,500 נפש; בדירות שכורות — 13,500; סך הכול 21,000 ולא 34,000. נכון שבמעונות סטודנטים נמצאים כ־3,000 נפש, אבל הם אינם חסרי דירור, הם נמצאים במעונות סטודנטים. גם אלה שגרים אצל קרובים כלולים בנתון של אלה שגרים בשכירות, כי גם שם משלמים. לכן במשרד הקליטה הם נחשבים כמי שגרים בשכירות.

שושנה ארבלי־אלמחלינו (המעריך):

לקחתי את הנתונים ממשרד הקליטה; הם אינם שלי. אלה נתונים מוסמכים של משרד הקליטה.

השר לקליטת העלייה א' און:

בדרך הטבע נתנו לי נתונים מעודכנים יותר. הנתונים שאני מוסר מעודכנים לאתמול.

אשר לחלוקה — במחוז הצפון יש 6,000 נפשות, והכוונה לאזור חיפה, לא לגליל: במחוז המרכז — 10,500 נפש; במחוז ירושלים — 2,500, ובמחוז הנגב — 2,000 נפש. אם כן, הבעיה מרוכזת בשני אזורים: באזור תל־אביב והמרכז, וזה החלק הגדול ביותר, ובאזור חיפה. אגב, שליש מהעולים האלה נמצאים פה מ־1977 — 1979.

אין זה מדויק שהם הופנו לעלייה המוסדות למרכזים הללו. על כל פנים לא כולם. חלק לא מבוטל מהם נדד מאזור באר־שבע, מאזור הגליל ומאזורים אחרים אל המרכז והצפון, מטעמים משפחתיים, כדי להיות קרובים אחד לשני. אולי בגלל עבודה נוחה יותר וכדומה. אבל מאחר שההוראה, ואפשר לחלוק עליה, היא שאי אפשר לסרב לעולה ולא לשלם בו — ברגע שהוא כא והתיישב בקריית־שם, מפני שיש לו שם משפחה שעלחה לפני שנתיים, כדור שיטפלו בו; הוא נחשב למחוסר דיור והוא נרשם

אומרים, חברי הכנסת, שיש כ־1,000 דירות של עמידר שניתן לשפץ. חבר הכנסת ויינשטיין יודע את הדבר בטוב ממני, דאי. ניתן לשפץ דירות אלו ולהעמידן לרשות העולים. האם אין הדבר ראוי שיבדק עליי גורם מוסמך, כדי שניתן יהיה לאכלס בהן חלק מהעולים הנמצאים היום בדיור ארעי?

אומרים שיש דירות רבות של עולים שעזבו את הארץ, אך השאירו מאחוריהם דירות נעולות. מדוע אין טיפול לשחרר את הדירות האלה ולהחזירן לאכלוס חוזר?

היור"מ סבידור:

האם יש אפשרות חוקית לעשות זאת?

שושנה ארבלי־אלמחלינו (המעריך):

יש צריך לטפל בנושא הזה, אבל נוהרים. עולה שעזב את הארץ, מהזכות להחזיק בדירה הוא תכבשם שנים אולם סוראותה. לאחר:

מזכירים תמיד את פנחס ספיר וזכרוננו לברכה. היום דרוש אדם כמו פנחס ספיר, אדם בעל אומץ ושיעור קומה. כאשר היתה מצוקת דיור לעולים — ואז זרמו עולים לארץ — הוא בא לכנסת והציע פתרונות, כי זה הציץ לו. זה העיקר עלי.

אדוני היושב ראש, גורמים מוסמכים, העוסקים עם המועמדים לעלייה בחוץ לארץ, מביעים דאגה, שהידרעות על המצב השורר בקרב העולים מרחיע אותם מלעלות. כאלה יש בצרפת, שיש בה יהדות נפלאה ואנחנו רוצים שתבוא אלינו, כאנגליה, בדרום־אמריקה. עולים אלה מהססים לעלות, כל עוד אין להם סיכוי לקבל דירה ציבורית אחרי שהות של חצי שנה במרכז קליטה.

בעיית הבוחרים, חברי הכנסת, חמורה עוד יותר.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

הקימו את מרכזי הקליטה. במרכז הארץ, לכן העולים שמגיעים לכאן נשארים במרכז הארץ ולא מעוניינים לעבור למקומות אחרים. דירות — יש.

שושנה ארבלי־אלמחלינו (המעריך):

חבר הכנסת ויינשטיין, מרכזי קליטה הוקמו גם באזורי הפיתוח.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

מעט מאוד.

שושנה ארבלי־אלמחלינו (המעריך):

כדימונה היה מרכז לקליטת עלייה. לצערי הרב, עכשיו מסרו אותו למטרה אחרת. הרי מדובר על אותם עולים שנשלחו למרכז קליטה לפני ארבע שנים. מה אשמתם שנשלחו אותם לשם? האם אפשר היום לעקור אותם? בבקשה, יתנו להם גם עבודה וגם דיור. אבל מה יעשה אותו אדם שנמצא במרכז קליטה כבר שלוש־ארבע שנים, והוא עובד? — יעבירו אותו למקום אחר, הוא יקבל דירה, אבל מה הוא יעשה עם עבודה, ממה יתפרנס? ניצור לומשבחדש אחרי ארבע שנים בארץ?

ערין הבוחרים חמור הרבה יותר. אומרים שהם באים ארצה במאות ובאלפים. ומי כמו שר הקליטה יודע, הוא הרי עוסק בזה. הם באים מתוך רצון לעלות לארץ, להשתקע בה ולבנות בה את ביתם ואת עתידם. אך לצערי הרב, אומרים שמרביתם יורדים, כי אין להם פתרון דיור. ההוסטלים שהוקמו כשעתם בשביל וווקים היו פתרון, אומנם זמני, אבל פתרון טוב. לצערי הרב אין עוד הוסטלים, וגם לא מציעים פתרונות אחרים.

אין מה לדבר על קשישים, על פנסיונרים, שכאו מחוסרי אמצעים, וגם להם אין פתרון דיור.

תוכרת יי, ישיבה קנ"ב
— הצעה לסדרהיום —

אין כינוי תולדות דעות שהטוב ביותר לעולה הוא שתהיה לו דירה משלו. אם אין לו אפשרות — בודאי נצטרך למצוא את הפתרון באחת משתי הדרכים שהזכרתי קודם.

אשר להחזר בשנתיים הראשונות של המשכנתא שהעולה מקבל — שלישי מן ההחזר מוענק לו על ידי משרד הקליטה. זו עזרה גדולה מאוד. ולכן, לדעתי, התנאים דינונים. אבל שוב אני חוזר ואומר: ההוראה הזאת אינה יכולה לחול על כולם, אלא רק על אלה שיש כאפשרותם, שהם יכולים לקבל משכנתא ולהתחייב. בשבילם התנאים דינונים.

לכן, אדוני היושב ראש, למרות כל מה שמסרתי עכשיו, אני חושב שהנושא הוא רציני ביותר וחסוכ ביותר. משום שאני מאמין — מאמין גדול — שאנחנו נמצאים בתקופה שיכולה להביא לנו עלייה גדולה מאוד. מה היא עלייה גדולה מאוד? — ודאי לא נחזור לעלייה של שנות ה-50 וה-60. אבל אני מאמין שיכולים לבוא 20,000 — 25,000 נפש לשנה. בזה אני מאמין. ולכן גם חשוב הטיפול המקסימלי והתנאים הנונים ביותר שאפשר לתת לעולים. מכתב שעולה כזה כותב לארץ מוצא הוא השגריר הטוב ביותר. משום כך הייתי מציע להעביר את הנושא של חברת הכנסת ארכלי-אלמולינו לדיון בוועדת העלייה והקליטה. על-מנת שידונו בו ביותר פרטים. תודה רבה.

היו"ר מ' סבידור: תודה לכבוד השר. חברת הכנסת ארכלי-אלמולינו, האם את מסכימה להעביר את הנושא לוועדת העלייה והקליטה?

שזשנה ארכלי-אלמולינו (המעורר): כן, אדוני.

היו"ר מ' סבידור: ובכן, יש לפנינו הצעה אחת: להעביר את הנושא לוועדת העלייה והקליטה. אני מעמיד הצעה זו להצבעה.

ה הצבעה

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת העלייה והקליטה נתקבלה.

ז. הצעה לסדרהיום

קשי קליטת שירותי הטלוויזיה בעמק הירדן ובאזורי טבריה

לחברים אלה. אומנם ששנמצאים השמן והסולת של מדינת ישראל — מיטב החלוצים, החלוצים הוותיקים של עמק הירדן והחלוצים היותר חדשים של בקעת הירדן — אך אף הם מצליחים להשיג שירות, שירות שווה לכל נפש. כתנאים מקובלים כפי שמקבל כל אזרח בארץ.

יש לי טענות בנושא הזה לשלושה משרדים, ומיד אציג אותם, אבל לפני זה אני רוצה לומר, שאין מדובר בקליטה עסריות לא משופרת, אלא מדובר באי-קליטה מוחלטת. זה שבועיים ימים שאני מצליח להקשיב לחדשות רק ב"קול ישראל" וב"גליצה" — וכמוני כל החושבים. יכול להיות שאנחנו מרוויחים מזה משהו — כמה סרטים מיובאים בהמשכים, שאיננו חייבים לראות אותם — אבל בכל זאת הטלוויזיה הישראלית איננה נקלטת. מצב זה כבר נמשך כשלוש שנים, והיורדים עושים כבתוך שלהם. הם אינם מתאמים אתנו, הם עולים על ערוצים שלנו, הם עושים מה שהם רוצים ואין מושיע. לאחרונה, כפי שהרגשתי, המצב החמיר. משום שזה שבועיים אין רואים דבר.

באזור חיפה. אי אפשר להתעלם מהמצב הזה. הוא פשוט לא נוח. גם כשהמספר קטן. הוא לא נוח.

בשיחה שהיתה עם סגן ראש הממשלה ושר הבינוי והשיכון הקמנו ועדה משותפת לכדיקת הנושא הזה. בתוך ימים מספר היא צריכה להגיש את המלצותיה ואת הצעותיה. כינתיים, לפני שבועיים העלו את המשכנתאות לעולים לכ"ד — 70% — 75% מהמחיר הריאלי של הדירה, להיום. נוסף על כך, משפחות שנמצאות כבר מ-1977 — 1979 יקבלו תוספת למשכנתא. משפחות ברוכות ילדים, כמובן, יקבלו עוד תוספת למשכנתא. בסך הכול, היום המשכנתאות עונות על הדרישה. אני מעריך שחלק לא מבוטל יבקש משכנתאות. אומר יותר מזה, יש הנחיה שלי לעובדי משרד הקליטה: כל מי יכול לקבל משכנתא ולרכוש דירה — אין לאפשר לו דירה ציבורית. אבל אלה שאין באפשרותם — ויש לא מעטים כאלה — נצטרך לפתור את בעייתם בשתי דרכים: האחת — לרכוש להם דירות, ומשרד השיכון מוכן לכך; השנייה — לתת להם דירה ציבורית.

לגבי מה שאמרת על "עמידר", "עמיגור" ו"כרומה", יש שיתוף פעולה מקסימלי בין משרד הקליטה לבין המוסדות הללו. אנחנו מקבלים דירות כמצב טוב, שמתפנות לאחר שיפוצים, וזה עונה על הצרכים של הקשישים וכל מיני סוגים כאלה. רק שלשים קיבלנו 24 דירות כאלה. אסכן, אנחנו מקבלים, כמעט כאופן שוטף, דירות שמתפנות ומשפצים אותן. ישנם צרכים של משרד הבינוי והשיכון עצמו, אבל באופן יחסי אנחנו מסתדרים לגמרי לא רע. אם עולים — שיש באפשרותם וכיכולתם — יבקשו לקבל משכנתאות, נוכל בתוך מעט חודשים להוריד מספר זה כהרבה, אסלא יענו, נצטרך לדון מה לעשות.

אני רוצה שנדע את הדבר באופן ברור: יש מצב לא נוח. העולים שיושבים בנחיה או במקומות מהסוג הזה וירשבים במרכז קליטה, מה זה מרכז קליטה? — זה בסך הכול דירה בבית משותף. שהעולה לא צריך לשלם עבורה. מדוע הוא לא צריך לשלם עבורה? — כי מוסד ששמו "הסוכנות היהודית". והוא מחזיק בבניין הזה. מכאן, שפשוט לא נוח לעולה לעזוב את הדירה בקלות. על זה נצטרך לדון ולתת את הדעת — מה יהיה עם אותם עולים שבאפשרותם לקבל משכנתאות. אך אינם רוצים לקבלן.

היו"ר מ' סבידור:

אנו עוברים לנושא הבא. אני מזמין את חבר הכנסת בני שליט להביא בפנינו את הצעתו: "קשי קליטת שירותי הטלוויזיה בעמק הירדן ובאזורי טבריה".

מאיר שטרייט (הליכוד):

את הטלוויזיה הישראלית קולטים?

בני שליט (הליכוד):

אדוני היושב ראש, חברי הכנסת, אכן, חבר הכנסת שטרייט, שאלת שאלה טובה: את הטלוויזיה הישראלית קולטים היטב.

אני מצטער שאני מעביר את הדיון מן הנושאים הגדולים של הבית הזה לרברים צדדיים. אין אלה ענייני בטחון, אין אלה ענייני כלכלה, מסעירים, אין אלה תליאבי ולא ירושלים, החשובות מאוד כשלעצמן. בסך הכול, מדובר בחבל ארץ שולי. צדדי. קטן ונשכח. רחוק מן העין ורחוק מן הלב. אני מצטער שאין שוויון לא בהזדמנויות, לא בצפייה בטלוויזיה וגם לא בהתייחסות הממשלה

התקשורת להשיב על ההצעה לסדרהיום. יש לך מזל שנוכחים כאולם כמה חברי הכנסת שאתה יכול לדבר אליהם.

שר התקשורת מ' צפורי:
זאב ז'בוטינסקי נשא בזמנו גאון באולם ריק ופנה אל הכיסאות. הוא בא לאסיפה, האולם היה ריק והוא פתח את נאומו בפנייה אל הכיסאות הנכבדים. אני זכיתי ויש כאן באולם כמה אנשים.

שושנה ארבל-אלמזלינו (המערך):
כבר צריך להתרגל למצב הזה. מה לעשות?

שר התקשורת מ' צפורי:
אדוני היושב ראש, חבר הכנסת, מאז כניסתי לתפקיד נותן משרדי עדיפות לאזורי הפיתוח. אנו מנסים "לסגור" את הפער שנוצר במשך עשרות שנים אך המשימה אינה פשוטה.

אשר לנושא של ההצעה לסדרהיום — מערכת השידור בארץ היא מיושנת ולא חודשה זה חמש עשרה שנה. להפרעות בקליטת שידורי הרדיו והטלוויזיה שתי סיבות: א. הצורך המיושן, שאותו הזכרתי; ב. ההפרעות הנובעות מעוצמות השידור של מדינות ערב, שהלכו וגברו במשך השנים. גם קיימת חדרה שלהם לתחום האפיקים המיועדים למדינת ישראל, לפי ההסכמים הבין-לאומיים.

לדוגמה, ישראל משרדת בערוץ 8 בעוצמה של 200 קילוואט ובערוצים 10 ו-11 בעוצמה של 100 קילוואט. לעומת זאת, המצרים משרדים בעוצמה של 1,600 קילוואט, הירדנים בעוצמה של 1,000 קילוואט והסורים בעוצמה של 2,000 קילוואט.

אנו פנינו בשני מישורים: באמצעות איגוד הקשר האירופי, ובמישור הדיפלומטי הטכני: באמצעות משרד החוץ פנינו, כדי לנסות ולהגיע להבנה ולשמירה על הכללים הבין-לאומיים מצד הארצות השכנות. כבר כשנה אני מטפל בנושא זה עם משרד החוץ ועם הגורמים הבין-לאומיים, ולצערי, בינתיים אין תוצאות. יש לנו אפשרות להתחיל במלחמה ולשכשך להם את השידורים, אבל עדיין אנו מעדיפים לנסות דרכים אחרות ולא להתחיל במלחמה על גלי האתר.

עלימנט להקל על הבעיה שנוצרה בעמק הירדן ובאזור טבריה, לפחות לטווח הקצר, רכשו ציוד שידור V.H.F. שנמצא בהתקנה כצפת, בכוכבי הירדן, בטבריה וכראש פינה. התקנת הציוד והפעלתו לא הושלמה, מאחר שבמדינת ישראל, פרט לצוות האובייקטיביות, גם יש לנו בעיות עם ועדי עובדים. ועוד לפני שכבוד מה יהיו הדרישות עקב התקנת הציוד הזה, מתחילים עיצומים ומנסים בהזדמנות זו גם לסחוט תנאים שאינם קשורים כלל להפעלת הציוד.

בני שליטא (הליכוד):
כוכבי הירדן אינו פותר כלל את הבעיות שלנו.

שר התקשורת מ' צפורי:
סליחה, הוא כן פותר.
הסכל של אדוני מדינת ישראל אינו משמש כלל פקטור בחישוביהם של ועדי העובדים, ומגנאה גם לא בהסתדרות העומדת מעליהם וצריכה לכוון אותם לפחות בשאלה על מה יש להילחם ועל מה אין להילחם.

לדוגמה, כאשר אני הגעתי למשרד התקשורת, התברר לי, שיש לנו עוד אנטנה, שעלתה מיליונים רבים, לקליטת שידורי הלורין בעמק האלה. היא לא הופעלה במשך כמעט שנה עקב עיצומי העובדים וטענותם, שאם יפעלו אותה יפול עליהם עומס נוסף, מההעומס — הם היו צריכים להזיז את הראש לעוד מסך

יש לי טענות כבדות לשר החוץ. גם בעידן הזה של העדר יחסים דיפלומטיים עם ירדן, אפשר להגיע לממלכת ירדן דרך צד שלישי ולהבהיר לממלכת ירדן שיש לנו הקלפים שלנו וגם אנחנו יכולים לשכשך להם דברים, אינני מציע, חלילה, לצאת למלחמה עם ירדן בגלל ערוץ טלוויזיה, אבל יש מקום גם לירדן וגם למדינת ישראל. יש ערוצים לכולם, כמובן — אם מתאמים; ואפשר לתאם. וכדי להדגיש כמה חמורה הבעיה, אומר שאת משרד ההגברה הישראלי התקינו ממש על הגבול לידינו, כאילו כדי להרגיז, והטלוויזיה הישראלית עוד מודיעה — גם כשידורים בערבית וגם כשידורים בעברית — שהנה התקינו משרד הגברה לננוחות הציבור והקהל שלנו, וגם חיילי צה"ל יוכלו לחזות בטלוויזיה הישראלית שלנו; חיילי צה"ל.

שר התקשורת מ' צפורי:
גם אתה חייל צה"ל.

בני שליטא (הליכוד):
אבל חיילי צה"ל באמת צופים בטלוויזיה הישראלית. הם לא צופים בטלוויזיה הישראלית.

יש לי טענות כבדות כלפי שר החוץ, שאינו עושה דבר בעניין. יש אפשרות להתערב, צריך להתערב, והוא חייב להתערב. יש לנו האמצעים להכריח את הירדנים לפעול כתיאום אתנו. יש לי טענות גם כלפי שר האוצר, אני קובע פה — אולי עובדה חמורה מאוד, אבל אני קובע אותה — שלושה מדוכר בתל אביב או כירושלים או במרכז הארץ, כל המדינה היתה "עומדת על הרגליים", והיו מביאים ציוד ומכשור חדש ביותר מחוץ לארץ, כדי להסדיר את העניין. האם משום שמדובר בתושבי עמק הירדן, בקעת הירדן, טבריה — זה חשוב פחות? זה שולי?

יש לי טענות גם אליך, אדוני שר התקשורת. אם כי אני מוכרח לומר, שבכל פעם שאני בא אליך בתלונה, גורם לך הדבר מצב רוח לשבוע ימים, מפני שאתה לא מרגיש נוח כשמשוהו כמשרדך לא מתפקד כהלכה, ואתה רוצה לעזור בפתרון הבעיה, אבל יש לי טענות אליך, מפני שאתה מסכים לחץ בתנאים האלה ובמצב הזה, ואיך תובע מהשרים הנוגעים בדבר שיתייחסו בשוויון לכל מדינת ישראל.

כן, יש לי טענות אליך, אתה הוא השר הממונה על הטלוויזיה ועל התקשורת. אנחנו איננו רוצים משהו מיוחד. האחרים האלה שבינתיים אותם "השמן והסולת" של המדינה, אינם רוצים תנאים מיוחדים, בסך הכול הם רוצים שוויון, פשוט שוויון.

אדוני שר התקשורת, אני העליתי כאן בזמני מעל כמה זו את נושא הטלוויזיה, ככבלים, לאור היחס הקיים היום, אני מודאג שבעתים ממה שהייתי מודאג ממנו גם קודם לכן, שמא הטלוויזיה ככבלים, העומדת לקום, תקפח את הפרספריה, את האזורים הקטנים ואת היישובים הרחוקים מהעין, ולכן — גם קצת רחוקים מהלב, אני מודאג מאוד.

אינני מסתפק בכך, שאנשיך שאתם התקשורתית אתמול סיפרו לי, שהם העבירו אותנו לערוץ אחר ועכשיו אפשר יהיה לקלוט, אם כי זה לא פתרון סופי וההפרעות יימשכו. אני תובע ממך, אדוני שר התקשורת, ואולי אתה צריך אפילו להביא את הדברים האלה לידי משבר עם שר האוצר, שכבר על חשבון הקצבי השנה הבאה, מייד ועכשיו, תתקין את כל המכשור הדרוש באזור הזה ותאפשר לאוכלוסייה זו, לאוכלוסייה חשובה זו היושבת בכפר ובספר, את התנאים המינימליים הקיימים בכל מדינת ישראל, תהדרבה.

היו"ר מ' כהן-אבידב:
תודה לחבר הכנסת בני שליטא. אני מזמין את כבוד שר

על משרד האוצר להגדיל עוד את תקציב המדינה, אני חושב שזה יהיה "ניצחון פירוס".

היור"מ' כהן אבידב:

תודה לשר התקשורת, אני שואל את חבר הכנסת בני שליט, האם אתה מסכים שהנושא יועבר לדיון בוועדה שתחליט ועדת הכנסת?

בני שליט (הליכוד):

כן, בהחלט.

היור"מ' כהן אבידב:

תודה.

היור"מ' כהן אבידב:

אם כן, חברי הכנסת, לפנינו הצעה אחת בלבד ואני מעמיד אותה להצבעה. מי בעד ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדה שתקבע ועדת הכנסת, ירים את ידו.

הצבעה

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדה

שתקבע ועדת הכנסת נתקבלה.

היור"מ' כהן אבידב:

אני קובע, שפה אחד הוחלט להעביר את הנושא שהעלה חבר הכנסת בני שליט לדיון בוועדה שתקבע ועדת הכנסת.

ח. הצעה לסדרהיום

מעמדם ותנאי עבודתם של הרופאים הצעירים

שאותם מלאכי הבריאות ייצאו בתחתית הטבלה של השכר, של תנאי העבודה ושל המעמד בין כל העובדים השכירים בישראל.

אני אפטר שושלים עם המשך מצוקתם של הרופאים הצעירים בישראל. בשום מקצוע בישראל אין מצב דומה, שצעיר שהשתחרר משירותו כצה"ל בגיל 21 צריך להקדיש 16 שנה מחייו ללימודים ולהתמחות, כדי לזכות סוף סוף בקביעות, וזאת — רק אם התמלול מולווה ונאכלל בין אלה שיש להם תקנים — וכשאני מדבר על תקנים, אלה תקנים של תקציב, הקובע את הענשה בכל מחלקה בבתי החולים.

היה מפגש של רופאים צעירים בחיפה, והדברים הגיעו לידי כך שכמה קיצונים מביניהם הגדירו את מעמדם כמעמד אריסים העובדים אצל אפנדים. ודאי שאיני מקבל את ההגדרה הזאת. אני מבין את התמרמרותם של אותם רופאים צעירים, וגם אסאני מבין זאת, אני טוען שיש הפרדה גדולה בחיבור הזה. אבל עם זאת, לא הייתי מהסס לקבוע, אדוני השר, כי הרופאים הצעירים בישראל הם הציבור המנוצל ביותר מבין כל העובדים השכירים בישראל. למעשה הם כוח העבודה הזול ביותר מבין העובדים השכירים בישראל.

הייתי מגדיר את הבעיות שצריך לפתור אותן כדלקמן: 16.1 שנות לימוד עד הגיעם לקביעות בגיל 40. הייתי מציע שמשרד הבריאות ינסה לבחון דרך להשיג קביעות מותנית, או יותר ביטחון בעבודתם המקצועית לפני הגיעם לגיל 40, היינו, לפני השלמת כל חקופת ההתמחות שאנחנו מדברים עליה. 2. שכר מביש — אדוני השר מכיר בוודאי את התופעה הזאת, אבל אני רוצה לספר זאת לחברי הכנסת. רופא צעיר, שעובד בתנאים רגילים עם שש תורניות בחודש, משתכר בין 30,000 שקל ל-40,000 שקל ברוטו, ומביא הביתה כערך בין 11,000 ל-12,000 שקל, אם הוא נשוי או

בוזית של 5 מעלות. אנחנו נעברנו גם לדרישות האלה, וכעת אנחנו מנהלים משא ומתן עם העובדים. אבל התקנת הציוד לא השולמה ונשתדל לזרזה, דבר שישפר בוודאי את תנאי הקליטה.

אשר לטווח הרחוק, יש בכוונת המשרד לרכוש משרדים רבי-עוצמה, אשר יחליפו את המערכת המיושנת. התקציב הדרוש לפתרון הבעיה הזאת הוא כ-250 מיליון דולר. סכום זה עדיין אינו עומד לרשותנו, אבל בכל מקרה, אני מתחייב לשריין בתקציב 1983 נתח נכבד כדי להתחיל ולהתמודד עם הבעיות האלה, ובתוכנית רבי-שנתי נשתדל לפתור אותן.

אין לי כל התנגדות שהנושא יעבור לדיון באחת ההוועדות, כפי שייקבע. אולי כדאי שהנושא יידון בוועדה שתקבע ועדת הכנסת. אם הוועדה תעזור לי לקבל תקציב מיוחד לנושא זה, מעבר למה שאני מסוגל לתת, רק אברך על כך.

אהרן הראל (המערך):

למה השרים הפסיקו להיאבק על תקציביהם?

שר התקשורת' צפורי:

השרים נאבקים על תקציביהם. אני, לדוגמה, אינני נאבק בדרכה של ההסתדרות. אינני יכול מצד אחד לעזוב שיש לכולם את האינופלציה, ומצד שני לפוצץ את התקציב שיוכל להתמודד עם הבעיות האלה. אני נאבק, אני מקבל תקציב לא מבוטל, אני, את הפתרון שלי, אתן בדרך של סדר עדיפויות. אבל אם אצליח ללחץ

היור"מ' כהן אבידב:

חברי הכנסת, אנו עוברים לנושא הבא — הצעה לסדרהיום מס' 1484: מעמדם ותנאי עבודתם של הרופאים הצעירים, של חבר הכנסת אמנון לין. בבקשה.

אמנון לין (המערך):

אדוני היושב ראש, כנסת נכבדה, אינני באלעור נושא שיש עמו רעמים וברקים. אני בא לעורר נושא שנוגע ממש לחיי היום יום שלנו. שאנחנו עמו נפגשים ברגעים קשים של חוליינו. יש פתגם יפה מאוד בערבית, שכדאי שכל אחד מאתנו יזכיר אותו לעצמו, ואני אומר אותו בעברית: "הבריאות היא כתר על ראשם של הבריאם, שרק החולים מכירים בו".

אני בטוח, שאילו כל אחד מאתנו היה זוכר שכתר הבריאות אשר על ראשו הוא הציב פחות והבטוח פחות בין כל הכתרים, המשרות, הכהונות והתארים אשר על ראשנו, כי אז היינו כולנו זוכרים שהרופאים בישראל הם מלאכי הבריאות. לצערי, אלה הם מלאכים שאנו מכירים בהם רק כאשר גורלנו ובריאותנו נתונים בידיהם.

חברי הכנסת, מה לא היה אדם מוכן לתת לאותו רופא צעיר שבא לטפל בו בבית החולים? מה לא היינו מוכנים לתת להם ברגעים אלה, אילורק היה הדבר בדינו?

אדוני היושב ראש, האם פעם אחת חשבנו כולנו על אותה דיספרופורציה, בין הערכתנו את הרופאים ותלותנו בהם ברגעי חוליינו, לבין הזלזול של כולנו בהם כל עוד אין אנו, הבריאם, זקוקים להם? אילו היינו מתעניינים יותר בתנאי עבודתם, במעמדם ובמצוקתם של הרופאים הצעירים בישראל, היינו נוהמים לדעת כיצד השלמנו, לדעתי, עם אפס מעשה, השארנו את משרד הבריאות לבדו במערכה להטבת תנאיהם, והבאנו לכך

תופעה — בין גרועה, בין קשה ובין פחות קשה — יש פתרונות ויש מוצא.

שמעתי פעם מכבוד השר הצעה מעניינת בדבר, הקמת מוסדות מרפא לתיירות מרפא בשטחים שונים של הרפואה, כשם שבמישור אחר לגמרי, נניח בשטח המדע והאלקטרוניקה, הקמנו מפעלים שקולטים מהנדסים, ואנחנו מדברים על יצוא ידע לעולם כולו. אני מציע לכבוד השר שיחשוב בלהקים מוסדות מרפא ליצוא. מה זאת אומרת מוסדות מרפא ליצוא?

שכחתי (המערך):
יבוא חולים.

אמנון לין (המערך):

יבוא אנשים הזקוקים לטיפול רפואי. יבוא חולים. יש לנו מאות רופאים, ויכולנו להקים מוסדות מפורסמים בכל שטחי הרפואה. אני רואה את העניין הזה כאתגר רציני ביותר למשרד הבריאות. אני בטוח שאם משרד הבריאות יציע לכנסת שתתייחס לימינו כנושא זה גם בוועדת הכספים, אנחנו נעניק למשרד הבריאות את כל הגיבוי האפשרי.

אני יודע שבמשרד הבריאות קמה לאחרונה ועדה, הבדוקת אפשרויות נוספות של הקמת מרכזים שונים. אני יודע שישתכונת למצוא שילוב בין בתי החולים למרפאות השרה, כמו קופות החולים למיניהן, שבבעירות הספר, שרופאים צעירים ייקלטו שם, אך ימשיכו להקדיש יומיים בשבוע לבתי החולים האזוריים. אלא שאני טוען שמשרד הבריאות חייב להיות גורם יוזם ולהניע את התוכנית הזאת הלאה למעשה, במידות עשהשעון. כל חודש שעובר והתוכנית הזאת אינה מתגשמת — גדל מעגל הרופאים המתוסכלים, הפוזלים לעבר ארצות אחרות אשר מקבלות אותם בזרועות פתוחות. אני חושב, שהטיפול שאתה צריך לעשות בנושא הזה הוא טיפול נמרץ, טיפול נמרץ להצלת מעמד הרופאים הצעירים בישראל.

בהודמנו זו אני פונה לכנסת ואומר: אני מציע את הצעת הלא רק בגלל יחסי האישי לשר הבריאות: אני יודע ששר הבריאות עושה עבודה גדולה, כדי לשפר לא רק את מעמד בתי החולים, אלא גם את מעמד הרופאים. אני רוצה לומר לכבוד השר: ישלך באחרונה מאבקים עם משרד האוצר, הייתי רוצה — ואני שומע שאינך מסכים עם מדיניות התקציב, ואני מקווה שהשגת את התקציב החסר — שלא תפנה את כל התקציב הזה רק לפיתוח חשוב וחייוני של אנשים מסוימים בבתי החולים, מפני שמה ערך לאנשים אם אין רופאים המסוגלים לבצע את העבודה הזאת. הפנה את התקציבים לתקנים החסרים באותם בתי החולים שאתה מדבר עליהם. מה עדיף על מה? — קשה לומר, בתי החולים עם מכשור מודרני מוצלח וכלי רופאים שיעבדו בו, אורופאים בלי מכשור — אינני מוכן להיות הפוסק בעניין הזה. אבל ברור לי שמכור להיות השילוב בין השניים.

היורם כהן (אבידב):

תודה לחבר הכנסת אמנון לין. אני מזמין את כבוד שר הבריאות להשיב על ההצעה.

שר הבריאות א' שוסטק:

אדוני היושב ראש, חברי הכנסת, הבעיה שהעלה חבר הכנסת לין היא חשובה מאוד ורצינית מאוד, אבל היא אינה יכולה להיות צבועה כשתחילת, היא אינה פשוטה, בעיית הרופאים הצעירים היא באמת בעיה של שכר לא הולם, שלחוסר קביעות וא של קביעות רק אחרי תקופה ארוכה, וגם אז לא תמיד זה בטוח. גם בעיית התעסוקה עצמה חמורה, אבל היא מורכבת כל כך, שבדין בכנסת קשה להקפיה.

לא נשוי. אגב, אחיות מקבלות הרבה יותר. אותם רופאים צעירים סיפרו לי שחלקם מעדיף להישלש בכחיות ההתמחות למשך את התקופה הזאת, מפני שיש סכנה שאם הוא ישלים את תקופת ההתמחות לא יהיה תקן, והוא יהיה מחוסר עבודה. יש רופאים אחרים שמעדיפים להיות מחוסרי עבודה, לגשת ללשכת העבודה, לקבל את ביטוח האבטלה ולעבוד בהתנדבות בבתי החולים.

שר הבריאות א' שוסטק:
לא בהתנדבות.

אמנון לין (המערך):
לא בהתנדבות, אלא עם תוספת מקרנות אחרות.

שר הבריאות א' שוסטק:
זו לא התנדבות.

אמנון לין (המערך):
אני יודע, אבל עצם העובדה שרופא צריך לעשות רכרכה — היה זה אחד הדברים המבישים ביותר שקיימים בחברה שלנו.

מנכ"ל משרד הבריאות הוציא מסמך חשוב מאוד, שתובע מהרופאים לצאת לחופשות לאחר התורניות, מפני שלא יכול להיות שרופאים יעבדו כלילות, ויעבדו כך וכך שעות עבודה בריציפות במשך היום כלי שיאפשר להם לצאת לחופשה. מה לעשות. שהרופאים האלה אינם יכולים לצאת לחופשה? ולמה הם אינם יכולים לצאת לחופשה? מפני שהתקן של בתי החולים אינו מאפשר למנהלי המחלקות להעסיק רופאים אחרים, ומנהלי המחלקות אינם נותנים להם לצאת לחופשה. נוצר מצב, שלמרות הוראת המנכ"ל, הרופאים הצעירים אינם יוצאים לחופשות.

אדוני השר, אומר לך דבר שאתה חייב לדעת אותו וכדאי שתבחן אותו. יש תופעה של צבירת חופשות של רופאים צעירים, מפני שכפי שאמרתי, חסרים תקנים. אני יודע שאתה נאבק עם משרד האוצר להגדלת התקנים בשביל בתי החולים. היום גם התפרסם באחד העיתונים, שאנחנו עומדים לפני משבר בנושא הזה. אין לי שום טענה אליך, אדרבא, אני רוצה שהכנסת תיתן גיבוי למאבק שלך, אבל בגלל העדר תקנים נוצר מצב שהרופאים הצעירים אינם יכולים לצאת לחופשות. מה קורה? יש רופאים צעירים שצוברים 300 ימי חופשה, והם לעולם לא יקבלו אותם, מפני שהם מפתחים שאם הם יצילו את מיה החופשה, אחרים יבואו במקומם, והרי אין להם קביעות. כלומר, אלה תנאים סוציאליים שאין דומה להם בשום חברה, בשום עבודה שחירה בישראל. אדם מפתח לצאת לחופשה פן אחרי יקבל את תפקידו.

לפי הערכתי, הרופאים הצעירים חוששים למעמדם עד כדי כך, שיש ביניהם אנשים — ואומר את זה ממשלא בטון גבוה, כי אני מתבייש לומר את זה מעל במת הכנסת — שבשנה האחרונה נרשמו לבחירות הרפואה בשגרירות ארצות הברית: 240, 230 רופאים. אני יודע שחלקם הגדול של הרופאים הצעירים שעוברים את המבחן הזה, אינם עוברים אותו כדי לרדת.

שכחתי (המערך):

אם לחזק את הממצא הרמטי הזה, היה מי שעשה חשבון, שיצא השכל וההשכלה שלנו ורצות הברית זהה למענק שהאמריקנים מעניקים לנו. זאת נקודה שמחוקת את דברך.

אמנון לין (המערך):

נכון: גם אם אנחנו מבינים את מצוקתם של הרופאים הצעירים, חלילה לנו להשלים עם תופעת הירידה של רופאים בגלל הנסיבות הקשות שאני מדבר עליהן. אבל עם זאת, אני רוצה לומר לאדוני השר ולחברי הכנסת: יש כלל גדול האומר, שלעולם אסור להשלים עם תופעה גרועה בחברה, ואני כמעט בטוח שלכל

גבוהה בצורה כזו, שהדבר יהיה משמעותי ויענה על צורכי המדינה.

שר הבריאות א' שוסטק:

אני אתך בדעתך. אני טוען זאת גם במועצה להשכלה גבוהה. אני טוען שהמדינה זקוקה לרופאי שיניים, ולכן אני רוצה שהתמיכה תינתן לרופאי השיניים יותר מלרפואה כללית. הכעיה מורכבת, ואי אפשר לפתור אותה בקלות.

היו"ר מ' כהן אביב:

אדוני השר, סלח לי שאני מפסיק אותך. האם אתה מציע להעביר זאת לוועדה?

שר הבריאות א' שוסטק:

בוודאי.

היו"ר מ' כהן אביב:

אני רוצה להעיר את תשומת לבך לכך שזמן מוגבל, עם כל הכבוד שלי אליך, עליך לסיים.

שר הבריאות א' שוסטק:

הסכרתי עד כמה בעיית התעסוקה מורכבת. מצד אחד נכונה הטענה, אבל מצד שני — אפשר היה למצוא גם פתרונות אחרים.

מה שנוגע לענייני השכר, אני מקווה שבמשא ומתן המתנהל עכשיו על הסכם העבודה הנקודה הזאת תוכא בחשבון. אני רוצה להבטיח לחברי הכנסת, בלי להביא לכאן נתונים והוכחות, שבמשרד הבריאות אנחנו ערים לבעיה הזאת במיוחד, ולא רק בגלל הכתבות שהיו ב"מעריב" עם התיאור על גורלם של הרופאים. אנחנו ערים לעניין הזה ואנחנו יודעים שלפעמים הרופאים הצעירים מנוצלים לרעה. אנחנו מודעים לזה. ההוראה בקשר לתופשות באה מתוך הערנות שלנו לעניין הזה. אבל גם אני מוכרח לומר לכם, שגם העניין הזה מורכב. בכיתות חולים גדול, במרכז גדול, ההוראה שלנו יכולה באמת להתבצע. כי אפשר לדרוש ממנהל המחלקה שייתן לרופא אפשרות לצאת לחופשה אחרי עבודה של 24 שעות וכו'. אבל יש מקומות קטנים, שבהם אין תחליף לרופא, והמנהל מוכרח להחזיק ברופא. מפני שאין לו תחליף, אינו רוצה להכניס אתכם עכשיו לבעיית האלה. אני אומר שוב, שאנחנו, במשרד הבריאות, ערים מאוד לבעיית הרופאים הצעירים.

כדי שלא להרבות בדברים, אני מציע להעביר את הנושא לוועדת העבודה והרווחה.

היו"ר מ' כהן אביב:

הודה לשר הבריאות. חבר הכנסת אמנון לין, האם אתה מסכים להעביר את הצעתך לסדר היום לוועדת העבודה והרווחה?

אמנון לין (המערך):

כן.

היו"ר מ' כהן אביב:

חברי הכנסת, לפנינו הצעה אחת — להעביר את הנושא לוועדת העבודה והרווחה. אני מעמיד את ההצעה להצבעה.

הצבעה

ההצעה להעביר את הנושא לדיון כוועדת העבודה והרווחה נתקבלה.

ניקח את העניין של תעסוקה אבסולוטית. מה לעשות. שמדינת ישראל התברכה במספר רב של רופאים ובתי הספר לרפואה, ובבתי הספר לרפואה בתוך לארץ עוד יש מאות, מאות מועמדים. נכון שהמדינה איננה יכולה לקלוט את כל הרופאים ולתת תעסוקה לכולם. זאת היא אמת אבסולוטית, ואיני רוצה לומר שצריך לבנות סכרים נגד ריבוי רופאים במדינת ישראל. לא נצליח לעשות את הדבר הזה, אבל זו בעיה שקשה להתמודד איתה בקלות.

נכון ציין עכשיו חבר הכנסת לין בהזכירו את עניין תיירות המרפא. אנחנו חושבים באמת שמדינת ישראל מסוגלת להיות מרכז רפואי כמו כמה מרכזים רפואיים מפורסמים בעולם, יש בה כל האפשרויות — גם מבחינת ידע, גם מבחינת טכנולוגיה, גם מבחינת תכונות וסגולות מיוחדות בתחום המרפא, שהארץ הזאת ברוכה בהן. אנחנו עושים כיום מאמצים גדולים מאוד של יצוא רפואה לחוץ לארץ. אם נצליח במאמצים האלה — וכבר יש סימנים ראשונים לא רעים בעניין הזה — נקל כמעט את בעיית התעסוקה.

שבח וייס (המערך):

אדוני השר, רציתי להציע לשנות את השם יס"המות לים-החיים.

שר הבריאות א' שוסטק:

אנחנו איננו קוראים לים-המלח "ים-המות", אנחנו קוראים לו "ים-החיים", ובאמת, כיום מתפתחת בו תנועה חשובה מאוד של יצוא, מה שאני קורא לו יצוא רפואי. השקענו הרבה מאוד כסף בים-המלח, למען יהיה אטרקטיבי, ובעולם יש הרבה לדבר. אבל איני מדבר רק על ים-המלח. על פסטיבלי סולל רבמטולוגיה. אני חושב שיש לראות מסוגלת לא רק לבצע את כל סוגי הטיפולים הרפואיים שמבצעים מרכזים רפואיים גדולים; היא גם זולה יותר. כל ניתוח לב או ניתוח אחר בעולם — מחירו מרקיע שחקים, ואנחנו מסוגלים להתחרות. כיום נוצרים הכלים, ואני מקווה שיהיו לזה היום. הנה, ב"החולים" "רוטשילד" בחיפה קיבל עליי משימה להתמסר בארץ ובחוץ לארץ ליצוא רפואי, ויש כמה מקצועות בכיתת החולים "רוטשילד", שבאמת יכולים להיות מטופלים ברמה עולמית.

בשאלת התעסוקה אני משתדל מאוד לשמור על לשוני. כי אני פוחד שמא המלים יתפרשו בצורה לא נכונה. בצד אותה אבטלה ובצד אותה מחסור במקומות עבודה קיימים במדינת ישראל מקומות עבודה לעשרות רופאים. יש מחסור ברופאים. יש מחסור ברופאים בפסיכיאטריה, יש מחסור ברופאים בהרדמה, יש מחסור ברופאים בגריאטריה, יש מחסור ברופאים במינהל רפואי, יש מחסור ברופאים ברדיולוגיה, יש מחסור ברופאים בפתולוגיה, בהיו לזה היום. ב"החולים" "רוטשילד" בחיפה קיבל עליי משימה להתמסר בארץ ובחוץ לארץ ליצוא רפואי, ויש כמה מקצועות בכיתת החולים "רוטשילד", שבאמת יכולים להיות מטופלים ברמה עולמית.

אני זהיר מאוד בלשוני, כי איני רוצה לקומם נגדי את הרופאים הצעירים בהוצעת לעז. אבל עובדה היא, שבצד המחסור במקומות עבודה גם קיים עודף של מקומות עבודה במקצועות האלה, וכבר אני מדבר על המחסור ברופאים במקומות כמו צפת או במרפאות של קופות החולים.

דב נהרי (המערך):

זה נכון לגבי רפואה, וזה נכון לגבי כל דבר שמלמד בכיתת ספר גבוה. צריך שהמדינה תחלק את הסובסידיה שהיא נותנת להשכלה

ט. הצעה לסדר-היום

שווים ושווים פחות — בתחום החברתי והמשפטי של נשים בישראל

העניינים בתחום זה הוא כזה: אחוז הנשים בכנסת הוא מן הקטנים שבפרלמנטים של מדינות דמוקרטיות או סוציאליסטיות, והלאו גם להן יש פרלמנטים שנבחרים כפי שהם נבחרים.

בראשית כנסת זו אחוז הנשים היה 6.6%, מספרן גדל במשך הזמן ל-7.4%, בשלטון המקומי, מכלל הנבחרים ברשויות המקומיות — עיריות ומועצות מקומיות בסקטור היהודי — בסקטור הערבי המצב חמור עוד יותר — יש 1.6% נשים, את העניין הזה אני רוצה להבהיר במקצת, כרשותכם.

שר התחבורה ח' קורפו:

חבר הכנסת וייס, איזו אשה ממפלגתך הצעת לשלוח במקומך לכנסת?

אורה נמיר (המעריך):

אנחנו מקבלים בכרחה את כבוד שר התחבורה על ההתעניינות שלו בנושא.

שבח וייס (המעריך):

אשיב לשר התחבורה, לא שמעתי על שום שר תחבורה, שבמקרים של הצעה לסדר-היום על צפיפות באוטובוסים הציע את מכוניתו כתחליף, אני מקווה שהוא מקבל את זה באותה רוח.

אני הצעתי למפלגתי בעבר, בטרם הייתי בכנסת, וזה הופיע בספרי "הפוליטיקאים בישראל" ב-1972, ליצור שרון גבוה של 20% לנשים בכל התפקידים הפוליטיים. ספרי, מאמרי ומחקרי באותה עת שימשו בסיס ארגומנטיבי למאבק שעשו החברות כמפלגתנו, אשר הצליח כחלקו, זו תשובתי.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

אתה מחננד ששר התחבורה ישאל אותך שאלה?

שבח וייס (המעריך):

עם שר התחבורה אני מוכן לשוחח כאן עד הערב, ולא רק כאן.

אחת הטענות הנפוצות בארץ היא שלנשים קשה מאוד לשמש בתפקידים בפרלמנט, כי הדבר מחייב להימצא שלושה ימים מחוץ לבית, וכאמהות או כעקרות בית קשה להלך לעזוב את הבית; הן מרכז הבית, אם הטענה הזו הואנכון בכלל — הוא ודאי אינו נכון לגבי השלטון המקומי, זה — ליד הבית, אין כל סתירה בין התפקידים החשובים של האשה כמשפחתה לבין מילוי תפקיד כזה, ובכל זאת, שום דבר לא קורה, השיעור נשאר 1.6%.

אין בישראל אשה הנושאת בתפקיד ראש עיר, היוזמים שהיו נשים מועמדות, והיו נשים כראשות העיר.

אורה נמיר (המעריך):

אשה הייתה ראש עיריית ראשון לציון.

שבח וייס (המעריך):

אני אתמוך במועמדת לראשות עיריית תל-אביב, היושבת כאן באולם, כחיה נבחר כבר מועמד, ולכן אני אתמוך במועמד שנבחר.

אורה נמיר (המעריך):

היושב ראש אינו יכול לקרוא קריאות כיניים.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

אני מצטער, אינני יכול לדבר, יש מקרים שקשה לי לשלוט בעצמי.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: שווים ושווים פחות — בתחום החברתי והמשפטי של נשים בישראל, של חבר הכנסת שבח וייס.

שבח וייס (המעריך):

אדוני היושב ראש, חברי הכנסת, לפני שבועות אחדים העלתה חברתי, חברת הכנסת אורה נמיר, הצעה לסדר-היום של הכנסת, אשר מגמה הייתה לעזור את דעתה של הכנסת לצורך להגשים ולממש את המלצות הוועדה הממלכתית שעסקה באופן יסודי מאוד בעבר — גם זאת בראשותה של חברת הכנסת אורה נמיר — בכל הסוגיה של שוויון בין גברים לנשים בישראל.

העליתי את הצעתי — במסגרת הצעה רגילה לסדר-היום — וכשהעליתי אותה לא ידעתי שחברת הכנסת אורה נמיר תעסוק בנושא הזה, היה פה מפגש מקרי של שתי הצעות, שרעיונית הן דומות, עם זאת החלטתי, מתוך תיאום ומתוך יחס של הכנה עם חברת הכנסת אורה נמיר ובהסכמתה, שלא להרפות מן הנושא, אלא להוסיף עליו פרק, שעיקרו דווקא עיסוק בשאלות הפוליטיות.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

האם הבינתי נכון, חברת הכנסת אורה נמיר העלתה הצעה דומה? הרי זאת טעות של הנשיאות.

שבח וייס (המעריך):

לא, להיפך, אני המצטער, היא אינה דומה.

יעקב צור (המעריך):

זו הצעה רגילה לסדר-היום.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

חבר הכנסת צור, כך אמור גם לגבי הצעה רגילה, מדברך, חבר הכנסת שבח וייס, הכינוי שהיתה הצעה דומה של חברת הכנסת נמיר, וחשבת שאולי טעינו, התפלאתי שלא היינו ערים לכך.

שבח וייס (המעריך):

אמרת: מבחינה רעיונית ההצעה דומה, אולי בכך שאמרתי "רעיונית דומה", חטאתי גם אני בסטריאוטיפיות המאפיינת את ההתייחסות לנושא הזה.

כרשותכם אני רוצה להביא בפניכם מעט ממצאים, חלקם — מתוך מחקרי, כמי שעסק בחקר החברה והפוליטיקה הישראלית, וחלקם נאספו בחריצות רבה על-ידי נשים וגברים שכתבו וחקרו את הסוגיות האלה, כמו הנבחרת ד"ר ניצה שפירא-ליבאי, רפנה יורעאלי, אריאלה פרידמן ונשים נוספות, גם סמכתי במידת-מה על ממצאים, אשר הושמעו בשתי תוכניות רדיו מרחקות שנערכו על-ידי המשוררת רחל חלפי ב"קול ישראל", וגם את שם ההצעה שלי לסדר-היום נטלתי עליי רשותה מאותה תוכנית-רדיו: "שווים ושווים פחות", ואם לא הזכרתי כאן שמות של חוקרים או של מי שעסקו בכך — אני מבקש מראש את מחילתם.

ישראל היא מודל פראקסלסון של תתייצוץ של נשים בפוליטיקה, במידה שאינה מאפיינת, לפי הערכתי, מדינה דמוקרטית אחרת, בעניין זה מותר לנו לערוך השוואה גם עם מדינות כלתי דמוקרטיות, כמו המדינות הקומוניסטיות והסוציאליסטיות, אשר מטעמים חברתיים יש להן נטייה להנכיח את השותפות של הנשים בכל התחומים החברתיים, כיום מצב

אין אשה שהיא רקטור או נשיא של אוניברסיטה. כמעט אין נשים שגירות, והיו לנו בעבר שגירות חשובות מאוד.

אריה נתמקין (המערך):
באמת, מצב בלתי נסבל...

שבח וייס (המערך):
חבר הכנסת נתמקין, אין אשה אחת בהנהגת תנועת המושבים, ומבחינה משפטית הן המופלות ביותר. אם אתה תיכנס לאולם אספר את כל מה שאני יודע על ייצוג נשים בתנועת המושבים.

היו"ר מ' כהן אבידב:
חבר הכנסת נתמקין, אתה רוצה לקרוא קריאות ביניים — היכנס פנימה בבקשה, וקרא קריאת ביניים. אני מתנגד לקריאות ביניים מהחוזק, זה לא נאה. שכאן בבקשה וקרא קריאות ביניים.

שבח וייס (המערך):
בתור נציג תנועת המושבים, הסקטור שמקפת נשים בצורה הקיצונית ביותר, שמע מה אני אומר לך. גם משפטית מקפחים אותן.

חברי הכנסת, ברשותכם — בעיקר הגברים שיושבים פה בין חברי הכנסת — אני רוצה למסור לכם ממצא מלב אל לב. חבר הכנסת מוטה גור, בשם רעייתך, שהיא פעילה חשובה בנעמ"ת, אני מבקש את הקשכתך.

אורה נמיר (המערך):
גם אחותו.

מרדכי גור (המערך):
כשם אשתי, אחותי וכשמי, אנו מקשיבים.

שבח וייס (המערך):
אני משלים בימים אלה מהדורה חדשה של ספרי "הכנסת".

קריאה:

שבח וייס (המערך):
ממילא הספר לא יימכר.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):
כניסתה של חברת הכנסת שולמית אלוני לאולם מזכירה לי, כי בראש תנועה בישראל כן עומדת אשה.

שבח וייס (המערך):
שמה נכנס לפרוטוקול כמנהיגה של תנועה, לא כראש תנועה.

קריאות:

שבח וייס (המערך):
זה ההמור מחר. אני רוצה לומר משהו על ההמור הזה.

היו"ר מ' כהן אבידב:
אני הרשיתי לכמה חברים להעיר הערות ביניים, אבל כנראה יש כאן חברות הכנסת שנפגעות מכך — —

שבח וייס (המערך):
הן צודקות.

היו"ר מ' כהן אבידב:
לכן אני מבקש להתייחס לעניין ברצינות, להפסיק את קריאות הביניים ולאפשר לחבר הכנסת וייס לסיים את דבריו.

שבח וייס (המערך):

בוועדות עירוניות סטטוטוריות כחלקן, שאומנם מורכבות מחברי המועצה, יש נשים, אבל אלה שאינן סטטוטוריות ומורכבות מנציגי ציבור, כמעט אין בהן נציגות ציבור. כוועדות תרבות וחינוך אחוז הנשים נע סביב 15%; זה כתחום המוניציפלי. אף-על-פי שרוב המורות ורוב הנושאות בנטל הפואמה הפדגוגית של ישראל הן נשים, אין אשה שהיא שר בממשלה.

יעקב צור (המערך):
בינתיים.

שבח וייס (המערך):
לפי שעה.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):
אין לנו שר, אבל יש לנו שרה — שרה דורון.

שבח וייס (המערך):
יש לכם הזדמנות לעשות כאן התאמה בין השם לחקן.

היתה תקופה שהקפידות או יותר רשתה שרה בממשלה. היתה לנו גרסא ממשלה אשה. היום שרק סגנית שראחת. בזרוע המבצעת כולה יש אך אשה אחת מתוך 31 נושאי תפקידים, וגם זאת בחקן של סגנית שר.

אין לנו אשה שהיא מזכירת מפלגה, זולת מפלגה אחת אשר יש לה מנהיגה — חברת הכנסת שולמית אלוני, זולת נציגות ציבור, אין אשה בישראל שהיא חברה בהנהלת הסוכנות.

אריאל וינשטיין (הליכוד):
בוויצ'ו גם אין גברים.

שבח וייס (המערך):

ויצ'ו ונעמ"ת הם סקטורים נשיים. לעתים, על-ידי הסקטוראיות שלהן, הן מקילות על הגברים לתת להן מכלאה פוליטית קטנה, ולסגור את הסידור. מדי פעם אני עוסק בהסתהגם בוויצ'ו וגם בנעמ"ת, שיבינו את ה"פנטז" הזה. שלא תהיה כאן הרגשה שאני מביא את ההצעה הזאת משום שהיום אני בכנסת, אלא משום שאני עוסק בנושא הזה שנים רבות. בראשית שנות ה-70 פרסמתי את רוב המחקרים על ייצוג פוליטי של נשים בישראל. חלקם אפילו הפעו במקומות אחרים, כחלק מן המערכה לשוויון חברתי.

אין נשים בהנהגות של הסיעות בכנסת הזאת, זולת — —

אורה נמיר (המערך):
למה?

שבח וייס (המערך):

אני אומר מה שאני רוצה, חברתי חברת הכנסת אורה נמיר. אני פה מבקש את הקשכתכם. אני מדבר על ההנהגות הראיות.

— — זולת מפלגה אחת קטנה — התחיה. גם כשנשים מופיעות במקום מרכזי מאוד ברשימה, באופן פרקטי ההנהגות, ה"מטבחים" המצומצמים, נסגרים בפניהן, ואין מתחשבים אפילו במקומן ברשימה.

עקיבא גוף (הליכוד):
זה לא נכון שהמטבח הוא מקומה של האשה.

שבח וייס (המערך):
אני פתוח תמיד להערות הומוריסטיות, אבל יהיה זה לאהוגן אם רובן תרשמענה דווקא בדיון על נשים, ידיד חבר הכנסת גוף.

שבחוריים (המערך):

לו זה היה מסתים בהומור — מילא: אבל אחרי ההומור, בשעה חמש או שבע יש תמיד אסיפות אופגישות מפגליות, ושם ממשיכים לקבע ולהנציח את המצב הקיים.

מה מלמד אותי הניסיון, כחוקר אובייקטיבי של הנושא? יש לנו שש או שבע חברות הכנסת בדרך קבע: גם ככנסת הזו, בכל תחום שבדקתי בפעולות הכנסת — כיוצמות פרלמנטריות, בשאלות, בהצעות לסדר-היום, בהשתתפות במליאה הובעבורה האפורה הזאת, שהיא לב לבה של הכנסת, שלפעמים אנחנו מזלזלים בה כל כך, באותו מינימום של הגיונות שהשתתפות כאן כשחברים מדברים ומשמיעים את מה שיש להם להשמיע — חברות הכנסת הן הצמרת של הכנסת הזו. אני מדבר על אלה שעכשיו אתנו. מבחינת עבודת הכנסת, החריצות הבלתינלית של מילוי העבודה כיוצמות פרלמנטריות — הן הצמרת של הכנסת. יש כל מיני צמרות. יש צמרות שמאחורי הקלעים, יש צמרות של עסקות קואליציוניות, יש צמרות של אנשים שיוצעים לחתוך עניין בוועדת כספים ולחלק את כספי האומה כך או כך. יש צמרת של הכנסת העובדת, כמוכן, לצד עוד כמה חברי הכנסת. זו הוכחה פרקטית, אמפירית, לתרומה שהן יכלו לתרום לחיים הפוליטיים של ישראל כשלטון המקומי או ככל תחום אחר. זו הוכחה אמפירית.

בכלל, יש בישראל בעיה של תפקידים פוליטיים, יש אנשים שמחזיקים בשלושה, בארבעה, בשלושה עשר, כשבעה-עשר או בעשרים-ושבעה תפקידים כמוצאות מנהלים וכאן סוף מוסדות. לכן, בעצם, הם "חונקים" את כל המערכת הפוליטית בישראל בפני כל הקבוצות: בפני אנשי עדות, בפני הדור הצעיר ובעיקר בפני הנשים. זה מונופול של ריכוז העוצמה.

היו"ר מ' כהן-אביד:

חבר הכנסת שבחוריים, אני מבקש.

שבחוריים (המערך):

אני מפסיק.

היו"ר מ' כהן-אביד:

סיים, אינני מפסיק אותך. אני רק רוצה להפנות את תשומת לבך.

שבחוריים (המערך):

אני עוד לא הסתגלתי לכן. אני כבר עושה את זה, אדוני היושב-ראש. אני עושה את זה בהחלט.

בתוכנית ברדיו "שוים ושוות" ובסקר שעכשיו פרסמה נעמת, מתברר שיש לפחות עשרים חוקים מובהקים, שבהם יש אפליית נשים בישראל, אלה עשרים חוקים מובהקים של חירויות פרט.

בוועדת החוקה, חוק ומשפט דנו בחוק הירושה, ואני רוצה לקבוע, שנציג הממשלה בא וביקש מאתנו להתמיד בקיפוח הנשים. אם כן, זה נעשה בידעין, וזה מקומם מאוד.

שכר הנשים הממוצע מגיע ל-78% משכר הגברים. כרשימת העיסוקים של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, אנו מוצאים 66 מקצועות נשיים לעומת 240 מקצועות גבריים. בשנת 1981 היו נשים 36% מכוח העבודה, אך מתוכן רק 1% הגיע לעמדות ניהול. הנשים הן ארץ-ישראל העובדת, והגברים הם ארץ-ישראל המנהלת. ולנהל בישראל פירושו "לעשות חיים". אצלנו כל דבר שמנהל יכול לעשותו כשלפון או כטלפוניסטר — הוא נוסע לתוך לארץ לעשות את זה "אישי-לוחצת", עם כל התוספת שנסיעה חוץ לארץ מעניקה, וכן הלאה. זה מלוחצת ברדיו, הייטת קבוע.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

המנהלים בישראל עובדים יותר קשה מהעובדים.

שבחוריים (המערך):

אני מדבר על המנהלים ועל הנשים. אני לא ידעתי שיריד חבר הכנסת ויינשטיין נבחר לנציג המנהלים. הוא היה מנהל חרוץ, ולכן הוא עבד היטב. זהו, יש לי הערכה מלאה אליו. אני יודע איך עובדים המנהלים ואיך עובדים העובדים. אין לישום טענה, אני רק רוצה שגם חלקן של הנשים יהיה עם המנהלים, עם תוספות הלוואי, עם ה"ביי-פרודקט" שגלוה אל ניהול. כן, אפשר לדבר בגילוי לב על הדברים האלה: כך גם בנוגע לפרופסורים ולדוקטורים, שלא תהיינה אי-הבנות. כל סקטור והקונגרסים שלו. כל סקטור והחיים הטובים הנלווים לדרגות הבכירות, המשכורות הנפלאות.

באוניברסיטת תל-אביב היו הנשים 21.5% מכלל הסגל הבכיר, אבל רק 4% מכלל הפרופסורים מן המניין. ובאוניברסיטה שלי, באוניברסיטת חיפה, המצב גרוע יותר. לכן, אני היית מבקש —

אמנון לין (המערך):

צ"ן שבמערכת המשפטית האשה זכתה למעמד.

שבחוריים (המערך):

זה נכון, הפעם בכית-המשפט העליון יש התקדמות רבה מאוד, אולי ככל שהתחום הוא הישגיו יותר מבחינה מקצועית, אבל נמצא בתחום הסקטור הציבורי או הממלכתי, יש יותר אפשרות לנוער קדימה. רוב הנשים שצומחות בתוך מערכת המשפט שלנו באות מפרקליטות המדינה, וכפרקליטות המדינה ישנן רבות, כי יש גם בוגרות משפטים רבות. אבל גברים רבים שעושים שם טטואר נוטשים את הפרקליטות, משום שבחזון עושים עסקים נפלאים, ובחווה כינוי אחד מרדיונים יותר משופט עליון במשך שנתיים. זאת האמת, אם מותר לומר אמת בקהיליה שיש בה כמה מנהלים כועסים.

אני, אם כן, ממליץ כנבר, זכור, אין זה נושא שנשים צריכות להציג אותו. זה מסלול סטריאוטיפי — נשים יציגו נושאים על נשים, עדות יציגו על עדות. חבל שאין לנופה חברי כנסת לילדים. הם היו מצייגים נושאים שקשורים לילדים.

קריאה:

יש.

שבחוריים (המערך):

רבותי, הרי כל מי שאמר "יש" — מתכוון לשכנו, וזה לא הוגן. לפיכך אני הייתי מבקש לצרף את מכלול הנושאים האלה והאם הממצאים האלה אל מסלול הטיפול המקובל, כפי שכבר הוחלט לגבי הצעתה של חברתי, חברת הכנסת אורה נמיר. זו הצעה נוספת, היא חרשה, היא עוסקת בתחום נוסף ששייך לנשים, אבל רצוני הוא שהטיפול יהיה מקיף, אם אפשר. תודה לכם על ההקשבה.

היו"ר מ' כהן-אביד:

תודה לחבר הכנסת שבחוריים. אני מזמין את סגן השר דב שילנסקי להשיב על ההצעה לסדר-היום.

סגן שר במשרד ראש הממשלה ד' שילנסקי:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ביום 8 בדצמבר 1982 העלתה חברת הכנסת אורה נמיר את הצעתה בעניין "ישום רוח הוועדה למעמד האשה". ביום 13 בדצמבר השכתי על ההצעה. ציינתי את שכבר נעשה ואת הצורך בהחוקף להמשיך בעשייה בתחום הזה. הדגשתי ששינוי מעמדה של האשה בחברה ככלל, ובחברה הישראלית בפרט, הוא קשה ומסוכן ודורש שינוי מערכות חשיבה, סטריאוטיפים חברתיים ומנהגים מושרשים.

חוברת י"י ישיבה קנ"ב
— הצעה לסדר-היום —

ברצוני לציין, שבחקופת ממשלות הליכוד נעשה רבות לקידום מעמד האשה. סגן ראש הממשלה הפרופסור יגאל ידין מונה בקרנציה הקודמת לאחראי לקידום הנושא, וכרוח זו פועלת הממשלה גם עתה. היא תדון בנושא כאחת הישגות שלה כמורע מתאם, ואני מקווה שהמורע לא ירחק.

בתשובתי לחברת הכנסת אורה נמיר הצעתי להעביר את ההצעה לדיון בוועדת העבודה והרווחה. אני מציע עכשיו, לפי אותה הצעה — חבר הכנסת וייס הצעתך אומנם לא היתה לפי הפרוצדורה, לפי הפרוצדורה צריך היית להציע דיון במליאה.

שבח וייס (המעריך):

אני מקצר את הפרוצדורה.

סגן שר במשרד ראש הממשלה ד' שילנסקי:

במשפטים אנו יודעים מה היא פרוצדורה. על פרוצדורה אפשר לזכות במשפט, ועל פרוצדורה אפשר להפסיד במשפט.

אני מצטרף להצעתך, שנעשה בניגוד לפרוצדורה, ומציע להעביר את הנושא לדיון בוועדת העבודה והרווחה של הכנסת.

שולמית אלוני (המעריך):

אני מבקשת להעביר את ההצעה לדיון בוועדת החוקה, חוק ומשפט או כוועדה משותפת.

היו"ר מ' כהן-אביב:

טוב, גברתי, ועדת הכנסת תחליט.

סגן שר במשרד ראש הממשלה ד' שילנסקי:

אני לא הייתי מתנגד להעברת הנושא לדיון בוועדת החוקה חוק ומשפט, אילולא הועברה ההצעה הקודמת לוועדת העבודה והרווחה.

שולמית אלוני (המעריך):

היא לא הועברה.

אורה נמיר (המעריך):

היא הועברה.

סגן שר במשרד ראש הממשלה ד' שילנסקי:

אחרת התיינה שתי ועדות — — —

היו"ר מ' כהן-אביב:

אדוני סגן השר — — —

שולמית אלוני (המעריך):

— — —

היו"ר מ' כהן-אביב:

חברת הכנסת אלוני, הואיל ולא ערכנו הצבעה נעביר את הנושא לוועדת הכנסת.

יושנה ארכילי-אלמוזליט (המעריך):

נושא אחד הועבר לוועדת העבודה והרווחה.

שולמית אלוני (המעריך):

כן, אבל אפשר לעשות את זה — — —

סגן שר במשרד ראש הממשלה ד' שילנסקי:

אם יש חילוקי דעות — ועדת הכנסת תחליט.

היו"ר מ' כהן-אביב:

הואיל ולא נערכה הצבעה — אני מבין, חברת הכנסת אלוני, שאת צומדת על דעתך להעביר את הנושא לדיון כוועדה משותפת. אני מבין שההצעה הקודמת הועברה לדיון בוועדת העבודה והרווחה, הנושא ידון בשתי ועדות שונות.

אין כל ספק, כי הדאגה למעמדה של האשה משותפת לכל חברי הבית הזה ולכל חברותיו, ללא כל קשר להשקפותיהם בתחומים אחרים, גם אם דרכי הביצוע והפתרונות אינם דומים תמיד. בנושא זה אני רואה קונסנזוס לאומי איתן.

לא עבר שכוע, והנה עולה לדיון שוב, אם כי בסגנון קצת שונה, בעיית מעמדה של האשה בישראל. חששתי שמא יש כאן ניסיון לגייס גם את הנושא הזה לצורך ניגוח וצימומים פוליטיים, ובתחילת הדברים של חכר הכנסת שבחוייס שבתיהנה טעיתי. אך כנראה אי-אפשר להתגבר על היצר, ונאמך פה, כי בוועדת החוקה נציג הממשלה הציע להמשיך ולהתמיד בקיפוח האשה.

אני רוצה להודיע לבית הזה, שאני חושב שתחבר הכנסת שבח וייס טעה, לא היה דבר כזה ולא נברא דבר כזה.

שולמית אלוני (המעריך):

לא היית היום כישיבה.

סגן שר במשרד ראש הממשלה ד' שילנסקי:

כן, היום כישיבה: היום ואפילו את מולדי כירובישיבה בנושא שהוא מקצועי גרדא, והיה פה ריכוז בעניין ההגנה על הצרכן. גם אז ניסו להכניס את הנושא הזה למסגרת ההגנה על האשה, אף-על-פי שאין לה כל קשר.

לכן אני מציע לכל החברים, מכל חלקי הכית, שלא להשתמש בנושא, הנוגע למחצית עם ישראל, ככלי משחק פוליטי. הנושא יקר לכולנו, ואל נשחוק אותו למעות קטנות.

אני מכיר ומעריך את חבר הכנסת שבח וייס ויודע, אני, שבעולות את הנושא התכוון לשם שמים, אך בחזרה אלהדברים — איכשהו הצירים הפוליטיים נכנסו באמצע וקלקלו את התמונה.

אני רוצה לומר, שאני מסכים ששכר הנשים הממוצע מגיע ל-78% משכר הגברים. רק לשם האינפורמציה, ברצוני לציין שבארצות הברית שכר האשה מגיע ל-59% משכר הגבר. אינני מציע לקחת דוגמה מהם, בנושא זה המצב בארץ עדיף. אך כמובן, יש להמשיך עד שנגיע לשוויון מלא בין שכר האשה לשכר הגבר כאותו תפקיד.

המציע הנכבד מציין בדבריהם הסבר שלו, כי באוניברסיטאות, בכנסת ובמשרות הניהול מספרן של הנשים קטן.

שבח וייס (המעריך):

אמרתי: זעיר.

סגן שר במשרד ראש הממשלה ד' שילנסקי:

בדבריהם הסבר היה כתוב "קטן", ופה במליאה נאמר "זעיר". אני מקבל את ההגדרה הזו של קטן או של זעיר. אך רבותי, בואו נבין, כי הדבר הזה אינו מצוי בתחום אחריותה של הממשלה, הממשלה אינה בוחרת את הכנסת. היא אינה ממנה את הסגל הבכיר בחברות ובאוניברסיטאות, והמכירת, כי פתרון הבעיה הוא מעבר לטיפול האדמיניסטרטיבי גרידא, ואין בהחלטות ערטילאיות כדי לשפר מצב חברתי נתון.

אורה נמיר (המעריך):

מפלגות, מפלגות: המפלגות יכולות לעשות משהו בתחום זה.

סגן שר במשרד ראש הממשלה ד' שילנסקי:

אני מסכים, המפלגות יכולות לפעול, זו בעיה של החברה כולה. מכל מקום, כפי שכבר ציינתי, הממשלה תחייס ככל הפתיחות הנדרשת, כדי לקדם את הנושא.

ההצעה להעביר את הנושא לוועדה שתקבע
ועדת הכנסת נתקבלה.

היו"ר מ' כהן-אבידב:
פה אחד — למעשה ברוב קולות, ברוב קולות הוחלט
להעביר את הנושא לוועדת הכנסת, שתחליט מידון בנושא זה.
תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
מי התנגד?

היו"ר מ' כהן-אבידב:
יש הערה? שאלת לדעת, חבר הכנסת טובי? האם אני מצביע
כגלוי?

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אדוני היושב ראש, אתה לא הרמת את היד.

היו"ר מ' כהן-אבידב:
אינני יכול פה, מעל כיסאי זה, להרים יד.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
לא ראיתי שהורמת יד באולם נגד ההצעה.

היו"ר מ' כהן-אבידב:
אחסיק את המסקנה. אם הכול מיימים ידבעד, ובכל זאת אני
אומר "רוב קולות" — יש להניח שלא כולם בעד. תודה רבה.
אני חוזר: ברוב קולות הוחלט להעביר את הנושא לוועדת
הכנסת, אשר תחליט איזו ועדה תדון בו.

שולמית אלוני (המערך):

הואיל והצעה אחת הועברה לוועדת העבודה והרווחה, אני
מציעה ששני הנושאים יועברו לוועדה משותפת.

היו"ר מ' כהן-אבידב:
הואיל ולא נערכה הצבעה, אני מוכן להעביר את הנושא
לוועדת הכנסת, וועדת הכנסת תחליט. אינני רוצה להיכנס לדיון
הזה. ועדת הכנסת תחליט. גמרנו. תודה.

שולמית אלוני (המערך):
יש פה מטריה — — —

היו"ר מ' כהן-אבידב:
לא צריך להסביר הרבה. גמרנו. נעביר את הנושא לוועדת
הכנסת. חבר הכנסת שבח וייס, האם אתה מסכים שנעביר את
הנושא לוועדת הכנסת, שתחליט באיזו ועדה הוא יידון?

שבח וייס (המערך):
מסכים.

היו"ר מ' כהן-אבידב:
תודה. חברי הכנסת, לפנינו הצעה אחת — להעביר את
הנושא לוועדת הכנסת, שתחליט על הוועדה שתדון בעניין.

הצבעה

כעד ההצעה להעביר את הנושא	
לוועדה שתקבע ועדת הכנסת	— רוב
נגד	— אין

י. הצעה לסדר-היום

היחלשותן של ערי הפיתוח כתוצאה משינוי סדר העדיפויות

בנושא ההיערכות הצבאית וההשלכות האזרחיות על הנגב, ואני
מצטט: "אם יפעלו משרדי הממשלה האזרחיים בהתאם לחקוקות
שעובדו, להצעות ולחקנות שעובדו, תהיה אפשרות ממשית
לעורר לחיים חדשים את מצפה רמון, אילת, ירוחם, דימונה ועוד,
כמגמה לחזקת בתוספת אוכלוסייה טובה, אך זאת — בתנאי
שיווצרו שם התנאים הדרושים לעשרות אלפי החיילים, וכחודאי
ל-7,000 אנשי צבא הקבע והאזרחים עובדי צה"ל".

הוא הוסיף ואמר: "הוקמה ועדת מנכ"לים, בראשות סגן שר
האוצר כבעד, מר יחזקאל פלומין ובראשותי, שמגמתה תיאום
והנחיה של פיתוח תשתית הנגב, באן מצוטטים ארבעה
מישורים: התאמת התשתית הנתונה לצבא לתוכנית
מתאר ולתוכניות פיתוח אזרחיות; הבטחת הפיתוח של התשתית
הדרושה להיערכות צה"ל; מניעת פעולות אשר יזיקו או יגבילו
פיתוח עתידי במגורים האזרחיים; ייזום פעולות במגורים
האזרחיים, אשר ישלימו את הפיתוח הצבאי וינצלו זאת כמנוף
למען פיתוח מואץ של כלל הנגב.

לדעתי, ומר צפורי אמר זאת, ההיערכות הצבאית היא שעת
רצון היסטורית לפיתוח הנגב. והנה, היום, יותר משלוש שנים מאז
ההכרזות, מאז ההחלטות, לא היתה הקצאת משאבים לפיתוח
תעסוקתי, לדיו, לרווחה ולתשתית. כל הגורמים אשר היו אמורים
להשתתף ולהביא להחלטות — המלצותיהם לא בוצעו באותו
קצב, כפי שבוצעו הדברים על ידי שלטונות הצבא.

התרעתי בזמני בהצעת על חוסר האיזון בין צורכי הצבא לבין
הצרכים האזרחיים. שטחתי אז — ואני שטחתי היום — שחזונו של
בן-גוריון לפיתוח הנגב התממש דרך הסכמי קמפ-דייוויד. אנחנו

היו"ר מ' כהן-אבידב:

חברי הכנסת, אנו מיעים לסעיף הבא — היחלשותן של ערי
הפיתוח כתוצאה משינוי סדר העדיפויות, של חבר הכנסת יצחק
פרץ. בבקשה, חבר הכנסת יצחק פרץ.

יצחק פרץ (המערך):
אדוני הישכר ראש, כנסת נכבדה, בהצעתי לסדר-היום
בנושא ההיחלשות של ערי הפיתוח — — —

דן תיכון (הליכוד):
איה שר ישיב?

יצחק פרץ (המערך):
רצוני להבהיר כמה דברים: הממשלות יצרו ובנו מכשירים
ואמצעים שונים למימוש המדיניות לפיזור האוכלוסייה ולפיתוח
ערי הפיתוח.

במשך עשרות שנים הוזרם הון רב לערי הפיתוח, ונתקבלו
חוקים כגון החוק לעידוד השקעות הון וחוקים אחרים שבזמנם
נתנו עדיפות בולטת לאזורי הפיתוח; פותחה מערכת יעילה
למופת להקמת מבנים ומיזמים לתעשייה בערי הפיתוח.

כיום, עם שינוי סדר העדיפויות והעברת מרכז הכובד
ליישובים אחרים, שקרבתם למרכז הארץ מבטיחה את שגשוגם
ואת התפתחותם, הושם קץ לחקוקות שתלו בערי הפיתוח, שבמשך
שנים רבות היו חגורות הביטחון של מדינת ישראל.

סגן שר הביטחון דאז, כיום שר התקשורת מרדכי צפורי, אמר
בתשובה על הצעה לסדר-היום שהגשתי ביום 20 בפברואר 1980,

חוכרת י"י, ישיבה קנ"ב
— הצעה לסדר היום —

החשים את הבעיות אולי הרבה מעבר למה שחלק גדול מחברי הכנסת והממשלה חשים. אצטט את ראש מועצת מצפה הרמון שמואל כהן: "במסגרת היערכות צה"ל כנגב לא זכור ערי הפיתוח ביהדותנו כלשהם". הוא טוען: "אולי אנחנו אשמים בזה, כי אנחנו לא התכנסנו לדון. ההכשחות לפתרון בעיות התעסקה ודמי האכסלה, אולי זה נדבק לפתור חלקית את הבעיה. אבל חוץ מהכשחות שום דבר לא ניתן".

ירח, ראש הוועדה הקרואה כירוחם: "פריסת צה"ל כנגב, שבאה כהצעה לאומית והיתה אמורה להביא עמה תושבים חדשים לערי הפיתוח כנגב, לא עמדה במבחן המציאות בגלל סיבות כמו מחסור בדירות למכירה. האם פריסת צה"ל פירושה הפיכת ערי הפיתוח למחנות מעבר לאנשי צבא, או מנוף לשכנוע משפחות שיעברו לגור כנגב?" אלה דברי שני ראשי עיריות של ערי פיתוח על החלטות הממשלה. הם רצו בכל מאורס שאותן החלטות תבוצענה. אצטט בהמשך לדברים אלה את דברי יהודה כן יזאב, ראש מועצת בית שמש, מה הוא אמר באותו כנס: — "בעבר היתה המשימה בניית ערי הפיתוח. היום המשימה היא בניית ערים ביהודה ובשומרון. חלקנו כעונת התקציב נפל, ואתה זה יושב חלק". אלה דבריו של ראש מועצת בית שמש.

דבריו של ראש מועצת ערד, שהוא יושב ראש כנס ראשי ערי הפיתוח: "משמעות הקיצוצים האלה, דהיינו — בחינוך, היא הריסת יסוד התשתית החינוכית, שנבנתה בעמל רב במשך שנים רבות. אנו מתנגדים בכל תוקף לפגיעה באבני היסוד של מערכת החינוך בערי הפיתוח, ועל הריסת הרקמה החברתית והחינוכית לא נוכל לעבור לסדר היום".

אני רוצה לצטט את חבר הכנסת בני שליטא, ראש המועצה המקומית מנחמיה, ואלה דבריו: "הייחוד שלנו בערי הפיתוח הוא בפיזור האוכלוסייה. אנו נותנים את החשובה למדינת ישראל בנושא פיזור האוכלוסייה. מדינת ישראל חייבת לעודד את המקומות ואת האנשים הנמצאים בהם. אי אפשר להתעלם מהעובדה, שיש כרסום בערי הפיתוח. הייחוד שהיה לנו הולך ונעלם בכל התחומים, ולכן צריכה ועדת השרים לקבוע מערכת אחת".

אלה הדברים שנאמרו בכנס בהשתתפותו של סגן שר העבודה והרווחה, חבר הכנסת בן ציון רובין. באותו כנס הוא אמר: "צריך לשמור על עדיפות קבועה לערי הפיתוח. אם לא נכנס את הגליל ואת הנגב ונתרכז בשוב סביב יגודן, הרי שנחטא למעשה ההתיישבות הציונית בארץ ישראל".

אמנון לינן (המערך):
הוא צודק.

יצחק פרץ (המערך):

אלה דברים צודקים, אלה דברים נכונים. אבל איפה אנו עומדים בין ההצהרות ובין המציאות? המציאות היא, שיש האטה בקליטה באזורי הפיתוח, והסיבות לכך, נוסף על הסיבות שמניתי, הן האטה בפעילות המשקית, היווצרות כוסי אכסלה באותן ערי פיתוח, שחיקת הפער בתוכניות ההלוואות וכוונות כדאית הכלכלית של אזורי לעומת אזורי אחרים.

נוסף על כך, בתקופה האחרונה צומצמו שירותי התשתית ושירותי החינוך, כגון מפעל ההזנה, אין גיליילם לבני 4-4, כפי שהיו בעבר. אותו תקציב בכיסות הלאומי שהוחלט שיוזם לאוכלוסיות המצוקה בעקבות תוספת חינוך תיכון חנים, הופנה גם הוא לצרכים אחרים, כמסגרת הגלובלית של משרד החינוך והתרבות. פעולות התרבות של "אמנות לעם", של התיאטרונים — איפה הן? הם כבר חדלו לבצע את המשימות שהטילו עליהם

או לצנו לבצע חזון גדול בנסיבות חדשות. למעשה מה עשינו? — הפכנו את הנגב למחנה צבאי גדול.

ב-1980, בוויכוחים רבים, אושר עליידי הוועדה הבין-משרדית לצורכי פיתוח אזורי תשתית כנגב סכום של 165 מיליון לירות בסך הכול. כמה זקקה, נאמר שהדבר יתוקן כתקציבים הכאים, אבל מאז דבר לא נעשה.

הדברים נכונים גם היום, כי כדי להעביר אוכלוסייה לערים אלה, שממשלת ישראל קבעה את עדיפותן ב-1980, אותן חמש הערים נבחרו כדי להיות מדגם לפיתוח מואץ של ערי הפיתוח. אמרו אז ששעתן היפה של ערי הפיתוח הגיעה, כדי ששעה זו לא תאחר — כואו נעשה משהו.

אנחנו לא פעלנו בדרכים אלו. אותן תשתיות שרצינו — לא הגענו אליהן, חוץ מהתשתיות הצבאיות. כיום אנו עומדים בפני שוקת שבורה בכל הקשור בקליטת אוכלוסייה נוספת שאנו מעוניינים בה, כי אין לנו תשובות. היום יש בעיה, ואין תשובה.

בדוח של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה לשנת 1981 כתוב לאמור: "היישובים בדרום — נכנסו לאזור 9,236 נפש, יצאו או עזבו את אזור הנגב — 9,824", קרי, יש הגירה שלילית מהנגב של קרוב ל-600 נפש. איפה אותם 10,000 נפש שהיו צריכות להיותוסף על האוכלוסייה כנגב? במצפה הרמון, בדימונה, בירוחם, בכל הערים הללו יש קדרבאחד — נסיגה לאחור, האוכלוסייה עוזבת את המקום.

בתחזית הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ובמרכז ההכונה לאזורי פיתוח הביאו את הנתונים שהוועדה הבין-משרדית קבעה על תחזית האוכלוסייה בעקבות היערכות, מתברר, שאם באילת, למשל, אמורה היתה האוכלוסייה להגיע ב-1981 ל-22,800. הרי במציאות עוד לא הגיעו ל-20,000. לגבי דימונה היתה התחזית 30,000 והגיעו רק ל-27,700 נפש. כך גם לגבי ירוחם ולגבי ערים אחרות כנגב. מי שרוצה לראות את המספרים יכול לראותם.

דיברנו על פיתוח מערכת של שירותי המסחר והרחבתם, על הרחבת שירותי החינוך, על פיתוח כבישים, טענות אז שאין לי ספק, שהמטרות הצבאיות — ואני חוזר ומדגיש זאת — יכבדו על פילל התחזית, אבל המטרות האזרחיות לא יכבדו, ואנחנו לא בוצעו. לזוגמה — נושא השיווק, התעשייה, המסחר והמלאכה העזיה באותם אזורים. מאז 1979, כאשר הכינה כסגן שר במשרד המסחר והתעשייה, שבראשו עמד חבר הכנסת יגאל הורבין, עדיין היו קיימות כל הקרנות לעידוד להון חוזר ולהלוואות. כל הקרנות האלה בטלו, ואין אפשרות לאותם תעשיינים זעירים או לבעלי המלאכה לחדש ציוד. אין פיתוח של מרכזי שיווק וסופרמרקטים, אין פיתוח של מרכזים מסחריים. אין אני רוצה לדבר על התעשייה, שעל אף כל מה שהיינו רוצים איננה קיימת בדרום. לא רק הפעילות לגבי תוספת והרחבה לא התגשמו, אלא שעדיין לא הגענו לפתרון הבעיות הקיימות. אין עידוד לפיתוח המסחר בערי הנגב. היסר רשתות השיווק מעדיפות את מרכז הארץ, את מרכז האוכלוסייה, והסיבות ברורות — הסיבות הן כלכליות ועסקיות. אין להן שום אינטרס ושום עידוד להגיע לאזורי פיתוח. ולכן מצבן של ערי הנגב מבחינת השיווק והמסחר ירדע לכולם.

כביש הנפט — היתה החלטה שכביש הנפט המחבר את ירוחם לאזור התעשייה יושפץ ויחזור למצב תקין. בסך הכול, זה היה צריך לתת שירות לאוכלוסייה האזרחית. התחילו לעבוד, עבדו חודשים מספר, והעבודה הופסקה כי זה "אינו בוער".

כדי להמחיש את הדברים, אצטט דברים בשם אומנם. נערך כנס של ראשי ערי הפיתוח, ובו נאמרו דברים מפי אותם אנשים

השקעות הון — ואינדיעשקיימתמגמהכזאת — לתאמתאם את הפעולה, כדי לתת את ההעדפה הכרוכה ביותר לאזורי הפיתוח."

אני מקווה שהריון שיתקיים במליאת הכנסת יעורר את תשומת לבם של כל אלה העוסקים — והחושבים שהם עוסקים — במלאכה זו, כדי שנוכל ללכת קדימה, גם לגליל וגם לנגב.

היו"ר מ'כהן-אבידן:

תודה לחבר הכנסת פרץ. אני מזמין את סגן שר העבודה והרווחה להשיב על ההצעה לסדר-היום.

סגן שר העבודה והרווחה ב"צ רובין:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מבין את חבר הכנסת יצחק פרץ על שהעלה לדיון נושא חשוב זה של ערי הפיתוח. ערי הפיתוח הן פנינה כנור ההתיישבות של מדינת ישראל, וראוי לשמור על מעמדן ועל המשך התפתחותן. משרדי רואה בקידומן של ערי הפיתוח ובקידום תושביהן עדיפות ממדרגה ראשונה, בעלת חשיבות לאומית.

בהזדמנות זו אני רוצה למסור לכנסת נתונים מספר, שיבהירו את מצבן של ערי הפיתוח היום ויביאו לידיעת הכנסת את המצב לאשורו.

לגבי מצב התעסוקה, מתברר מנתוני שירות התעסוקה, כי בשנת 1982 חלה ירידה באבטלה בשיעור של 1%, למרות ירידה קלה בהזדמנויות מעבידים ב-0.9%. למעשה המסקנה המשתמעת מהחלקי ההתבססות החברתית והתעסוקתית בערי הפיתוח ממשיך והולך, ובחלקן חל שיפור בתעסוקה.

אנו מודעים לכך, כי אכן יש צורך במגוון אפשרויות תעסוקה בתעשייה מתוחכמת, שיענו על הצטרפות של הדור הצעיר. לפיכך, במסגרת האגף להכשרה מקצועית במשרדנו מתכננים להקים בשלוש השנים הקרובות חמישה בתי-ספר תעשייתיים, שיקלטו כ-1,000 תלמידים בגילים 14-18, ועוד שלוש המרכזים להכשרה מקצועית למבוגרים, שיעסקו גם בהסבה מקצועית לכ-3,000 חיילים ומבוגרים.

על אף המספרים והנתונים האלה לא ניתן להתעלם מבעיות של מוקדי אבטלה בטבריה, בבית-שאן, בצפת ובדימונה.

כדי להשלים את התמונה הזאת של מצב הכלכלה בערי הפיתוח אנחנו חייבים להזכיר את נושא פיתוח התעשייה. אני שוב ומוזכיר לחברי הבית את מדיניותה של הממשלה הנוכחית בפיתוח התעשייה, מדיניות המעדיפה את אזורי הפיתוח. שר התעשייה והמסחר מר נדעון פת מסר מעל בימה זו לפני שבוע כדיוק, כי בארבע השנים האחרונות הוקמו בערי הפיתוח כ-300 מפעלים. ההשקעות הוגדלו והגיעו בשנה האחרונה ל-78% לעומת 48% ב-1978. הייצור התעשייתי בערי הפיתוח הוכפל בארבע השנים האחרונות והגיע ל-700 מיליון דולר, לעומת 350 מיליון דולר ב-1979. כמו כן, נעשת פעולה מקיפה לעידוד העברת מפעלים לגליל. מפעל "שכר" עבר בימים אלה לתפן שלידי מעלות; מפעלי "אלסינט" מפתחים ומגדילים את מפעליהם בין מעלות ובין נצרת. חברת "תדיראן" הקימה מפעל בעפולה. המעסיק 500 עובדים, וכמשך השנה הבאה היא תגדיל את מספר עובדיה עוד ב-400 עובדים. כך מתפתח גם הפרק התעשייתי בכרמיאל, תשלוכת "דטיק" בבית-שאן ועוד כהנה וכהנה. אנחנו מקווה כי הפעולות האלה אומנם ייתנו היצע תעסוקתי טוב לתושבי ערי הפיתוח.

ומלים אחדות על המאזן הרמגורפי, שחבר הכנסת פרץ הקריש לו פרק ארוך בדבריו: אומנם כן, ערי הפיתוח סובלות זה שנים מתנועה דרסיטרית. כמד קליטת תושבים חדשים בעיירות הפיתוח יש גם עזיבה. אך על-פי הנתונים שנמסרו לי — ומרכז

בשנים האחרונות, והכול — בגלל סדרי העדיפויות של התקציבים.

הגליל — כאשר נבחר השר יעקב מרידור להיחל הממונה על נושא הגליל, פניתי אליו כאיש המבצע תוכנית מטעם הסוכנות היהודית. באתי אליו עם התוכנית של הסוכנות ועם תקציב של 5 מיליון דולרים, וביקשתי ממנו שיתוף בין שני הגורמים — הסוכנות והממשלה. אני מצטער שהשר מרידור אינו כאן. עד היום לא קיבלתי ממנו תשובה כלשהי לפריסה של אותה תוכנית.

אין חולקים כאן על חשיבותו של הגליל, על העדיפות שיש לתת לו ועל הצורך הלאומי לפתחו. נעשה קצת בתעשייה חדשה, ופה אני יכול לדבר בשבחו של השר נדעון פת. באמת, נעשה קצת בתעשייה, אבל לא נעשה פיתוח מואץ אחר בכיוון שאנחנו מדברים עליו.

אביא דוגמה גם בנושא של ההתיישבות. בשנת 1977/78, כשהיתה חפיסה נכונה, והשר יגאל הורביץ ואנוכי עברנו כמרץ בנושא הגליל — אכן ב-1979 היתה לראשונה עדיפות לאוכלוסייה היהודית בגליל. מאז 1979 ועד היום, לעזרי הרב המגמה היא ירידה טוטלית של האוכלוסייה היהודית בגליל. זאת אומרת, שלאחר כל מה שאנחנו עשינו לא כדי להיטיב עם העם אלא כדי לנצל את האפשרות שהגליל יהיה בחזקת נכס לאומי, אנחנו נסוגים לאחור. ואיני רוצה כלל וכלל להשוות את הגליל ואת הנגב ליהודה ולשומרון; אין זו כוונתי. אני רק רוצה להדגיש, שאותם הצרכים החיוניים שכולנו מצהירים עליהם — במציאות הדבר נראה אחרת.

תמונת המצב כרגע זה, כפי שהשתקפה בדבריהם של ראשי ערי הפיתוח מכל המפלגות — וחלק מהם ציטטתי — חייבת להדאיג את כולנו ולהביא לכך שנחזור לעצמנו ונראה בערי הפיתוח אתגר: כנגב נראה אתחוונו שבין-גוריון, ובגליל — ערך לאומי. תוספת אוכלוסייה — דבר זה לא קיימנו. עלינו להבטיח לפחות שהאוכלוסייה הקיימת תתבסס ותוכל לעשות את המוטל עליה.

אני מציע להקפיא את כל התקציבים באזור גוש-דן. אי-אפשר לדבר ולא לעשות.

אמנון לין(המערך):

אמור: במרכז הארץ.

יצחק פרץ(המערך):

במרכז הארץ, יש להקפיא את התקציבים ואת המשאבים המיועדים למרכז הארץ לשנתיים-שלוש שנים, ולהעבירם לאזורי פיתוח. בזמנה היתה החלטת ממשלה, ש-30% מתקציבי המשרדים השונים יופנו לגליל. החלטה זו לא מומשה בחמש השנים האחרונות.

יש לשריץ תקציבים מיוחדים לאכלוס הנגב ולפיתוחו. כפי שנקבע על-ידי ועדת המנכ"לים במסגרת הסכמי קמפ-דייוויד, זה לא בוצע.

לסיכום, יש לי הצעות מספר, שהוצעו על-ידי ראשי ערי הפיתוח ככנס שהתקיים: "משתתפי הכנס מביעים עצרם על מקרים מסוימים שעליהם שמענו, ששרים אינם מתייחסים לפניות ראשי הרשויות להעלאת בעיות היישובים. אנחנו מצפים לשוני התייחסות כהתאם. משתתפי הכנס רואים עצמם כנציגי האוכלוסייה שההגשמה הציונית שלה אינה פחותה מכל משימה לאומית אחרת. לכן יש לתת עדיפות לערי הפיתוח בשל הבעיות שלהן, יותר מאשר למטרות לאומיות אחרות. משתתפי הכנס מבקשים מממשלת ישראל והכנסת שאם קיימת מגמה לשינוי חוק

גאולה כהן (התחיה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אילו ההצעה של חבר הכנסת יצחק פרץ היתה עולה כאשר האקוסטיקה הציבורית בנושא יהודה ושומרון ושכונות המצוקה היתה אחרת. ייתכן — ואולי לא ייתכן — שהייתי תומכת בהעברת הצעתו לוועדה להמשך הבדיקה של הנושא. אבל נוכח האקוסטיקה — ואנחנו חיים על דעת מקום ועל דעת זמן, ובעיתוים מסוימים הדברים נקבעים גם על-פי ההד שיש להם ולא רק על-פי תוכנם — יש לנושא הזה השלכות מדיניות טהורות.

מיכאל בר-זהר (המערך):

חברת הכנסת גאולה כהן, אפשר לשאול אותך שאלה?

גאולה כהן (התחיה):

קודם תן לי לומר את מה שאני רוצה לומר.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

לחברת הכנסת גאולה כהן יש חמש דקות נלמק, ואני רוצה לסיים את זה.

גאולה כהן (התחיה):

יש כאן סדר עדיפויות מעוות מתחילתו ועד סופו. אם המערך עושה את זה, הוא עושה את זה במגמה דמגוגית טהורה.

מיכאל בר-זהר (המערך):

את בעד שיקום השכונות או נגד שיקום השכונות?

גאולה כהן (התחיה):

סלח לי, תיכף חשמע בעד מה אני.

אורה נמיר (המערך):

כולם דמגוגים מלבדך. כולם דמגוגים מלבדך.

גאולה כהן (התחיה):

קודם חשמעי.

אורה נמיר (המערך):

אני שומעת, שומעת, שומעת.

גאולה כהן (התחיה):

הדמגוגיה של המערך בנושא הזה לא התחילה היום.

מיכאל בר-זהר (המערך):

את בעד שיקום עיירות פיתוח, או נגד שיקום עיירות פיתוח? את בעד שיקום שכונות או נגד שיקום שכונות?

גאולה כהן (התחיה):

סלח לי, תן לי לומר.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

חבר הכנסת בר-זהר היא איננה רוצה להשיב לך. זו זכותה.

גאולה כהן (התחיה):

לא נתחילך דשות. יש לירק חמש דקות.

בני שליטא (הליכוד):

יצחק פרץ (המערך):

אתה היית צריך לשמוע מה אמרתי. לא שמעת.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

חבר הכנסת פרץ.

בני שליטא (הליכוד):

אני מכיר את שכונות המצוקה ואת עיירות הפיתוח בדיוק כמור.

ההכוונה לערי פיתוח שבמשרדי אוסף אותם בדריקנות — אנו רואים, כי בסופו של דבר המאזן הוא מאזן של גידול.

בשנת 1974 היה הגידול באוכלוסיית ערי הפיתוח 1,459 נפש; בשנת 1979 — ב"נפש: 1,294; ב"נפש: 1980 — ב"נפש: 2,483; בשנת 1981 הסתכם המאזן ב"נפש: 469. תאמרו שהמספרים האלה אינם מרנינים את הלב, הם קטנים מדי בהשוואה לציפיות שלנו כיהודים, כציונים, הרוצים לראות מדינה גדולה וחזקה; נכון הדבר. ובכל זאת, הקו הוא קו של עלייה, ויש ערי פיתוח שבהן גידול האוכלוסייה מגיע עד כדי 10%. כך — בכרמיאל, כך — במעלות, כך — במצפה-רמון, יש כאלה ויש כאלה. ערי הפיתוח שמאזןן שלילי הן דימונה, בית-שאן וחצור. בסך הכול, אנחנו צריכים לעשות מאמץ להגדיל את האוכלוסייה, לחזק את האווירה החיובית ולהגדיל את המאזן בשיעור משמעותי.

לאחרונה עיבד המשרד תוכנית לאכלוס קריית-שמונה ובטיפול אינדיוואלי, כליווי אישי, הצליחה התוכנית ונקלטו כ-50 משפחות נוספות בקריית-שמונה. נעשתה פעולה מקיפה למניעת הנשירה.

השאלה שצצה ועלתה בדבריו של חבר הכנסת פרץ, של ערי הפיתוח לעומת יהודה ושומרון מחייבת תשובה אחת לאומית: אנחנו חייבים להניף את שני הדגלים —

שבח וייס (המערך):

יש כתמ" אנשים שחושבים אחרת, ידידי חבר הכנסת בן-ציון רובין.

סגן שר העבודה והרווחה ב"צ רובין:

— גם את דגל עיירות הפיתוח וגם את דגל פיתוח היישובים שמעבר לקו הירוק, בלי שהאחד יבוא על חשבון השני. ואם נרים רק את הדגל האחד — נימצא עושים מלאכה חלקית בלבד.

סדר העדיפויות הלאומי שאליו מתכוון חבר הכנסת פרץ לא פגע עד היום בערי הפיתוח, כיוון שהן נהנות ממאגר אוכלוסייה, אשר עד היום לא ראה בערי הפיתוח אתגר חברתי ולאומי. מרכז ההכוונה לערי פיתוח מעמיד היום את כל האמצעים הדרושים לכל עיירה, המוכנה להשתתף בטיפול למניעת נשירה של אוכלוסייה. פעולות אלה כבר החלו באופקים, בקריית-מלאכי, בדימונה ועוד.

ומשהו על הגליל: בעקבות מצע "שלום הגליל" יזם משרדנו והכריז על מדיניות חדשה — "עם הפנים לגליל". כמדיניות ווישממש משרדנו דוגמה למשרדים אחרים. מטרתה של מדיניות זו — לחזק את הגליל מבחינה חברתית, סוציאלית, ומבחינת התעסוקה, ולעודד נהירה של תושבים חרשים לאזור. מונה יועץ מיוחד לפיתוח הגליל, ואנחנו נהנים מהכרתו את האזור ומלימוד הלקחים שהוא מציג בפנינו. נעשות עוד פעולות חשובות, ובסך הכול גם ענייני הגליל, גם ענייני ערי הפיתוח נמצאים על סדר-יומנו במשרד, ועל שולחנם של יתר משרדי הממשלה.

נהג כי כן, הנושא שהעלה חבר הכנסת פרץ הוא חשוב. ההצעה של הנושא, מבחינתו, לא היתה קנטרנית, אלא נעשתה מתוך אחריות ציבורית, מתוך רצון לראות בהמשך פיתוחן של ערי הפיתוח, לצד משימות לאומיות אחרות. אני סבור שכמותו סבורים אולי כל חברי הבית. הנושא חשוב, וראוי שוועדת העבודה והרווחה תעסוק בו, לכן אני מציע להעביר את הנושא לוועדה.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

תודה לסגן שר העבודה והרווחה. אני מבין שלחברת הכנסת גאולה כהן יש הצעה אחרת. בבקשה.

— הצעת לסדר־היום: הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון) (קצבות זיקנה ושאיירים) —

היו"ר מ' כהן־אבידב:

חבר הכנסת שליטא.

יצחק פרץ (המערך):

זה מה שאמרתי. אמרתי דברים בשבחך, ואתה לא שמעת מה אמרתי.

גאולה כהן (התחיה):

המוטיבציה של המערך ברורה. אמרתי שהיא דמגוגית, כי שכונות המצוקה לא נולדו יחד עם ההתנחלויות, הן נולדו הרכה לפני ההתנחלויות, לפני 1967, ותחת ממשלות המערך. גם "הפנתרים" נולדו אז: כל המצוקה נולדה אז. היא לא נולדה בגלל יהודה ושומרון.

שושנה ארכלי־אלמחלינו (המערך):

גם המדינה לא נולדה אז.

גאולה כהן (התחיה):

גם אם לא נפתרה מצוקתן של השכונות — למה לפתור אותה דווקא על חשבון ההתנחלויות? למה לא לפתור אותה על חשבון הבניינים המפוארים של האוניברסיטה או בנייני הסתדרות המפוארת או כל מיני דברים ונושאים אחרים בארץ הזאת?

יצחק פרץ (המערך):

סליחה, גאולה, אני דיברתי על חקציבים כגושדן, לא דיברתי על חקציבים ביהודה ובשומרון. איך צריכה להיט את הנושא. דיברתי על הקפאת חקציבים כגושדן.

גאולה כהן (התחיה):

אמרתי שהנושא הזה מועלה כל הזמן, ואמרתי קודם: כסיטואציה אחרת אולי הייתי תומכת בהעברת הנושא לוועדה, אבל היום הוא עולה בסדר עדיפויות כנגד ההתנחלויות ביהודה ובשומרון. ערי פיתוח יש גם ביהודה ובשומרון, והן יקומו גם שם. אין היום קוֹרֵדוֹק בין ערי פיתוח כאן לערי פיתוח שם.

יתר על כן: יש כאן חוסר הבנה מדהים. אתם אינכם מכינים שההתיישבות ביהודה ובשומרון איננה כאה על חשבון ערי הפיתוח, אלא הפתרון הוא שם אן ורק שם. שם, ביהודה ובשומרון יהיה הפתרון הכולל של שיקום שכונות המצוקה — פתרון לאומי. מבחינה לאומית, אם שם לא תהיינה התנחלויות — כל מדינת ישראל תהיה שכונת מצוקה אחת גדולה.

היו"ר מ' כהן־אבידב:

חברת הכנסת גאולה כהן, אין זו הצעה שלך לסדר־היום. את

כאה לבקש הצעה אחרת. זכותך לדבר חמש דקות. כשתהיה לך, הצעה לסדר — אתן לך מלוא הזמן. אני מבקש ממך לסיים.

גאולה כהן (התחיה):

מבחינה רוחנית יהודה ושומרון הם מרכז הקליטה הטבעי ביותר גם לשיקום השכונות, גם לקליטת עלייה.

לכן אני אומרת: אם מציגים את הדברים לציבור בישראל כאלו משהו נעשה והצלח שבחן זה — זה דמגוגי, זה שקרי —

יצחק פרץ (המערך):

זה בדיוק מה שאת עושה.

גאולה כהן (התחיה):

— — כמצב הזה צריך להוריד את ההצעה מסדר־היום ולהעלות על סדר־היום הצעה: מדוע רק ההתנחלויות תהיינה התשובה הן לגאולתן של ערי הפיתוח הקיימות, הן לגאולתן של ערי הפיתוח החדשות ביהודה ובשומרון.

היו"ר מ' שחל:

חבר הכנסת פרץ, האם אתה מסכים שיעבירו את הנושא לוועדה?

יצחק פרץ (המערך):

כן.

היו"ר מ' שחל:

לא יורועדה, אגב?

קריאות:

לוועדת העבודה והרווחה.

היו"ר מ' שחל:

חברי הכנסת, לפנינו שתי הצעות: הצעה להעביר את הנושא לוועדת העבודה והרווחה והצעה שלא לכלול את הנושא בסדר־היום. אני מעמיד את שתי ההצעות להצבעה.

הצבעה

כעד ההצעה להעביר את הנושא

לדין בוועדת העבודה והרווחה — מינוט

בעד ההצעה שלא לכלול את

הנושא בסדר־היום של הכנסת — רוב

ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר־היום של

הכנסת נתקבלה.

יא. הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון) (קצבות זיקנה ושאיירים), התשמ"א — 1981*

(הצעת חברת הכנסת ש' ארכלי־אלמחלינו)

היו"ר מ' שחל:

חברי הכנסת, אנו עוברים לסעיף הבא, הסעיף האחרון בסדר־היום: הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון) (קצבות זיקנה ושאיירים), התשמ"א — 1981, של חברת הכנסת שושנה ארכלי־אלמחלינו, בבקשה.

שושנה ארכלי־אלמחלינו (המערך):

אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת —

היו"ר מ' שחל:

חברת הכנסת ארכלי־אלמחלינו, אני יכול להרשות לעצמי להציע לך הצעה, אם את מוכנה לקבל אותה.

*נספחת.

קיים סעיף בתקנון, שרכים אינם יודעים אותו, שאם ההצעה מועברת בהסכמת השר הנוגע בדבר לדין בוועדה, ובתנאי שממקים אותה במשך דקה — היא איננה נכללת במיכסה של ההצעות לסדר־היום. אם כך תעשי, היא לא תיחשב לך כחלק מהמכסה.

שושנה ארכלי־אלמחלינו (המערך):

אם יש הסכמה שההצעה תעבור לדין בוועדה, אני מוכנה אפילו לוותר על ההנמקה.

היו"ר מ' שחל:

אדוני סגן השר, האם אתה מסכים שהצעת החוק תעבור לדין בוועדה?

חוכרת י"י ישיבה קנ"ב

— הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון) (קצבות זיקנה ושאיירים) —

הצבעה

ההצעה להעביר את הצעת חוק הביטוח הלאומי

(תיקון) (קצבות זיקנה ושאיירים).

התשמ"א — 1981. לדיון מוקדם בוועדת

העבודה והרווחה נחקקה.

היו"ר מ' שחל:

אני קובע, שכרוב קולות הוחלט להעביר את הצעת חוק

הביטוח הלאומי (תיקון) (קצבות זיקנה ושאיירים).

התשמ"א — 1981 לדיון מוקדם בוועדת העבודה והרווחה.

חברי הכנסת, תם סדר־היום. ישיבת הכנסת הבאה תתקיים

ביום שני בשעה 16:00. אני מאחל לכם שבת שלום.

סגן שר העבודה והרווחה ב"צ רובין:

אני מסכים.

היו"ר מ' שחל:

ובכן, חברי הכנסת, לפי החקיקון אני קובע, שההצעה להעביר

את הצעת החוק לוועדה תועמד להצבעה. הצעת חוק זו לא תיכלל

במסגרת המכסה של ההצעות לסדר־היום, בהתאם לפרוצדורה.

הואיל ועדיין לא עברו שתי דקות.

חברי הכנסת, סגן השר בן־ציון רובין מציע להעביר את הצעת

החוק של חברת הכנסת שושנה ארבל־אלמולינו לוועדה

העבודה של הכנסת. מי בעד הצעה זאת, ירים את ידו.

הישיבה ננעלה בשעה 15:23.

נספחות

א. סדר-היום לשיבות ק"נ — קנ"ב

א. שאלות ותשובות.	ח. תוכנית שיקום השכונות — הצעות חברי הכנסת ש' ארכלי-אלמחלינו, ג' כהן, מ' וילנר ומ' שטרית.
ב. חוק התקציב (מס' 2) לשנת הכספים 1982, התשמ"ג — 1982 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).	ט. הקמת ועדת חקירה פרלמנטרית לפי סעיף 22 לחוק-יסוד: הכנסת לבדיקת טיפול הממשלה בפינוי סיני — הצעת חבר הכנסת מ' חריש.
ג. חוק התכנון והבנייה (תיקון מס' 20), התשמ"ג — 1982 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).	י. מניעת כניסה של יהודים בעלי חזות דתית לאולם הנוסעים של נמל התעופה בן-גוריון — הצעת חבר הכנסת מ' כהן.
ד. חוק התכנון והבנייה (תיקון מס' 21), התשמ"ג — 1982 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).	יא. פגיעה בערכי היסוד של היהדות, העם והמדינה בהצגות תיאטרון — הצעת חבר הכנסת ח' דרוקמן.
ה. חוק החזקת תעודת זהות והצגתה, התשמ"ג — 1982 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).	יב. חוק הנוזקים האזרחיים (אתריות המדינה) (תיקון מס' 3), התשמ"ב — 1982 (קריאה ראשונה).
ו. חוק רואי-חשבון (תיקון מס' 4), התשמ"ג — 1982 (קריאה ראשונה).	יג. המאבק בקטל בדרכים — הצעת חבר הכנסת ש' וייס.
ז. הצעות לסדר-היום.	יד. הצעות חוק של חברי הכנסת.

ב. הצעות לסדר-היום לשיבות ק"נ — קנ"ב

269. הפסקת הקמתן של חטיבות ביניים חדשות — הצעת חבר הכנסת י' פרח.	281. דין-יחשבון הוועדה הממלכתית לענייני השלטון המקומי — הצעת חבר הכנסת י' חשאי.
270 — 272. הקמת מועצה ציבורית למען יהודי אתיופיה — הצעת חברי הכנסת ג' כהן, מ' שחל ור' מילוא.	282. השקעה בשכונות במקום התנחלויות — הצעת חבר הכנסת י' גיל.
273 — 274. המצב בהרי השוף ומעורבות צה"ל בהתנגשויות בין דרוזים לבין חיילי הפלנגות — הצעות חברי הכנסת ו' שם-טובואה ונ' סרלדן.	283. הבטחת דיור לעולים — הצעת חברת הכנסת ש' ארכלי-אלמחלינו.
275. חינוך פוליטי לנוער — חלק מן המשטר הדמוקרטי — הצעת חבר הכנסת י' גיל.	284. קשיי קליטת שירותי הטלוויזיה בעמק הירדן ובאזור טבריה — הצעת חבר הכנסת ב' שליטא.
276 — 278. העסקת עובדי השטחים במושבים ובחקלאות בכלל — הצעות חברי הכנסת ד' רחוליו, ח' טובי, י' זינגר.	285. מעמדם ותנאי עבודתם של הרופאים הצעירים — הצעת חבר הכנסת א' לין.
279. מודעות הפוגעות בוועדת החקירה הממלכתית — הצעת חבר הכנסת מ' בר-זהר.	286. שווים ושווים פחות — בתחום החברתית והמשפטית של נשים בישראל — הצעת חבר הכנסת ש' וייס.
280. החלת מחירי הנפט המיועד בעיקר לחימום ביתי למשך תקופת החורף — הצעת חבר הכנסת ש' הלל.	287. היחלשותן של ערי הפיתוח כתוצאה משינוי סדר העדיפויות — הצעת חבר הכנסת י' פרץ.

ג. הצעת חוק התקציב (מס' 2) לשנת הכספים 1982, התשמ"ג — 1982

1. שינוי סכומים	2. החלת הוראות
נוסף על הסכומים שהממשלה רשאית להוציאם על-פי חוק התקציב לשנת הכספים 1982, התשמ"ב — 1982, (להלן — החוק העיקרי), רשאית היא, בשנת הכספים 1982, להוציא סכום נוסף של 16,500,000 אלפי שקלים.	3. תחילה
	תחילתו של חוק זה ביום תחילתו של החוק העיקרי.

תוספת ראשונה מס' 2 לשנת הכספים 1982

(באלפי שקלים)

16,500,000	סה"כ כללי	
16,500,000	חלק א' — תקציב רגיל	
9,300,000	ביטחון	
9,300,000	משרד הביטחון	15
9,300,000	ביטחון	1501
9,300,000	ביטחון	150101
7,200,000	משרד העבודה והרווחה	23
7,200,000	השתתפות המשרד בביטוח לאומי	2302
1,500,000	קצבאות זיקנה ושארים	230201
200,000	קצבאות לנכים	230202
4,500,000	קצבאות ילדים	230203
1,000,000	רזרבה	230206

תחזית מס' 2 לתקבולים ומלוות לשנת הכספים 1982

(באלפי שקלים)

16,500,000	סה"כ כללי	
13,300,000	חלק א' — תקבולים שוטפים	
4,300,000	מלווה שלום הגליל	001
2,400,000	היטל שלום הגליל — בורסה	
2,100,000	היטל על היבוא	011
4,400,000	מס ערך מוסף (תוספת 3%)	012
100,000	היטל נסיעה לחוץ-לארץ	019
3,200,000	חלק ב' — תקבולים ממלוות וחשבון הון	
3,200,000	הפקדה של המוסד לביטוח לאומי	081

הסתייגויות לחוק הנ"ל

לסעיף 1

חבר הכנסת ע' אמוראי מציע: 16,500,000 אלפי שקלים" יבוא 16,499,999
 חבר הכנסת מ' וילנר מציע: במקום "16,500,000 אלפי שקלים" יבוא "300,000 אלפי שקלים".

ד. הצעת חוק החזקת תעודת זהות והצגתה, התשמ"ג — 1982

1. הגדרות

בחוק זה —

"חיל" — כמשמעותו בחוק השיפוט הצבאי, התשט"ו — 1955;

"קצין משטרה בכיר" — ראש רשות מקומית — לרבות אדם שהוסמך על ידי אחד מהם בכתב לצורך חוק זה;

"תושב" ו"תעודת זהות" — כאמור בחוק מרשם האוכלוסין, התשכ"ה — 1965.²

2. החזקת תעודת זהות והצגתה

תושב שמלאו לו 16 שנים חייב לשאת עמו תעודת זהות ולהציגה בפני קצין משטרה בכיר, ראש רשות מקומית, שוטר או חיל במליו תפקידם, כשירשו זאת ממנו.

3. תעודה של מי שאינו תושב

מי שאינו תושב ומלאו לו 16 שנים ישא עמו תעודה רשמית המעידה על זהותו והנושאת את תצלומו, והוא חייב להציגה לפי דרישה כאמור בסעיף 2.

4. עונשין

העובר על הוראות חוק זה, דינו — קנס 5,000 שקלים, ובלבד שלא יועמד אדם לדין על אי-הצגת תעודה אם תוך חמישה ימים לאחר שנדרש לכך הוצגה התעודה לפני מי שדרש את הצגתה, או לפני שוטר בתחנת משטרה, ונקבעה זהותו של האדם על פיה; נקבעה זהותו כאמור, ינתן לו, על פי דרישתו, אישור בכתב על כך בתחנת משטרה.

5. תיקון חוק מרשם האוכלוסין

בחוק מרשם האוכלוסין, התשכ"ה — 1965 —

(1) בסעיף 24. במקום "רשאי לקבל" יבוא "חייב לקבל";

(2) בסעיף 35(ב), אחרי פסקה (4) יבוא:

"5) לא קיבל תעודה זהות לפי סעיף 24."

6. ביצוע ותקנות

(א) שר הפנים ממונה על ביצוע חוק זה והוא רשאי להתקין תקנות לביצועו.

(ב) לענין החובה לפי סעיפים 2 ו-3, רשאי שר הפנים לקבוע בתקנות, באישור ועדת הפנים ואיכות הסביבה של הכנסת, תעודה רשמית אחרת כתעודה מזהה.

7. תחילה

תחילתו של חוק זה כיום ט"ז כטבת התשמ"ג (1 בינואר 1983).

הסתייגויות לחוק הנ"ל

לשם החוק ולמכנהו

והצגתה, התשל"א — 1971 ולהאריך את תוקף התקנות עד ליום 30.6.83.

חבר הכנסת טובי מציע:

להשאיר הנושא בתקנות שעת חרום והחייב יצירת זהות

לחנות
במקום "5000 שקלים" יבוא "1000 שקלים".

ה. הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון) (קיצבות זיקנה ושאיירים) התשמ"א — 1981

(הצעת חברת הכנסת ש' ארבלי-אלמחלינו)

1. תיקון סעיף 11

בסעיף 11 לחוק הביטוח הלאומי (נוסח משולב), התשכ"ה — 1968¹, (להלן — החוק העיקרי) —

(א) בסעיף קטן (א), במקום "16%" יבוא "18%";

(ב) בסעיף קטן (א), במקום "8%" יבוא "9%" ובמקום "5%" יבוא "6%".

2. תיקון סעיף 21

בסעיף 21(א) לחוק העיקרי, במקום "16%" יבוא "18%".

¹ ס"ת התשכ"ח, עמ' 108.

דברי הסבר

בהתאם לכך, מוצעת הצעת חוק זו המגדילה גם את שיעור הקצבה בעד תלוים של זכאי לקיצבת זיקנה.

ירידת ערכה של קיצבת הזיקנה וקצבת השאיירים מצדיקה העלאתה מ-16% של השכר הממוצע במשק ל-18% של השכר הממוצע.